

Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

NAALAKKERSUISUT
GOVERNMENT OF GREENLAND

Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq
pillugu Nalunaarusiaq 2015

Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu Nalunaarusiaq 2015

Missingersuutitut inatsit naapertorlugu Naalakkersuisut pisussaapput Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu nalunaarusiartik ukiumoortoq Inatsisartut upernaakkut ataatsimiinneranni saqqummiutissallugu.

Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat aningaasaqarnerat kiisalu isertitaat aningaasartuutaallu ataatsimut isigalugit misissuiffigineqartarnissaasa saniatigut qitiusumik aningaasartuuteqarfiusartumi isertitaqarfiusartumilu ataatsimi arlalinniluunniit, matumani aningaasanut inatsimmi anguniakkanut tunngaviusut ilanngullugit aningaasaqarnikkut suliassanillu ingerlatsinerup misissuiffigeqqissaarneqartarnissaa siunertaavoq.

Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussani aningaasaqarnerup annerusumik paasissutissiissutiginnissaa nalunaarusiap siunertaraa taamaalillunilu Namminersorlutik Oqartussat iluani Kalaallillu Nunaat tamaat isigalugu oqallinnissamut tunngavissiissalluni.

Nalunaarummi aamma siunertaavoq immikkut ajornartorsiuteqarfiusut ineriartorfiusussallu erseqqissarneqarnissaat, aningaasaqarnerullu ineriartortinneqarnissaa pingaernerutinneqarnissaalu pillugit Naalakkersuisut Inatsisartullu eqqarsaasersuutaannut ilaatillugu inatsisit malillugit ilusilersorneqassallutik.

Naalakkersuisut Aningaasaqarnikkut Ingerlatsineq pillugu Nalunaarutaat 2015 manna Naalakkersuisut 2015-imut aningaasanut inatsisissamut siunnersuummut taavalu 2016-imut aningaasanut inatsisissamut siunnersuusiornissaannut atatillugu isigineqassaaq.

1	Siulequt	3
2	Aallaqqaasiut	4
3	Aningaasaqarnikkut inissisimaneq aaqqissuusaaanikkullu ajornartorsiutit	7
	3.1 Nunatta Karsiata aningaasaqarnera.....	12
	3.2 Akiitsut allanngoriartornerat.....	21
	3.3 Tapiissutit tapiiffiqeqatigiittarnerlu	22
4	Aaqqissuusseqqinnissamik pisariaqartitsinerit	26
5	Aningaasaqarnermik ingerlatsineq aqutsissutillu pitsaanerusut	30
6	Napatitsinissamut siuariartortitsinissamullu pilersaarummi immikkualuttut	40
	6.1 Ilinniartitaaneq qaffasinnerulersinniarlugu aaqqissuusseqqinnerit suliniutillu.....	42
	6.1.1 Ilinniartitaanermut tunngasut:	42
7	Siuariartornermik siuarsaanarluni arlalinnullu sammititamik aningaasaqarnermut allannguiniarluni aaqqissuusseqqinnerit	47
	7.1 Inuussutissarsiutinik ineriartortitsineq aningaasaqarnikkullu siuariartorneq	47
	7.1.1 Inuussutissarsiornermik ingerlatsineq ineriartortoq	48
	7.1.2 Attaveqaatinut pitsaanerusunut aningaasaliissuteqarnerit.....	49
	7.1.3 Takornariaqarneq	52
	7.1.4 Aatsitassat	53
	7.2 Aalisarneq	54
	7.3 Suliassaqartitsiniarnermi periusissiaq	58
	7.4 Pisortat suliaqarfii nutarterniarlugit aaqqissuusseqqinnerit	61
	7.4.1 Pisortat suliaqarfiini pisariillisaaneq.....	61
	7.4.2 Kommuninik suleqateqarneruneq pitsaanerusumillu suliassanik agguataarisarneq.....	66
	7.4.3 Ataqtigiissaakkamik ingerlaavartumillu sanaartornissamut pilersaaruserneq.....	68
	7.5 Akileraartarnermik atugarissaanikkullu ikiorsiissuteqartarnermik aaqqissuusseqqinnerit.....	70
	7.5.1 Soraarnerussutissiaqartitsisarnermik aaqqissuusseqqinneq	70
	7.5.2 Atugarissaanikkut ikiorsiissutinik allanik akileraartarnermilu aaqqissuusarnermik aaqqissuusseqqinneq.....	72
	7.5.3 Ineqarnermut tunngasuni aaqqissuusseqqinneq.....	75
8	Suliniuteqarfiit allat	77
	8.1 Meeqqanut ilaqutariinnullu atugarliulersinnaasunut tunngatillugu suliniuteqarneq.....	77
	8.2 Peqqissutsimut tunngasut.....	79
	8.3 Aalisarnermut nunalerinermullu tunngasut.....	82
9	2015-imut aningaasanut inatsimmut tunngaviit AIS 2016-imillu piareersaaneq	84

1 SIULEQUT

Anda Uldum

Aningaasaqarnermut Aatsitassanullu Naalakkersuisut

Ukiu moortumik Aningaasaqarnikkut Ingerlatsineq pillugu Nalunaarusiaq suliniutinik Naalakkersuisut ukiu mi pineqartumi ukiunilu tulliuuttuni aallartinnialersaagaannik qimerluuiffiuvoq.

2015-imut Aningaasaqarnikkut Ingerlatsineq pillugu Nalunaarusiaq allaanerunngilaq, ilanngunneqarlunili nalunaarusiami oqariartuutigineqartut sunniutaasa minnerusorineqannginnerunissaat pimoorussassasut pingaaruteqarlutillu. Akerlingajavianilli. Iliuuseqartoqartariaqarpoq. Nunatsinni aningaasaqarnerup aalajaatumik ineriartulernissaa siunissamilu aningaasaliinissamut periarfissaqalerfiusumik patajaallisineqarnissaa qularnaassavarput.

2015-imut Aningaasaqarnikkut Ingerlatsineq pillugu Nalunaarusiami aningaasaqarnikkut inissisimaneq ilungersunartoq allaaserineqarpoq aammali aqqiisutissat aalajangersimasut arlallit taakkartorneqarlutik. Pingaartitat inuiaqatigiit atugarissaartut tunngavigisaat attatiinnarlugit unammilligassanik qanoq ililuta politikikkut iliuuseqarnikkut qaangiisinaanitsinut aqqutissanik innersuussiviuvoq.

Arlalitsigut aqqissuusseqqinnikkut siuariartornissamullu suliniuteqarnikkut, tamatumunngalu peqatigitillugu inuuniarnikkut oqimaaqatigiisitsiinnarnikkut nunatta aningaasaqarneranut tatiginnilersitseqqinnissaq Naalakkersuisut annertuumik pingaarnertullu tunngaveqarput.

Tamannali imaannaanaviangilaq. Tamatuma anguniarnerani pingaarnersiisoqarlunilu pisarialimmik sipaarniuteqartoqassaaq, kiisalu ataatsimoorluta anguniakkap angunissaanut suleriaaserput sungiusimasarput unammillerneqassaaq. Taamaattumik aqqissuusseqqinnissamik siunnersuutit piareersarneqarlutillu eqqartorneqartillugit oqallinnermi kinguneqartussamik peqataasaqqullusi tamassi kaammattorusuppasi.

Tassami aqqissuusseqqinnissamik siunnersuutit Inatsisartuni akuerineqarnissaat kisimi apeqqutaangilaq. Aammattaaq pisortat allaffissorneranni, kommunini Namminersorlutik Oqartussanilu sulinnermi atorsinnaassapput. Innuttaasut akornanni aqqissuusseqqinnerit misilinneqartussaapput. Taamaattumik akuliunnissassinut tunuarsimaarasi, tamanulluunniit oqallitsitsinnermi. Peqataalluarnissarsi pisariaqartinneqarpoq. Taamaangippammi pisussaq anni laanganarpoq, tassa inuuniarnerup pitsaassusiata appariarnissaa, Nunatsinnit allamut nussortoqalernissaa akileraarutitigullu tatineqarnerujussuanngornissaq.

Soorunami nunap tamatuma tungaanut ingerlalermissaa Naalakkersuisut kissaatiginnigilaat. Naalakkersuisut aqqissuusseqqinneq pillugu politikikkut ingerlalluakkakkut isumaliutigilluakkakkullu imminut napatissinnaanerusumik aningaasaqalernissamut, kiisalu ataatsimuussusermik, toqqissisimanermik ineriartornermillu tunngaveqarluni inuuniarnermi oqimaaqatigiissumik inuiaqatigeeqarnissamut tunngavissanik pilersitsiniarput.

Atuarluarna - oqallinnissarlu qilanaaraara.

2 AALLAQQAASIUT

Aningaasaqarneq ukiuni kingullerni marlussunni kinguarfiusimavoq unammilligassarujussuaqarpugulu. Ajornartorsiutigineqartut pissutigalugit kingullertigt raajartassat ikilimapput suliffissaqartitsiniernermut isertitaqarnissamullu tuttumik, kiisalu Pituffimmi ingerlatsinermut kiffartuussinissamik isumaqatigiisummik suliarinnittussarsiuussinerup inernerata kingunerisaanik nunatta karsiata isertitai ikilillutik. Minnerunngitsumik ukiuni qulikkuutaani tulliuuttuni ikinnerusut utoqqarnik suli amerlanerusunik pilersuisuunissaat malillugu siunissamut naleqqussartariaqarpugut. Tamatumuuna aningaasaqarnerput tatineqarpoq - tatineqarneq ukiut ingerlanerini annerulersussaq.

Tamatumuuna maannakkorpiaq siunissamilu iliuuseqartoqartariaqarnera erseqqissarneqarpoq. Tamatumunga nangitsissutitut pisortat aningaasaqarneranni napatissinnaasumik ineriartornermik, kiisalu namminersortut suliassaqarfianni siuariartornissamik suliffissaqartitsinissamillu qularnaariffiusumik ataqatigiisummik aqqissuusseqqinnermut periusissiorinissaq Naalakkersuisut anguniagaraat.

Periusissiami pingaernerit Naalakkersuisut Siulittaasuata ukiortaami oqalugiarnermi iserfigereerpai. Tassani ilaatigt eqqaavaa anguniagaq pingaerneq tassaaq aningaasaqarnerup oqimaaqatigiilersinneqarnissaa, namminersortullu suliassaqarfianni suliffissaqartitsinerulernissamut aqqutissiuussisoqarnissaa. Napatitsinissamut siuarsaanissamullu pilersaarut taassumalu piviusunngortinneqarnera aqqutigalugit tamanna pissaaq.

Pilersaarummut aallaavusooq taassaavoq ilaatigt aningaasaqarnikkut pissusissanik malinnilluarfiussatut atuunnissaa, ilaatigullu ataqatigiisummik siumullu sammititamik politikkeqarnissamut najoqqutassarfiunissaa. Anguniagaq erseqqippoq: Nunatsinnit nunaniillu allanit aningaasaliisut suleqatillu politikkerisamut tatigininnissaat taassumalu piffissap inger-

lanerani ataqatigiinnissaa angusassatullu kissaatigisanik angusaqarfiunissaa Naalakkersuisut kissaatigaat.

Naatsumik oqaatigalugu napatitsinissamut siuarsaanissamullu pilersaarummi inuussutissarsiortunut tunngaviusumik atugassarititaasut pitsanngorsarneqarnissaat sammeneqarpoq, suliffeqarfimmik ingerlatsinissaq ajornaannerulerlunilu sapernannginnerulerniassamat. Tulliullugu nunatsinni periarfissat aatsitassarsiornermut, takornariaqarnermut aalisarnermillu inuussutissarsiuteqarnermut tunngasuni sapingisamik atorluarneqarnissaat anguniagaavoq. Tamatumani attaveqarnermi pineqartuni inuussutissarsiutitik ineriartortitsinermut tapersiiviusussami aningaasaliinikkut suliniuteqartoqartariaqarpoq.

Naalakkersuisooqatigiinnissamik isumaqatigiisummi napatitsinissamut siuarsaanissamullu pilersaarummut qanimut attuumassutilinnik arlalinnik aqqissuusseqqittoqarnissaa siunniunneqarpoq. Aqqissuusseqqinnerit pilersaarullu imminnut ataqatigiipput. Aqqissuusseqqinnerit suliffeqarnermit pensioneqalernermut, kiisalu pisortat suliassaqarfiannik nutarterinermut nikerarput.

Naalakkersuisut 2015-imi siusinaartumik pensionisirititatsinnik aqqissuusseqqinnissamik saqqummissapput. Matumani immiut pilersornissamut amerlanerillu ullumikkornit sivirusunerusumik suliffeqarnissamut kajumilersinneqarnissaasa annertusarneqarnissaa anguniagaavoq. Aqqissuusseqqinnermut, ilaatigt aningaasaqarnikkut napatissinnaasumik ineriartorfiusumut, ilaatigullu innuttaasut amerlanerusut suliffeqaannartinneqarnissaannik pilersitsiviusumut assersuut.

Suliffeqarnermut tunngasut aqqissuusseqqiffiusariallit ilagaat. Taamaattumik Naalakkersuisut suliffissaaleqinermik akiuiniarnissamut pilersaarummi nutaami AIS 2015-imissaaq ilanngunneqartumi suliniutit

16-ersuit akueraat. Tassani ilaatigut suliffeqanngitsut amerlanerpaartaasa ilinniarsimasuunnginnerannik aaqqissuussaannikkut ajornartorsiuterujussuaq isumagineqassaaq.

Naalackersuisooqatigiinnissamik isumaqatigiissut aallaavigalugu suliffeqarnermut ilanngaatinik taaneqartartut atorneqalernissaasa naapertuunera Naalackersuisut misissorniarpaat. Tamanna akissarsiakit-sut pineqartillugit suliffeqarnermi aningaasaqarnikkut iluanaarutissat annikippallaarnerat eqqarsaatigalugu isigineqassaaq. Suliffeqalernissamut aningaasaqarnikkut kajumissuseqarnerulersitsiniarluni akile-raarnermut, pensionisianut, isumaginninnermut ineqarnermullu tunngasut ataatsikkut misissorneqassaput. Tamatumunnga nangitsissutitut innunut suliffillinnut ilanngaattissatut aalajangersimasumik aningaasalersukkamillu Naalackersuisut siunnersuusiornissaq kissaatigaat.

Aaqqissuusseqqinnissat isikkoriinnarlutillu pappiaq-qatigut aningaasaqarnikkut iluanaarutaaginnarnissaat naammangilaq. Inatsit aamma paragraffinit inuiaqatigiinni piviusunngortinneqarsinnaassaaq.

Taamaattumik tamatuma ilaatigut inatsimmik piareersaalluni sulinermi siusissukkut pitsaanerumumik ataqatigiissaarinikkut piviusunngortinneqarnissaa qularnaarniarlugu Naalackersuisut kommuninik oqaloqateqarput. Tamanna 2014-imit kommuninik missingersuutit pillugit isumaqatigiissutip nutaap kinguneraa tamannalu pillugu isumaqatigiissummik maanna malitseqartinneqalerluni. Isumaqatigiissut inatsisilerineq pitsaanerulersinniarlugu, kommunini nutaamik inatsiseqartariaqarnermik naleqqussaaniarluni aaqqissuusseqqinnissallu ulluinnarni piviusunngortinneqarsinnaanerat qularnaarniarlugu suleqatigiinnermik pitsanngorsaaqataaviussaaq.

Suliassaqarfik alla aaqqissuusseqqiffiusarialik tassaavoq pisortat suliassaqarfiannik nutarterineq.

Pisortat suliassaqarfiat ullumikkut pineqartumut oqimaappassisinnaavoq paasilertoruminaassinnaallunilu. Nunatsinni tunngavigisavut naapertorlugit allaffissornermik ilusiliinissaq, kiisalu innuttaasut qitiutillugit allaffissornermik pisariinnerusumik ilusiliinissaq anguniagaasariaqarpoq. Tamanna pissaq kommunini namminersorlutik oqartussanilu sipaarutissanik nassaarfigisinnaasatsinnik pisariillisaaffigisinnaasatsinnillu periuseqarluni. Pisariillisaanikkut iluanaarutissarsiniarnernut periusissat ilagaat allaffissornermi digitalingortitsineramik atuinerunissaq. Taamaaliornikkut aningaasanik sipartoqarsinnaavoq, kiisalu pisortat suliassaqarfiat ataqatigiinnerunissaat, pisariinnerunissaa erseqqinnerunissaalu qularnaarneqarluni.

Oqaatigineqareersutut aningaasaqarnikkut inissisimanitta kinguneraa aningaasassatta illersorsinnaasumik tulleriiarneqarnissaat.

2014-imit missingersuutininik malittarinninnermi erseqqissumik takuneqarsinnaavoq inuiaqatigiinni ingerlatat ikiliartortut tamatumalu kingunerigaa akit-suutit akileraarutillu appariartornerat. Taakkununnga ilanngutissapput immikkut ittumik suliffissaqartitsiniarnikkut suliniuteqarnerup malitsigisaanik 2014-mi amigartoorutit annertuumik qaffanneri.

2015-imit aningaasanut inatsisissatut siunnersuut saqqummiunneqartoq ataatsimut isigalugu piffissami 2015-2018-imi oqimaatigeeqqissaarpoq. Aningaasanut inatsisissatut siunnersuut arlalinnik aallaqqaa-taani taakkartorneqartunik, ukioq manna ukiunilu tulluuttuni isertitatsinnut apparsaataasussanik imaqarpoq.

Taamaattumik aaqqissuusseqqinnerit siusinnerusuk-tut taaneqartut saniatigut ukiuni tulluuttuni ajornaku-soortunik tulleriiarisoqassaaq. Taannarpiq pissutigalugu suliassaqarfiit sorliit sipaaruteqarfiunissaat naliliiffigineqassatillugu anguniakkat tunngaviillu sorliit malinneqarnissaannut ataatsimut paaseqatigiitto-qartariaqarpoq.

Aaqqissusseqqinnerinnaq sipaaruteqarnerinnarlu naammangillat. Aammattaaq aningaasaqarnikkut siuariartulernissaq pisariaqarpoq. Taamaattumik suliniutit inuiaqatigiinnut siuarsaataasussat aallartinneqassapput. Periutsit ilagissavaat inuussutissarsiutini ineriartortitsinerunissamut pisariaqartinneqartunik tunngavissiinissarput.

Aningaasaqarnerlioriartoqaraluartoq attaveqaatit inuussutissarsiutinillu ineriartortitsineq suli aningaasaliiffiqineqassapput. Aningaasaliissutaasariaqartut aqqutissiuunniarlugit Naalakkersuisut nutaanik aqqutissarsiorniarpot. Periutsit ilagisinnaavaat aningaasaliisunik namminersortunik suleqateqarnissaq (OPP-mik suliniutit), aningaasaliinernut annerusunut atalilugu tamanna naammaginartumik atugassaqtitsilluni pisinnaappat.

3 ANINGAASAQARNIKKUT INISSISIMANEQ AAQQISSUUSSAANIKKULLU AJORNARTORSIUTIT

Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit siulersuisuisa 2014-imi septembarimi nalunaarusiartik kinguleq tamanut saqqummiuppaat. 2014-imi aningaasaqarnikkut appararneq 1,9 pct-imiittutut naliliiffigineqarpoq, sanaartugassat annertuut ilaasa ingerlataq-assutsimik piffissami killilimmi qaffaaqataanissaasa kingunerisaannik 1,5 pct-imik qaffalaarsinnaasoq.

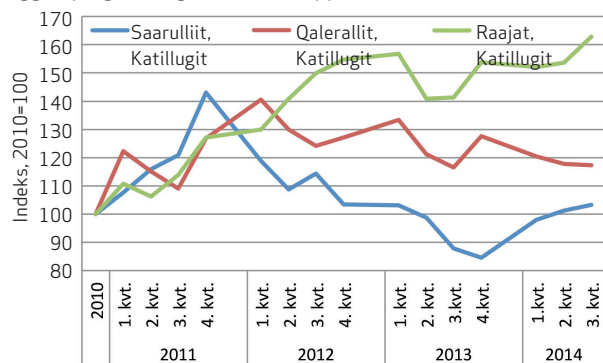
Aningaasaqarnerup ineriartornissaanut missingiinerit takussutissiaq 1-imi ataatsimut takutinneqarput.

AALISARNEQ

Aalisarneq avammut tunisaqartarnermi suli pingaarnersaavoq. Titartagaq 1-imi takutinneqarpoq raajat qalerallillu akii 2013-ip affaani kingullermi qaffassimasut. Taamanerniilli raajat akii patajaallisimapput, qalerallit akii 2014-imi apparialaarsimallutik. Saarullit akii 2011-mit apparartorsimapput, 2013-imi kvartalit sisamaannit qaffakkiartulersimallutik sulili 2010-mi akinit appasinnerungaatsiarlutik.

Piffissami tassani raajartassat ikiliartoraluartut akigitat qaffasissusiisa raajarniarnermi isertitat qaffasitsipaat.

Titartagaq 1: Aalisakkanut qalerualinnullu kiilumut agguaqatigiissillugu akinut naleqqersuut

Paasisutissarsiffik: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik. Naleqqersuut: 2010=100

Titartagaq 2-mi Nunatsinni aalisakkanik pingaaruteqarnerpaanik avaleraasartuunillu piset takutinneqarput. Raajat aningaasaqarneq eqqarsaatigalugu Nunatsinni aalisarnermi pingaaruteqarnerpaanik ukiunilu kingullermi pisassiissutit ikiliartortillugit isertitani akit qaffasissuunissaat apeqqutaavoq, tamatumalu akit apparnerini isertitakilleratarsinnaaneq nassataraa. Raajarniarneq suli Nunatsinni inuussutissarsiutit pingaarnersaraat avammut tunisat nalingisa tamar-

Takussutissiaq 1: Pilersuinerup oqimaaqatigiissinnera, ukiumut qaffariarneq procentinngorlugu

	Ukunangga BNP	Ineriartornerit, pct						
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	2012							
Namineq atuineq	45,8	-0,4	1,8	2,7	-0,7	-0,4	-2,0	0,9
Pisortat atuinerat	51,5	3,7	-1,4	-1,0	0,4	3,66	1,0	0,5
Ilanngaaseereerluni aningaasaliinerit katillugit	37,6	-23,7	75,2	27,4	-42,2	-30,4	-10,5	4,1
ujarlernernut aningaasaliinerit pinnagit	23,9	-23,4	4,2	20,2	-13,3	-15,0	-6,5	10,2
Nioqqutissanik sullissinernillu avammut nioqquteqarneq	29,7	-11,3	12,5	-1,7	-4,9	-4,6	-4,7	0,8
Tamakkiisumi atuinerit katillugit	164,7	-6,7	16,5	7,9	-15,1	-6,7	-3,0	1,3
Nioqqutissanik sullissinernillu eqqussuineq	64,7	-14,6	37,6	14,2	-29,9	-13,6	-5,1	1,0
Naalagaaffimmi tunisat ataatsimut nalingat	100,0	-0,7	2,5	2,2	-0,3	-1,9	-1,9	1,5

Nalunaarut: 2009-2011 Kisitsiit inaarutaasut Naatsorsueqqissaartarfimmeersut, 2012-2013 kisitsisaataagallartut; 2014-2015 Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit missingiinerat.

miusut affaat sinnerlugit naleqarlutik. Raajartassat avammullu tunisat ukiuni arlalippassuarni kingullerni apparujussuarsimapput. Raajartassat 2015-imi Kitaani 73.000 tonsinut aalajangersarneqarsimapput taakkulu 2007-imiilli 61.000 tonsinik appaariaataapput. Uumassusilerinikkut siunnersuutigineqartut 60.000 tonsiupput tamatumalu kinguneraa 2015-imi pisassiissutit 13.000 tonsinik uumassusilerinikkut kaammattuutigineqartunit sinnerneqarneri. Tunumi uumassusilerinikkut siunnersuutigineqartut raajartassallu sivisuumik 12.400 tonsiniissimapput. 2015-imi uumassusilerinikkut siunnersuutigineqartut 2.000 tonsimiipput akerlianik raajartassat 6.100 tonsiullutik, taakkunanga 5.500 tonsit EU-mut pisassiissutigineqarlutik, EU-mik isumaqatigiissut naapertorlugu.

Canada EU-lu Kitaani raajartassat ilaanni pisassinneqartarput. Nunatsinni 2013-imi Kitaani nunatsinneersut raajarniarneranni MSC-mik allagartaliisinaalerneranut piunasaqaatit ilagisimavaat Nunatta Canadallu raajanik taakkuningga ataatsimut aqutsinissaat. EU aalisarneq pillugu isumaqatigiissutikkut raajartassinneqartarpoq.

Misileraalluni avaleraasartooriarnikkut aalisarnermik inuussutissarsiuteqarnermi siuariartulissutaasinnaasumik isertitatigut tunngavissaqarnerulernissaq naatsorsuutigineqarpoq. 2013-imi avaleraasartuut

50.000 tonsit sinnerlugit pisarineqarsimapput, taamaattorli kiilumut nalingi aalisakkanit taaneqartunit allanit appasinnerujussuullutik. 2014-imi Nunatsinni avaleraasartuortassat 100.000 tonsinut aalajangersarneqarput, taakkunanga 78.670 tonsit pisarineqarsimallutik. Tunumi avaleraasartuortassat saniatigut Kitaani 10.000 tonsinik misileraalluni pisassiisoqaqqippoq atorluarneqanngitsumik.

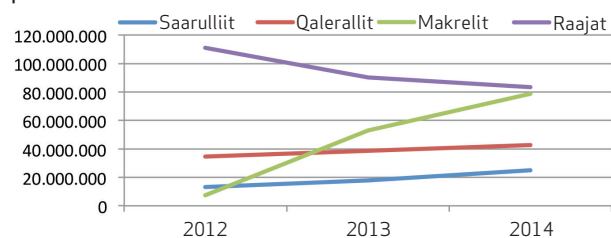
Titartagaq 2-mi takuneqarsinnaasutut qalerallit saarullittallu ukiuni sisamani taakkunani patajaatsumik inissisimasimapput. Raajartat siusinnerusukkut taaneqareersutut pisassiissutikilliliineq pissutigalugu 2012-ip naaneranilli ikiliartorsimapput. 2014-imi 85.000 tonsinik pisassiisoqarpoq 2015-imi 73.000 tonsiutinneqarlutik.

Qulaani allasimasut eqqarsaatigalugit avaleraasartooriarnissaq aalisakkanillu ikerinnarsiortunik aalisarnermi tamarmiusumi siuariartornissamut periarfissat qaninnerusog eqqarsaatigalugu killilittut isigineqarsinnaapput. Tamatumani namminersortut inuussutissarsiornerisa allat ineriartortinneqarnissaasa aaqqissuusseqqinnissallu pingaaruteqassusii erseqqissarneqarpoq.

Nunatsinni aalisarneq suli inuussutissarsiutit pingaarnersaraat. 2009-mi Namminersulernermiilli aalisarneq siuariartorsimavoq piffissamilu 2009-2014-imi avammut tunisat nalingi qaffarujussuarsimallutik. Siuariartorneq pingaartumik raajat akitsornerinik pissuteqarpoq. 2014-imi siuariartorneq avaleraasartoorialernermik pissuteqarneruvoq.

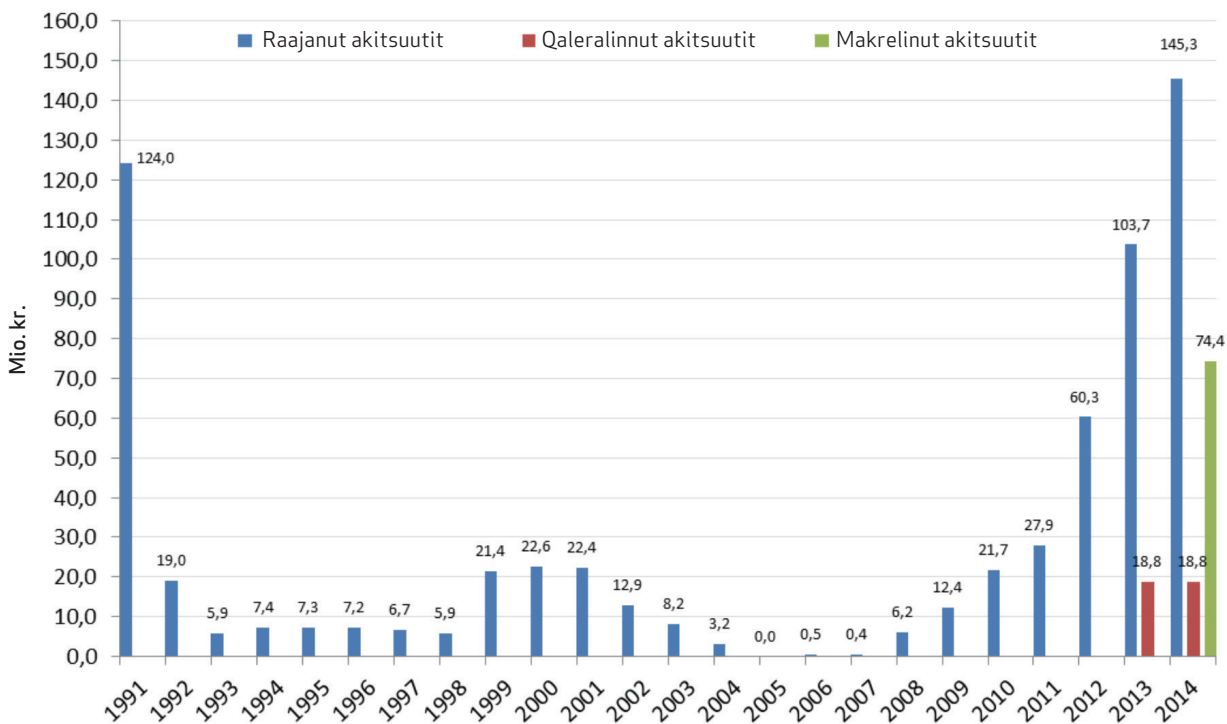
2014-imut sanilliullugu 2015-imi raajartassat 12.000 tonsinik ikilinerat raajarniarnermi inuussutissarsiuteqarnermit avammut tunisat nalinginut tamarmiusunut 200 mio. kr.-it miss. appaariaataassangatinneqarput. Taamatutaaq akileraarutitigut iluanaarutit 30-35 mio. kr.-inik raajanullu akitsuutit iluanaarutit 10 mio. kr.-inik appassangatinneqarput. Raajat akii maanna

Titartagaq 2. Aalisartut aalisariutillu nunatsinni akuersissutini pisaat

Paasissutissarsiffik: Kalaallit Nunaanni aalisarsinnaanermut akuersissutininik nakkutilliisoqarfik
*2014 kisitsisaagallartuupput

Titartagaq 3. Aalisarnermut akitsuutinit iluanaarutit

Paasissutissarsiffik: Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik

qaffasissorujussuupput 2015-imilu sulii qaffaqqissa-ngatinneqarlutik. Tamatumuuna avammut tunisat nalingisa pisortallu isertitaasa appariartornerat unikaal-latseqataaffigineqarsinnaavoq.

Aalisarnerq pisortat aningaasaataannut annertuumik tapertaavoq. Tassunga ilanngullugu aalisarnermut akitsuutinit isertitat (isumalluutiniq akileraarusiineq) aatsaat taama qaffassimatigaat, ilaatigut pingaartu-mik avaleraasartoorniarnermi akitsuutinit ukiuni ki-ngullerni isertitaqartorujussuanngorsimanagera pissuti-galugu, takuuk Titartagaq 3.

Pisortat isertitaasa ilarujussuisa aalisarnermut akitsuutineersuuneri nalorninarqarsinnaavoq, tassami inuussutissarsiorneq tamanna misilittakkat naaper-torlugit nikerartumik isertitaqarfiusarmat. Akerlianik

aalisarnerup ilarujussuaq (sinerissamut qanittumi aalisarnerq) ullumikkut isumalluutiniq akileraarusersuif-fiunngilaq.

AATSITASSAT

Ukiuni kingullerni aatsitassanut kulbrintimullu tunngasuni ujarlertoqarnera annikilliarorsimavoq. Inger-latakinnerulernermut pissutaanerpaavoq aatsitassar-siornermik suliaqarnermi uulia, savimineq aatsitassal-lu akikillisimanagerat. Ineriartorneq tamanna 2015-imi ingerlaannarpoq.

Aatsitassarsiornermik suliaqartut nunatsinni nunap iluani ujarlerner-mut iluaquteqarnissamullu aningaasa-liinissamut soqutiginniinnarnissaat qularnaarniarlugu siunissami tunngaviusumik aalajaatsumik atugassa-qartitsinissaq paasissutissaatigineqartullu pissarsia-

riaannaanissaasa qularnaarneqarnissaa pingaaruteqarpoq.

Naalakkersuisut piffissamut 2014-2018-imut uulia-sionermut aatsitassarsionermullu periusissiaq nu-taaq suliarereerpaat. Periusissiaq aqqutigalugu aatsi-tassarsionerup ineriartortinneqarnerata qanoq nu-kittorsarneqarnissaanut siunnersuusiortoqarpoq. Aningaasaqarnikkut imminut napatissinnaalernissa-mut periarfissaqarnissamut ingerlataqarnerulerujus-suartoqarnissaa pingaaruteqarpoq. Taamaattumik London Mining Greenland A/S-ip ingerlatseqatigiiffit-tut piginnittuata akiliinermik unitsitsinerata kingorna Isukasiani iluaqutiginninnissamut akuersissutaata ingerlatseqatigiiffimmit aningaasaqarnikkut pata-jaatsuusumit Hong Kongimi tunngaveqartumit tigune-qarnera pitsaasuvoq. Taamatuttaaq Aappaluttumi ru-binisiorfissaliorneq aallartinneqareerpoq 2015-illu qiteqqunnerani tunisassiulernissaq naatsorsuutigine-qarpoq. Takussutissiami ataaniittumi takuneqarsin-naasutut aatsitassarsionermut tunngasuni suliniutit arlallit iluaqutiginninnissamut akuersissuteqarfio-reerput, imaluunniit 2015-16-imi iluaqutiginninnissa-mut akuersissutinik qinnuteqartoqarnissaa naatsor-suutigineqarluni.

Iluaqutiginninnissamulli akuersissuteqarneq imaan-ngilaq ingerlatiinnaq aallartinneqassasut. Assersuuti-galugu tunisassiassat akii allanngorsinnaapput ani-ngaasalersuinissamulluunniit periarfissat ingerlata-nut kigaallisaataasinnaallutik.

TAKORNARIAQARNEQ

Takornariaqarnermi umiarsuarnut takornariartaatinut ilaasut 2011-mi ikilerujussuarsimapput, timmisartu-mut ilaasut akunnittarfinnilu unnuisut unittoorsimal-lutik. Takornariaqarnermi aalisarnermilu ataatsimut isigalugu isertitatigut siariarujussuuartoqarsimaga-luartoq tamanna inuiaqatigiinni ingerlatanut takussu-tissartaqanngilaq, pingaartumik piffissami 2012-2014-ip qiteqqunnerani unikaallattoqarujussuarsi-malluni suliffissaaleqisullu amerlisimallutik.

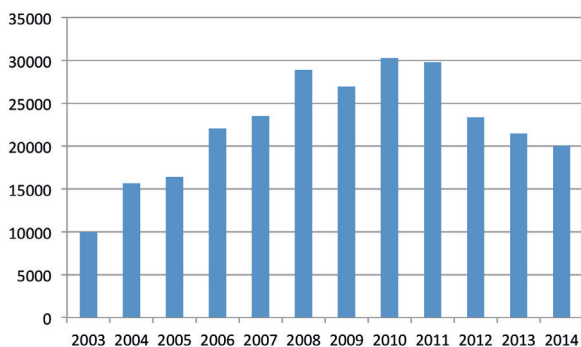
2015-ip affaani siullermi Naalakkersuisut anguniaga-qarfiulluartumik takornariaqarnermut periusissiamik naammassisaassapput, suliassaqarfinni arlalinni suli-niarnermik annertusaataasussamik, akitsuutinik ap-paannermit takornariartaatinut ilaasunut, tikittarfin-nut pitsaanagerusunut, attaveqaatinut pitsaanagerusunut, kiisalu nunap immikkoortuini suliniutinut annertuunut.

Takussutissiaq 2. Pilersaarutit ingerlareersut

Pilersaarut	Killiffik	Suliffissaqartitsinikkut in-gerlatsinissatut naatsorsuu-tigisat (sanaartorneq)
Isukasias (savimineq)	Iluaqutiginninnissamut akuersissutit 2013-imi tunniunneqartut	680-810 (annerpaamik 3.300)
Aappaluttoq (korund)	Iluaqutiginninnissamut akuersissutit 2014-imi tunniunneqartut	60-80 (40-50)
Killavaat Alannguat/Kringlerne (eu-dialyt)	Qinnuteqaat 2013-imi tiguneqarpoq	80 (35-135)
Citronen Fjord (bly/zink)	Qinnuteqaat 2015-imi tiguneqssangatinneqarpoq	300
Kuannersuit/Kvanefjeldet (nunatat qaqutigoortut/uran)	Qinnuteqaat 2016-imi tiguneqaassangatinneqarpoq	380 (1.000)
Naajat, Kangerlussuaq (anorthosit)	Qinnuteqaat 2015-imi tiguneqssangatinneqarpoq	50 (40)
Maarmorilik (bly/zink)	Iluaqutiginninnissamut akuersissut 2008-mi tunniunneqarpoq	Paasissutissiisoqanngilaq
Malmbjerg (molybdæn)	Iluaqutiginninnissamut akuersissut 2009-mi tunniunneqarpoq	Paasissutissiisoqanngilaq

Paasissutissarsiffik: Aatsitassanut Aqutsisoqarfik

Titartagaq 4. Piffissap ingerlanerani takornariartaatinut ilaasut amerlassusii

Paasisutissarsiffik: Naatsorsueqqissaartarfik 2015.

SULIFFISSAALEQINEQ

Titartagaq 5-imi takuneqarsinnaavoq suliffissaaleqisutut nalunaarsorsimasut 2014-imi najukkanut qaammatinullu agguataarlugit. Tassani takuneqarsinnaavoq suliffissaaleqineq ukiuunerani annerusartoq nunaqarfiillu piffissakuutaartumik suliffissaaleqisoqarfiunerusartut. Tunngaviusumik piunasaqaatit misissorneqartariaqarput, piffissakuutaartumik suliffissaaleqisarneq millisarniarlugu minnerunngitsumillu aalisarneq annertusarniarlugu.

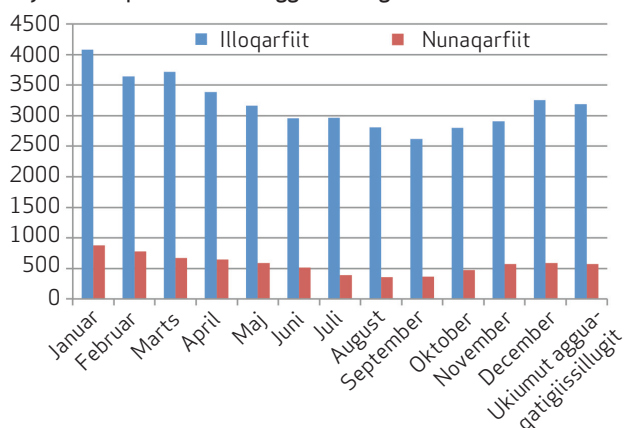
2008-miilli suliffissaaleqisut malunnaatilimmik qaffassimapput tamatumalu suliffissaaleqinerup suliniuteqarfigineqarnissaata politikikkut sammeneqalerner kinguneraa.

Suliffissaaleqineq akit appasippallaarnerinnaannik pissuteqanngilaq aammali aqqissuussaanikkut ajornartorsiutaanerusunut atassuteqarluni. Suliffissaaleqineq nunaqarfinni inuusuttunilu malunnarneruvoq. Inuusuttut suliffissaaleqinerannik unammilligassaqarneq ilinniagaqarnikkut ajornartorsiuterujussuarnik anertusarneqarpoq. Inuusuttorpasut meeqqat atuarfiannit anereernerup kingorna suli ilinniagaqarsimanngillat, amerlasuullu inuusuttut ilinniarfiini aallartinissamut kingusissumik aallartittarlutik. Taamaalluni

inuusuttorpasut suliffeqaratillu ilinniagaqanngillat. Taamaattumik inuusuttut taakku Naalakkersuisut immikkut samminiartaat taakkulu 2015-ip affaata siulliup ingerlanerani iliuuseqarfigineqarnissaannut ataatsimut iliuuseqarfigineqarnissaq aallartinniarlugu.

Ilinniarsimanikkut appasissutsip inuttullu ajornartorsiuterujussuit nassataraat amerlasuut aalajaatsumik suliffeqarsinnaannginnerat suliffinnillu naammassisaqarfiusarialinnik isumaginninnissamut piginnaasaqannginnerat. Aqqissuussaanikkut isumaginninnikkut unammilligassat siusissukkut suliniuteqarnikkut aqqinneqassapput, meeqqat tamarmik atuarfimmil atuarinneqarnissamut periarfissaqartinneqavissallutik. Aammattaq sulisut ilinniarsimanngitsut tikerarput tamatumunngalu peqatigitillugu suliffissaaleqisoqartorujussuulluni. Kiisalu nunami sumiinneq aporfiusarpoq, suliffissaqarnissami ilaqutariit tamarmik nutarsinnaasariaqarmata.

Titartagaq 5. 2014-imi suliffissaaleqisutut nalunaarsorsimasut najukkanut qaammatinullu agguataarlugit

Paasisutissarsiffik: Naatsorsueqqissaartarfik 2015.

Ukiuni tulluuttuni aningaasaqarneq eqqarsaatigalugu takorluukkani soorunami aamma aatsitassarsiornerup qaffannissaa, apparnissaa maannatulluunniit iinnarinnissaa apeqquataavoq. Ingerlatat taamatut ittut sua-

riarnermut nutaamut sulisullu amerlinerannut tunngavilliisnaapput. Suliassa qarfinni taakkunani ingerlata-nik aallartitsisoqarpat sulisut nunatsinneersut piu-man eqartunik piginnaasaqarnissaat pingaaruteqar-poq. Taamaattumik suliffissaaleqiner-mut tunngatillu-gu suliniarnermi suliffissaaleqisut piginnaasaqarneru-lersinniarneqarnerat sammineqarpoq, taakku aalisar-nermi aatsigassarsiornermilu suliffissaasinnaasuni sulisinnaaniassammata.

Suliffissaaleqineq eqqarsaatigalugu suliniar-neq pi-sortallu katillugit 174 mio. kr.-inik aningaasaliinerat suliffissaaleqisut piffissamut ukiup siuliani tassunga sanilliullugu ukiup affaani kingullermi ikilerujussuar-nerannut tapertaalluinnarput.

3.1 Nunatta Karsiata aningaasaqarnera

Pisortat suliassa qarfianni aningaasaqar-neq sooruna-mi inuiaqatigiinni siuariartortoqarneranit suliffissa-qartoqarluarneranillu sunnerneqartarpoq, tassami su-liffissaaleqisorpassuit pisortanit pilersorneqartut nu-natta karsianut kommunillu aningaasaqarneran-ut nammakkersuutaasarmata.

Nunatta karsiata naatsorsuutaanik ataani allattuineq Namminersorlutik Oqartussat kontulersuinerannik aallaaveqarpoq, 2014-imut kisitsisit maanna missin-gersuutaaginnarallarlutik. Oqaatigineqassaaq kisitsi-sit minusimiittut tassaammata isertitat/sinneqarto-rutit kisitsisillu minuseqanngitsut tassaallutik ani-ngaasartuutit/amigartoorutit.

Takussutissiaq 3-mi takuneqarsinnaavoq Nammin-ersorlutik Oqartussat akileraarutinit akitsuutinillu, isertitaat, kiisalu Naalagaaffimmit EU-millu nuussati-gut isertitaat 2011-miilli unittoorsimasut. Piffissami tassani Namminersorlutik Oqartussat sullissiveqar-finnik ingerlatsiner-mut tapiissutinullu aningaasartuu-taat agguaqatigiissillugit ukiumut 100 mio. kr.-it miss-qaffassimapput.

Ingerlatsiner-mut tapiissutinullu aningaasartuuteqar-nerulerneq IST-p inerneran-ut aqqissuussaasumik amigartooruteqaleriartuinnarnermik inerneqarsi-mannngilaq. Tamanna piffissami tassani ilaatigut nu-natta karsiata iluanaarutinit isertitaasa qaffassima-nerinik pissuteqarpoq, ilaatigut sanaartorner-mut aningaasartuutit ikilerujussuarsimapput. Taamaattorli aningaasan-ut inatsit aqqutigalugu sanaartornikkut ingerlataqassuseq namminersorlutik oqartussat sa-naartorner-mut missingersuutaanniiginnannngilaq, tas-sami ilaatigut namminersorlutik oqartussat aktiaa-tileqatigiiffiini taarsigassarsinikkut aningaasalersuif-fiusumik sanaartornermik ingerlataqartorujussuusi-mammata. Tamanna pingaartumik Illuut A/S-imut maannalu aamma Sikuki Harbour A/S-imut atuuppoq.

Takussutissiaq 3. Nunatta Karsiata naatsorsuutai

Millionit ilivitsunngorlugit naatsorsukkat

Utaqqisaa-
gallartut

Siuleriaat aqqi	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1. Isertitat	-5.259	-5.379	-5.716	-5.832	-5.952	-5.868	-5.947
71. Akileraarutit, akitsuutit, pisussaaffigalugu tapiissutit, akiligassiussat	-1.669	-1.606	-1.886	-1.969	-2.030	-1.892	-1.980
73. Ikorsiissutisiat	-3.590	-3.774	-3.830	-3.864	-3.922	-3.976	-3.967
2. Ingerlatsineq tapiissutillu	5.009	5.363	5.430	5.402	5.602	5.709	5.807
10. Akissarsiat	1.333	1.451	1.499	1.533	1.541	1.610	1.637
21. Sulisut siunnersortillu angalaneri	93	93	86	79	69	72	78
22. Ilassinnittarneq	3	3	3	3	4	3	2
23. Pikkorissartitsinerit akitsuutit il.il.	27	39	40	33	42	35	35
24. Sulinikkut ikorsiissutinik pisinerit	390	428	524	369	380	366	342
25. Sullitat atuartullu angalaneri	203	170	156	156	164	171	173
26. Atorfinikkiartornerit aamma soraarnerit kiisalu allamat nuunneqarnerit	57	72	46	28	30	32	30
27. Sullississutit, sullissinerik pisiortornerit	152	211	150	117	127	116	117
31. Nioqqutissat	241	266	275	278	279	300	295
32. Illuut, biilit, angallat il.il.	58	199	329	329	368	415	400
33. Pisiortornerit, IT, Iluusaanerit aserfallatsaaliinerillu	400	241	155	122	131	132	164
50. Ingerlatsinermit isertitat	-382	-339	-435	-411	-397	-505	-644
61. Inuussutissarsiutinut siunertanut tapiissutit	494	501	542	480	506	469	506
62. Kultureqarnermut, sunngiffimmut ilinniartitaanermullu tapiissutit	394	449	447	494	470	584	597
63. Isumaginninnermi anguniakkanut tapiissutit	681	661	702	665	662	683	665
64. Tapiissutit allat	48	45	21	27	32	37	38
65. Kommunit tapiissutit	781	834	789	1.044	1.131	1.127	1.278
66. Nalikilliliineq	21	12	109	20	68	65	55
69. Ukiut aningaasanut inatsiseqarfiusut arlallit akornanni nuussineq	14	29	-7	35	-5	-2	43
3. Sanaartukkanut aningaasartuutit	442	215	350	563	287	190	392
81. Sanaartukkanut aningaasartuutit	442	215	350	563	287	190	392
4. Erniat	-171	-207	-331	-263	-342	-434	-410
75. Iluanaarutit	-74	-60	-80	-68	-150	-238	-216
76. Aningaasaliissutigisanit iluanaarutit inissiat attartortittakkat	0	-60	-55%	-53	-52	-53	-54%
77. Erniat, Royal Greenland	0	0	-13	-12	-9	-7	-2
78. Erniat, Nukissiorfiit	0	-65	-78	-95	-109	-117	-116
79. Erniat allat, ilanngaaseereerluni	-97	-21	-105	-35	-22	-19	-21
5. Taarsigassarsititsineq	298	958	265	291	470	332	297
91. Sanaartornermut taarsigassarsarititit, ineqarneq (BSU pinnagu)	-93	230	163	168	301	236	335
92. Nukissiorfiit	338	132	223	277	263	42	24
93. Atkiat	26	285	12	-80	8	30	55
94. Kommunit, Taarsigassarsarititit	0	53	-18	-18	1	15	8
96. Sikuki, Taarsigassarsarititit	0	0	0	0	0	110	0
97. Royal Greenland, akilersuutit	0	0	0	-50	-50	-50	-100
98. Taarsigassarsarititit allat	27	258	-116	-6	-53	-50	-25
IST inerera	321	950	7	159	67	-71	139
IS inerera	98	515	-198%	-51	-147	-78	207

Paasissutissarsiffik: Aningaasaqarnermut Sulisoqarnermullu Aqutsisoqarfik

Nunatta Karsiata 2014-imut naatsorsuutai

Nunatta Karsiata naatsorsuutai 140 mio. kr.-inik IST-mut amigartooruteqarfiussangatinneqarput. Tassa imaappoq aningaasanut inatsimmi naatsorsuutigisani angusat 90 mio. kr.-it miss. ajornerusut, llasutitut aningaasaliissutit ilanngullugit.

Ataatsimut isigalugu isertitat aningaasanut inatsimmi naatsorsuutininik naammassinniffiunngillat. Ataatsimut isigalugu isertitat aningaasanut inatsimmi missingersuutigineqartunit 225 mio. kr.-it miss. ikinnerupput. Nikingassutaanerpaat tassaapput nuna tamakkerlugu akileraarut, eqqussuinnermut akileraarut, inissianik tunisinnermi naqissusiinnermut akileraarut, avaleraasar-tuunut akileraarut ingerlatseqatigiiffinniillu iluanaarutit.

Namminersorlutik oqartussat taarsigassarsiaritittagaat assigiinngitsorpassuupput. Ineqarnermut tungasuni taarsigassarsiarititanut tunngatillugu taarsigassarsinissamut piunasaqaatit tapiissutitalerujusuupput. Taamaalilluni aningaasat taarsigassarsiaritineqartut ilaannaat kingusinnerusukkut akilersorneqartussatut naatsorsuutigineqarsinnaapput, taamatullu aamma inissianut taarsigassarsiarititanit ernia-

tigt isertitat ernianit Namminersorlutik Oqartussat pissarsiarisinnaasaraluinit kinnerujussuullutik.

Illuatungaanik ukioq manna aningaasaliissutini allani atuinikinnerusoqarsimavoq. Tamanna ilaatigt aningaasaqarnermik aqutsilluarnerulernermik aningaasartuutitigullu eqqumaffiginninnerulernermik, ilaatigt 2014-imi ukiakkut qinersisitsinermik atuinnginnerulissutaasutut ilimagineqarsinnaasumik pissuteqarsinnaavoq.

2014-imut naatsorsuutit suli naammassineqanngillat sulilu nalunaarisoqartussaavoq angusanut illugiimmik allannguissutaasinnaasunik, annertuallaarnaviangitsunilli.

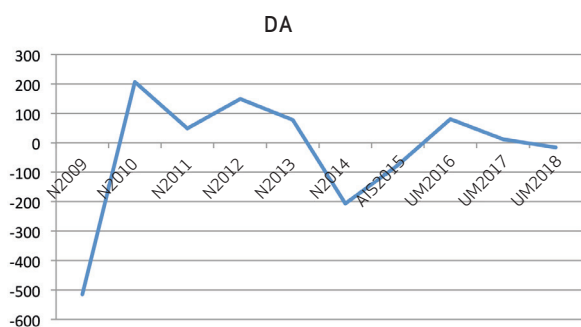
Pisortat suliassaqarfiini aningaasaqarneq ataqatigiilluinnarpoq. Nunatta karsiata attanneqarsinnaanngitsumik imaqarnera kommunit aningaasaqarnerinut suniuteqartarpoq, aamma illuatungaanut. Maanna inissisimaffik piffissarlu qaninneq eqqarsaatigalugu ineriartortitsinermi pingaarnertut iliuusissatut naatsorsuutigineqartut ataani takuneqarsinnaapput.

Takussutissiaq 4. 2009-2018-imut naatsorsuutinit missingersuutiniillu kisitsisit pingaarnertit takussutissartaat. 2014-imut kisitsisit utaqqiisaasuupput. (mio. kr.-inut)

	N2009	N2010	N2011	N2012	N2013	N2014*	AI2015	UM2016	UM2017	UM2018
Ingerlatsineq, tapiissutit & inatsisinik tunngavillit	6.052	5.464	5.456	5.622	5.856	5.873	5.946	5.903	5.857	5.897
Isertitat	-5.910	-6.185	-6.391	-6.526	-6.524	-6.630	-6.515	-6.571	-6.516	-6.527
Sanaartorneq	807	719	1.095	969	597	896	608	608	657	649
Taakkunannga sanaartorneq Nukissiorfiit taarsigassarsia- at ilanngunnagit	544	418	721	594	438	736	508	448	497	489
IST	950	-2	161	65	-71	139	39	-61	-2	19
KAL	515	-207	-49	-149	-78	207	76	-81	-12	16

Paasissutissarsiffik: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Titartagaq 6. IS-ip ineriartornera, akit ingerlaavartut, mio. kr. N 2014-imi kisitsisit utaqiisaasuupput. (mio. kr.-inut)

Paasisutissarsiffik: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Takussutissiami ataaniittumi nunatta karsiani 2009-mit ukiumut missingersuusiorfiusumut kingullermut ingerlatsinerup sanaartornerullu ineriartornera takutinneqarpoq.

Ukiuni kingullerni marlussunni aningaasaqarnerlioriartorneq Namminersorlutik Oqartussat kommunillu akileraarutinit akitsuutiniillu isertitaatigut malunniuppoq. Toqqaannartumik akileraarutinit iluanaarutit qaf-

fakkiartornerat appariartunngilaq pitsaanerpaappallu uninngaannarluni, siusinnerusukkut ukiumit ukiumut (immannguaq) qaffalaartarsimallutik. Matumani pif-fissami 2010-2012-imi qaffaatit pineqanngillat, uuliasiornerup kingunerisaanik.

Toqqaannartumik akileraarutinit iluanaarutit unit-toornerisa nunatta karsia kisiat eqqunngilaa, aammali kommunit eqqorujussuarlugit, tassami akileraarutinit A-nit, ingerlatseqatigiiffiit akileraarutaannit iluanaarutiniillu akileraarutinit iluanaarutit tamarmiusut 70 %-iisa miss. pissarsiarisaramikkik, kommunimut akileraarutit utaatimullu kommunimut akileraarutit. Tamanna ilaatigut suliffissaaleqisoqaleriartuinnarnarata (2014-illi affaani kingullermi allanngoriartulerpa-sittup) kingunerisaanik isumaginninnermut aningaasartuuteqaleriartuinnarnermut ilanngullugu kommunit aningaasaqarnerannut tatineqaataavoq.

Kommunit taarsigassarsineri

Kommunit taarsigassarsiaannik, attartortitsinerit 20.000 kr.-iusut ilanngullugit naatsorsuineq 2014-imi kvartalit pingajuanni sisamaannilu ima isikkoqarpoq kommuninut tamanut naatsorsorlugu.

Takussutissiaq 5. Kommunit aningaasaqarnerat, tusind kr. (kisitsisit minusitaqanngitsut tassaapput amigartoorutit)

	Kujalleq	Sermersooq	Qeqqata	Qaasuitsup	Katillugit
2013 NAATSORSUUTIT					
Ingerlatsineq	464.332	1.414.823	570.624	1.082.394	3.532.173
Sanaartorneq	16.863	131.488	45.622	49.391	243.364
Isertitat	-474.737	-1.498.273	-626.599	-1.134.123	-3.733.732
Inerpera	6.458	48.038	-10.353	-2.338	41.805
2014 MISSINGERSUUTIT					
Ingerlatsineq	475.187	1.366.129	569.849	1.105.857	3.517.022
Sanaartorneq	16.787	269.481	65.275	59.742	411.285
Isertitat	-496.328	-1.568.999	-643.315	-1.174.462	-3.883.104
Inerpera	-4.354	66.631	-8.191	-8.863	45.223

Paasisutissarsiffik: KANUKOKA

Kommune Kujalleq attartortitsinermit pisussaaffeqanngilaq. Kommune 2010-mit 2011-miillu akileraarutinut akiitsuni 2014-ip naanerani katillugit 40,8 mio. kr.-inik akiligassaqaqfigineqarpoq. Aammattaaq kommune 5. 12. 2014-imi naatsorsuineq naapertorlugu 48,6 mio. kr.-inik taarsigassarsianut pisussaaffeqarpoq. Kommunip akiitsui taamaalillutik 89 mio. kr.-iupput.

Kommuneqarfik Sermersooq attartortitsinermit pisussaaffeqanngilaq. Kommune 117,590 mio. kr.-inik taarsigassarsisimavoq.

Qeqqata Kommunian attartortitsinermit pisussaaffeqanngilaq taarsigassarsiaqaranilu.

Qaasuitsup Kommunian 2014-ip qiteqqunnerani attartortitsinermit katillugit 956.496 kr.-inik pisussaaffeqarpoq. Kommune 2014-ip naanerani katillugit 107.793,785 kr.-inik taarsigassarsiaqarpoq.

Kommunit aningaasanik tigorianaateqassusii

Kanukokap internetikkut nittartagaani kisitsisit naapertorlugit kommunit karsimiittuutaat tamarmiusut kommunerujussuit sisamaasut aallartinneranniilli 1.1. 2009-imi katillugit 457,4 mio. kr.-iupput. Kommuninut 2014-ip qiteqqunnerani kisitsisit naapertorlugit 1. 1. 2014-imi karsimiittuutaat tamarmiusut katillugit 136,0 mio. kr.-iupput. Kommunit taamaalillutik piffissami ukiut tallimat ingerlanerini karsimiittuutit katillugit 321,4 mio. kr.-inik ikilismavaat.

Pingaartumik kommunit marluk karsimiittuutit ilanngaasimapput, tassalu Qeqqata Kommunian 2009-mi 88,6 mio. kr.-init 2014-imi 12,9 mio. kr.-inut, aamma Kommuneqarfik Sermersooq 2009-mi 457,4 mio. kr.-init 2014-imi 136,0 mio. kr.-inut. Kommunit ataatsimut isigalugu 2013-imi 2014-imilu amigartooruteqarsimapput.

Pisortat aningaasaliinerunerisa, sanaartornermit aningaasartuutit sunniutaat 2013-imi katillugit 597 mio. kr.-init 914 mio. kr.-inut qaffassimapput tamannalu 2014-imi malunniutilersimavoq kiisalu suliffissaaleqisut pillugit kisitsisitigut paasisutissani akileraarutitigullu isertitani ersersinneqarluni. 2014-imi aggustimi Akileraartarnermit Aqutsisoqarfiup 140 mio. kr.-inik nikingasoornissaq ilimagaa, decembarip naanerani tamanna -65 mio. kr.-inut apparneqarpoq. Tassa qaammatit pingasut sisamalluunniit ingerlanerini 75 mio. kr.-inik pitsanngoriaateqartoqarluni.

Akitsuutit

Toqqaannartumik akileraarutit iluanaarutit unittooqqanerisa saniatigut aamma nunatta karsia toqqaannangitsumik akileraarutit, soorlu assersuutigalugu eqquusuinermit akitsuutit, naqissusiinermit akitsuutit, motorinut akitsuutit il.il. iluanaarutisani amigaatigineqartunit sunnerneqarpoq.

Akit qaffasissusiinut appasissusiinullu tunngatillugu akitsuutit malussajanerpaat tassaapput naqissusiinermit akitsuutit eqquusuinernullu akitsuutit. Assersuutigalugu naqissusiinermit akitsuutit 2012-imi 44,1 mio. kr.-init 2014-imi 23,0 mio. kr.-inut (kisitsisaagallartut) appariarsimapput, eqquusuinermit akitsuutit iluanaarutit 2012-imi 531,6 mio. kr.-init 2014-imut 470,0 mio. kr.-inut apparsimallutik (kisitsisaagallartut). Eqquusuinermit akitsuutit 2012-imit 2013-imut appariarujussuarsimapput, taamaattorli toqqortaait naapertuutitngitsumik amerlisarneri/ikilisarneri pissutaallutik ukiumit ukiumut nikingasoorujussuarternerit siusinnerusukkat takuneqartareerput, iluanaarutit toqqortaait "nalinginnaasunngorteqqineqaraangata" ukiup tulliani iluarseqqikkajuttarput.

2012-imit 2013-imut appariaateqarnermik pissuteqarnissaa naliliiffigineqarpoq, 2012-imi oktobarimi novembarimilu eqquusuinermit akitsuutit iluanaarutit 1999-imiilli aatsaat taama annertutigimmata, taamaattumillu pissutsit 2014-imi "nalinginnaasunngor-

qinnissaat” naatsorsuutigineqarsimalluni. Taamaassi-manngilari, tassami maanna 2014-imi 470 mio. kr.-it miss. iluanaaruteqarnissaq naatsorsuutigineqarmat, pingaartumik imigassanit aalakoornartortalinnit tupaniillu iluanaarutit appariarsimallutik. Tunisassianit taakkunanga iluanaarutit appariaataat 2012-imit 2014-imut 60 mio. kr.-iupput, tunisassianut allanut tunngatillugu ukiut akornanni minnerusumik nikinga-soqartarluni.

Taamaattumik maanna naliliisoqarpoq eqqussuiner-mut akitsuutinit iluanaarutit, pingaartumik imigassa-mik tupamillu eqqussuinermeersut ukiumut 450-ini 480 mio. kr.-inut nutaamik appasinnerusumillu inissi-simalernissaat naatsorsuutigineqartariaqartoq.

Iluanaarutit appariaataat pissutsinut arlalinnut attuu-matinneqarsinnaasorineqarput, ilaatigut:

1. 1. november 2012-imit Nunatsinnut angalanermi akitsuuteqanngitsunik eqqusseqqissinnaalersit-sineq.
2. Nalinginnaasumik ineriartornermi pujortartartut ikinnerulersimanerisa nassataannik tupatortartut ikilisisanerat.
3. Taartitit tunisassiat, soorlu e-cigaretsit atugaane-ruleriartornerat.
4. Pujortartarnermut maleruaqqusat sukateriffigine-qarnerat, soorlu sumiiffippassuarni pujortaqqusaa-junnaarneq – ilaatigut suliffippassuarni.
5. Sulisartorpassuit akissarsiaasa nalingi ukiut arlallit ingerlaneranni appariartortut, tamatumuuna sooru-nami sulisartut atuisinnaanerat killilerneqartarpoq.
6. Atueriaatsip allanngornera, tassa inuit amerliar-tuinnartut (pingaartumik Nuummi) allamik atuinis-saraluaminnut paarlaallugu namminneq inissamin-nik pisiaqartalernerat.

Aammattaq 2014-imi juulimi uuliap akitsornerata su-li tamakkiisumik sunniuteqanngitsup sunniuteqarnis-saa naatsorsuutigineqarpoq. Uuliap akitsornera amer-

lasuut atuinissamut periarfissakillinerannik kingune-qassangatinneqarsinnaavoq, innaallagiamut, imermut kiassarnermut il.il. aningaasartuuteqarnerulernerup kingunerisaanik.

Ullumikkut eqqussuiner-mut akitsuutit ilaat ataasiak-kaarlugit akitsuutinik, liiterimut akitsuutinik assigi-saannilluunniit tunngaveqarput. Piffissap ingerlanera-ni akit nalinginnaasumik ineriartornerisa kinguneri-saannik akitsuutit milliartussapput. Tamanna piffis-sap ingerlanerani akitsuutit annertussusiinik iluarsii-nikkut taarserniarneqartarsimavoq. Assersuutigalugu cigarettit akitsuutaat 1992-imit 2013-imut 75 %-inik qaffassimapput piffissami tassani atuisartunut akit 56 %-it miss. qaffassimallutik.

Imigassamut tupamullu akitsuutit kingullermik 19. ot-kober 2007-imi qaffanneqarput, taamani cigarettinik eqqussuinerit 2007-imit 2008-mut 18 %-it miss. ap-pariarput. Maanna aningaasaqarnikkut akit appasin-neranni naliliisoqarpoq tupamut imigassamullu akit-suutit qaffanneqarnerisigut eqqunneqartut ikilinerat, tunisassianit taakkunanga iluanaarutikilleqqinner-mik kinguneqarluarsinnaasoq matussuserneqarsin-naasoq.

Akit qaffasissusiisa nikerarmata taakkulu ukiuni tul-liuttuni annertuumik allanngornaviarunangimmata naatsorsuutigisariaqarpoq akileraarutinit akitsuuti-niillu iluanaarutit suli tatineqarnerulissasut. Minnerun-gitsumik ukiuni kingullerni isumaqatigiissutit naam-maannartorujussuit sulisorpassuarnut akissarsiaviit attanneqarsinnaanatik ungasinnerusorlu eqqarsaati-galugu atuinissamut periarfissakilliffiusussat eqqar-saatigalugit (amerlasuut siullermik sipaakkaminnik ilanngarterinikkut aningaaserivinniilluunniit taarsi-gassarsinikkut taarsiisinnaapput).

Akileraarutit akitsuutillu qaffannerisigut atuinissa-mut periarfissat suli annikilliseqqinneqassapput. Tamatuma kinguneraa eqqussuiner-mut akitsuutinit

iluanaarutit appannerisa saniatigut pisiniarfinni niuernermi kaaviiartitat apparnissaat, aammaarluni suli-sut ikinnerulernerannik taamatullu suliffissaaleqisoqarnerulerneranik nassataqarsinnaasoq. Tamatuma kinguneraa akileraarutinit akitsuutiniillu iluanaarutikinnerulerneq kiisalu isumaginninnermut aningaasartuuteqarnerulerneq, pingaartumik kommunini.

Kiisalu akit qaffasissusiisa appasissusiisalu aamma pisortanut akiitsut sunnerpaat.

Akiitsut

December 2011-mi akiligassanit akilinggitsuukkat pillugit nassuiaat tunuliaqutaralugu kommuninit aamma Namminersorlutik Oqartussanit sinniisoqartumik suleqatigiissitamik pilersitsisoqarpoq. Inaarutaasumik nalunaarussiaq 2014-ip qiteqqunnerani tunniunneqarpoq, qitiusumik akiliisitsiniartarnerup atuinnaqarnissaanik erseqqissumik kaammattuiffiusoq. Nalunaarussiaq aamma pineqartut arlallit pitsaane-rusumik iliuuseqarfigineqarsinnaasut taakkartorne-

Takussutissaq 6. Akiitsut

Akilinggisat suuneri	Januar 2014		Januar 2015	
	Suliat amer-lassusaaat	Akiligassap annertussusia	Suliat amerlassusaaat	Akiligassap annertussusia
	Imm.	Kr.	Imm.	Kr.
Meeqqanut akilersuutit	67.162	309.806.249	69.939	328.870.615
Akileraarutitut akiligassat	4.545	43.849.252	3.615	36.701.531
ESU	100	70.027.727	96	67.294.241
Akileraarutit A-t	2.457	175.523.437	2.597	182.703.816
Ingerlatseqatigiiffiit akileraarutaat	77	2.667.555	73	2.275.425
Ineqarnermut akiliutit	7.652	69.564.542	11.658	81.107.104
Akileraarutit erniaat	1.442	2.891.745	1.280	2.379.212
Kommunimut akiitsut tamalaat	20.180	43.803.839	13.706	33.184.523
Utertillugit akilerneqartussatut ikiuineq	5.513	25.311.417	5.470	24.892.076
Ilinniarnermi taarsigassarsiat	809	13.761.720	1.001	14.354.330
Meeqqeriviit	19.299	14.955.690	20.636	14.939.086
Eqqaaneq	77.451	21.321.671	89.080	24.611.568
Kommunini inuussutissarsiutinut taarsigassarsiat	314	4.014.374	210	2.686.116
Namminersorlutik Oqartussanut akiitsut tamalaat	3.903	17.537.642	5.060	22.479.626
Initaarniarnermut tapiissutitigut taarsigassarsiat	311	16.635.992	298	29.050.223
Nammeneq illuliornermi taarsigassarsiat	501	6.536.483	458	6.628.809
Innaallagiq/ imeq	8.185	4.198.014	10.226	4.311.272
Meeqqanut inissinneqartunut angajoqqaat akiliutaat	19.133	27.154.974	21.605	29.881.652
Nunat avannarliit piumasagaataat	1.580	24.441.195	1.295	20.926.529
Akiitsut allat	7.435	5.279.515	8.089	2.663.974
Katillugit	248.049	899.283.033	266.392	931.941.728

Paasissutissarsiffik: Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik

qarput. Pingaartumik soqutiginnittut ataasiakkaat, Namminersorlutik Oqartussat, kommunit avataaneersullu akornanni attaveqatigiinnerup pitsanngorsarneqarsinnaanera taakkartorneqarpoq.

Soqutiginnittut ataasiakkaat akiliisitsiniartarnermik pitsanngorsaaqataaffigisinnaasaasa arlallit saniatigut nalunaarusiami aamma inatsisitigut ajornartorsiu-tit ingerlalluarnerusumik akiliisitsiniartarnissamut aporfiusut taakkartorneqarput. Assersuutigalugu pensionisiallit akiliisinniartarneri ilungersunarput, aningaasaateqassusiat apeqquataatinnagu.

Nalunaarusiami kaammattuutit aallaavigalugit Namminersorlutik Oqartussat kommunillu 2015-imi februaarimi naalakkersuinikkut ataqatigiissaarisogati-giinni iliuusissatut pilersaarut akiitsuni apparsaasus-saq akueraat.

Akiitsut tamarmiusut 2014-ip ingerlanerani qaffassi-mapput 2015-imilu januaarimi 932 mio. kr.-it mis-saanniilersimallutik, 2014-imi januaarimi 899 mio. kr.-iusimallutik, 3,63 %-inik qaffassimallutik. Akiitsoqal-eriarpornermut pissutaanerpaavoq pineqartuni ataani taaneqartuni akiitsoqaleriarporneq.

Suliat akiitsunut tunngasut 18.000-inik amerlisimapput, taakkunannga suliat eqqaanermut tunngasuinaat 11.500-it sinneqarlutik. Qularutissaagunangilaq aningaasaqarnerlioriarporneq akiitsoqaleriarporner-mut pissutaaqataasoq. Pingaartumik ineqarnermut akiitsut suli qaffakkiarporput, tassami inigisamik an-

naasaqarneq inuttut kinguneqartorujussuusinnaam-mat.

Eqqaanermut tunngasuni akiitsut akiitsunut tamar-miusunut sanilliullugit annikkaluartut suliat amer-lassusii suliat akiitsunut tunngasut tamarmiusut pin-gajorarterutigaat. Akiitsut pineqartut annertussusii apeqquataatinnagit malittarisassanik suleriaatsinillu arlalinnik malitassaqarpoq taamaattumillu akiliisitsi-niarporneq tamarmi eqqaanermut akiitsorpassuarni "unittooratarsinnaalluni" pineqartuni allani akiliisitsi-niarpornermut akornutaasumik.

2014-imi aggustimi naatsorsuineri, akiitsut akiitsul-lit sumi najugaqarnerinut agguataariffiusumi takune-qarsinnaavoq suliat eqqaanermut tunngasut 70 %-ii-nit amerlanerusut inunnet Qaasuitsup Kommunini na-jugalinnut tunngasusut. Akiitsut allattorsimaffiat kommuninut agguataarsimasoq ilanngussatut ilan-ngunneqarpoq.

2014-imi januaarimi akiitsunit 899 mio. kr.-it mis-saanniittunit 215 mio. kr.-it missaanniittut akilersin-neqarsinnaasimapput suliat akiitsunut tunngasut 49.000-it miss. ikilisinneqarsimallutik. Akiitsoqarfiusuni tamani suliat akiitsullu ikilimapput pingaartu-milli akileraarutinut A-nut akiitsuniunerusoq. Tama-tuma nassataaraa naak 2014-imi 215 mio. kr.-it akiler-sinneqaraluartut 2014-imi suliat nutaat 67.500-t miss. takkussimapput katillugit 247 mio. kr.-it miss. akiitsoqarfiusut.

Takussutissaq 7. Akiitsut ineriartornerat procentinngorlugu

Akilinngisat suuneri	Qaffariaat pct-inngorlugu	Qaffariaat 1.000 kr.
Meeqqanut akilersuutit	6,15%	19.064
Akileraarutit A-t	4,09%	7.180
Ineqarnermut akiliutit	16,59%	11.543
Eqqaaneq	15,43%	3.290
Initaarniarnermut tapiissutitigut taarsigassarsiat	74,62%	12.414
Meeqqanut inissinneqartunut angajoqqaat akiliutaat	10,04%	2.727

Paasisutissarsiffik: Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik

3.2 Akiitsut allanngoriartornerat

Akiitsut allanngoriartornerat

Takussutissiamiimi ataaniittumi takutinneqarput pisortat suliasaqarfiini, taakkununnga ilanngullugit Namminersorlutik Oqartussat ingerlatseqatigiiffutaanni akiitsut naatsorsuutigisatut allanngoriartornerat. Ataatsimut isigalugu naliiisoqarpoq pisortat suliasaqarfianni akiitsut qaffasissusiat ukiumi aningaasanut inatsiseqarfiusumi ukiunilu missingersuusiorfiusuni naammaginatsumik qaffasissuseqartinneqarsinnaasoq, aalajangiinerit aalajangiinissatullu naatsorsuutigineqartut tunngavigalugit.

Aktiaatileqatigiiffinni namminersorlutik oqartussani pigineqartuni akiitsut ukiuni kingullerni appariartorsimapput. Tamanna pingaartumik Royal Greenlandip ingerlatsinikkut angusarissaarnerata pigisanillu nalilinnik tunisinerata kingunerisaannik akiitsukillisinaneranik pissuteqarpoq. Ataatsimulli isigalugu ukiuni tulluuttuni aktiaatileqatigiiffinni namminersorlutik oqartussanit pigineqartuni taarsigassarsiat qaffassagunarpot. Nuummi umiarsualiviliornissap Royal Arctic Linellu umiarsuanik nunaqarfiliartaatinik sanaartor-

nissamut pilersaarutaata 900 mio. kr.-it miss. taarsigassarsinikkut aningaasalersorneqarnissaata kinguneraa. Tamatumunnga peqatigitillugu TELE-mi taarsigassarsinikkut immap naqqatigut kabelimut, kiisalu Royal Greenlandimi pilersaarutip "North Atlantic Championimik piviusunngortitsinermut aningaasaliinissatut naatsorsuutigisat kingunerisaannik akiitsut qaffannissaat ilanngunneqarpoq. Piffissami KNI-p akiitsuni ikilisissagai naatsorsuutigineqarpoq, Illuut 2018-ip tungaanut taamatulli qaffasitsigiinnartumik akiitsoqassangatinneqarluni.

Kommunilli aningaasanik tigorianaateqassutsimisulli ullumikkut akiitsoqartigaat taamaalillutillu navianartorsiorfiusumik akiitsoqarpallaaratik. Taamaattorli kommunini aningaasartuutit qaffannerisa isertitaqarniarnerullu unittoornerata kinguneraat akiitsoqassutsip naliliiffigeqqissaarneqartariaqarnera. Kommunit 2018-ip tungaanut akiitsunik tamarmiusunik appaalaassangapput immikkulli inissialiortiternermut aningaasalersuinissamut taarsigassarsinissaq kommuninit kissaatigineqarpoq. Kommunini taarsigassarsineq

Takussutissaq 8. Akiitsut allanngoriartornerat

Akiitsut erniallit, mio. kr.	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ingerlatseqatigiiffiit annerit	3.526	2.945	3.533	4.253	4.024	3.845
Kommunit	210	274	240	178	132	86
Namminersorlutik Oqartussat	600	600	600	600	600	800
Katillugit	4.337	3.818	4.373	5.031	4.756	4.731
Akiitsut erniallit ilanngaasariikkat, mio. kr.						
Ingerlatseqatigiiffiit annerit	2.817	2.338	2.942	3.745	3.823	3.499
Kommunit	76	23	6	-48	-97	-146
Namminersorlutik Oqartussat	539	-495	-282	-141	15	235
Katillugit	2.353	1.866	2.666	3.556	3.740	3.588

Paasissutissarsiffik: Ingerlatseqatigiiffinnit kommuniniillu, Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfimmit paasissutissat Malugiuk: Ingerlatseqatigiiffiit annerit tassunga atatillugu ingerlatseqatigiiffinnut annerusumik akiitsulinnut atatinneqarput, tamatumani Namminersorlutik Oqartussat aktiat minnerpaamik affaat pigalugit: TELE Greenland A/S, KNI A/S, Royal Greenland A/S, Royal Arctic Line A/S, Illuut A/S aamma Sikuki A/S.

Naalakkersuisunit akuerineqartussaavoq ilaatigullu inuiaqatigiinnut aningaasaqarnikkut akilersinnaassusianut kingunerisassanik sukumiisumik misissueqqis-saarfiusariaqarluni ilaatigullu immikkoortumut ataqatigiissaakkamik pilersaarusi orfiusariaqarluni, taamaalilluni kommunit namminersorlutik oqartussallu inissialiortiternermut aningaasaliinerat pitsanngorsarneqarluni namminersorlutillu ingerlatallit aningaasaleerusussusiannut pisariaqanngitsumik annikillisaataani. Kiisalu inissianut aningaasalersuiner-mut kommuninit taarsigassarsiner-mi akiitsunut aningaasaliisarnermullu periusissiami piumasaqaatit naam-massineqassapput.

Sanaartugassanut Iluarsagassanullu Aningaasaateqarfimmit ingerlaavartumik akiliisarnikkut Namminersorlutik Oqartussat 2017-2018-imi 200 mio. kr.-inik taarsigassarsariaqalersinneqarput. Pisortat sanaartorner-mut aningaasaliinissaannut taarsigassarsinissap inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut akilersinna-neratigut kingunerisassat pitsaasuunissaannik aningaasaliinerullu ernianut akilersuutinullu aningaasalersuutaasinnaasunik isertitaqarfiunissaannik piumasaqaateqarfiunissaa Naalakkersuisut erseqqissumik politikeraat, takuuk imm. 5.

Namminersorlutik Oqartussani, kommunini namminersorlutillu oqartussat ingerlatseqatigiiffiutaanni akiitsut erniallit ilanngaaseriikkat aalajaallisakkat 2018-imi 3,6 mia. kr.-it tungaanoorput, mittarfinnik allaniluunniit attaveqaasersuutinik aningaasalersuinissamut taarsigassarsinissaq ilanngunnagu. Akiitsut aalajaallisakkat Namminersorlutik Oqartussat Nordisk Investeringsbankimik taarsigassarsinissamik isumaqatigiissutaat naapertorlugu Nunatta Karsiata isertitaasa tamarmiusut 75 pct.-iisa ataaniitneqassapput, 4,9 mia. kr.-inut naapertuuttunik. Tamatumuuna taarsigassarseqqinnissap sukumiisumik naliliiffigineqartarnissaa erseqqissarneqarpoq, aningaasaliinerusinaasunit inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut iluanaaruteqarnissaq qularnaarniarlugu.

3.3 Tapiissutit tapiiffigeqatigiittarnerlu Tunuliaqutaa siunertaalu

Aningaasanut Inatsit aqutigalugu namminersorlutik oqartussat ingerlatseqatigiiffiutaannut tapiissuteqartoqarpoq inuiaqatigiinni qitiusumik suliassanik arlalinnik, iilaatigut attaveqarnermik, pilersuiner-mik ineqarnermullu tunngasunik aqqiiviusunik. Tapiissutit taakku ilaat nunap immikkoortuini kiffartuussissutit aningaasarsiutigalugu aqutissiuunneqarnissaannut tunngavissaqarfiunngitsutut naliliiffigineqartuni tunngaviusumik kiffartuussisoqarnissaa qularnaarniarlugu sullissinissamik isumaqatigiissutitut pisarput. Namminersorlutik oqartussat ingerlatseqatigiiffiutaanni ingerlatanit nunallu immikkoortuinit sinneqartoorfiusunit ingerlatanut nunallu immikkoortuinit amigartooruteqarfiusunut aningaasanik nuussisoqar-tarpoq (tapiiffigeqatigiinneq).

Tapiissutit tapiiffigeqatigiittarnerlu nunatsinni sumiiffinni tamani tunngaviusumik kiffartuussinissamik qularnaarissutaasinnaapput. Tapiiffigeqatigiittarnerli aamma unammilligassaqarfiuvoq, tassami nalunartorujussuummat kiffartuussiniarluni aqutissiuussinerni aningaasartuutit qanorippiassanersut. Taamatut nalorninartoqarnera aalajangiisartunut, innuttaasunut imaluunniit suliffeqarfinnut aningaasaliisunullu unammillersinnaasunut naapertuutinnigilaq. Kiffartuussinernut sumiiffinnulluunniit akilersinnaasumik niuerfiusinnaanngitsunut kiffartuussinissamik isumaqatigiissusiortoqartillugu qanoq aningaasartuuteqatigi-nissaq erseqqinnerujussuusarpoq.

Aammattaaq namminersorlutik oqartussat ingerlatseqatigiiffiutaasa kiffartuussiniserisa ilaanni unammilleqatigiinnissaq, ass. IP-telefoni ammaan-neqarpoq. Tele Greenland A/S IP-telefonimi amigartooruteqarpoq mobiltelefonimi unammilleqatigiiffiunngitsumi sinneqartoorutinit aningaasalersorneqartumik. Pineqartuni taama ittuni kiffartuussinernit akornanni tapiiffigeqatigiittarneq akinik apparsaataasinnaavoq suliffeqarfiillu allat nunatsinni niuerfinni unammillersinnaanissaat ajornakusoorsarneqarsinnaalluni. Nalorni-nartortaqarnera unammilleqatigiinnermilu assigiin-

ngitsumik atugassaqtitsineq Nunatta aningaasaliisunit pilerinannginnerulerneranut tapertaasinnaapput.

Naalakkersuisut ingerlatseqatigiiffinnik suleqateqarlutik aningaasat taamatut ingerlaarnerat nalunaarsor-niarpaat, kiisalu aalajangiisartunut, innuttaasunut suliffeqarfinnullu paasiuminartuutitsilerniarlutik.

Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfimmi misissueqqissaarneq aallartinneqarsimavoq ingerlatseqatigiiffinniillu akuusunit paasissutissanik katersisoqarsimalluni. Nalunaarsuinerli ilungersunartorujussuvoq aningaasallu ingerlaarnerannik misissueqqissaarto-

qartinnagu paasissutissanik katerseqqittoqartariaqarluni. Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik namminersorlutik oqartussat ingerlatseqatigiiffiutaat peqatigalugit anguniakkior-niarput tapiiffigeqatigiittarnermullu tunngatillugu nalunaaruteqartarnissamik piumasaqaasiorlutik.

Ingerlatseqatigiiffiit aqutugalugit tapiiffigeqatigiittarnerup annertussusiata ukiumut ataasiarluni allaserineqartarnissaa Naalakkersuisut anguniagaraat, suliassaqarfimmi paasiuminarterutitsinissaq pillugu. Tamanna Naalakkersuisut ingerlatseqatigiiffinnik qanimuunerusoq eqqartuiffigi-niarpaat assigiiartumik nalunaarusiortarnissaq qularnaarniarlugu.

Takussutissaq 9. Tapiissutit kiffartuussinissamillu isumaqatigiissutit toqqartukkat, nunatta karsiata 2013-imut naatsorsuutai.

Konto	Oqaasertaa:	Suuneri	Aningaasat 1.000 kr.- inggorlugit
10.13.11	Akitaateqarluni ingerlatseqatigiiffinnut aningaasanngorlugit aningaasartuutit (Nuna Oil il.il.)	Allat	50.000
20.01.10	Asiaq	Allat	16.405
20.12.12	Aningaaseriveqartitsineq	Nunalerineq	3.420
35.01.05	Ilaasunik angallassinermut tapiissutit	Nunalerineq	141.424
35.01.09	Nioqqutissanik pilersuineq (KNI)	Nunalerineq	36.354
35.01.10	Usinik assartuineq (RAB)	Nunalerineq	62.500
35.03.02	Mittarfeqarfiit, Naalagaaffimmut kiffartuussinerit	Nunalerineq	6.400
51.03.04	Uumasunik toqoraavimmumut Neqi A/S-imut sullissinissamik isumaqatigiissusiorneq	Inuussutissarsiorneq	7.000
35.01.02	Kalaallit Nunaanni TV-kkut radiukkullu aallakaatitanik siammarterineq	Allat	25.798
50.01.18	Ingerlatsinissamik isumaqatigiissutit, tunisassiorfiit	Inuussutissarsiorneq	5.000
50.06.50	Aalisarnermut aningaasaliissutinut immikkoortitat	Inuussutissarsiorneq	5.050
51.02.03	Puisit amiinik tunisiner-mi akinut tapiissutit	Inuussutissarsiorneq	26.708
51.03.02	Nunalerinermik inuussutissarsiuteqartunut aningaasalersuinikkut tapersiisarneq (NEQI)	Inuussutissarsiorneq	13.028
64.10.17	Nunami inuussutissarsiutinut takornariartitsinermullu tapiissutit (Greenland Business, Visit Greenland il.il.)	Inuussutissarsiorneq	31.270
73.94.02	Nukissiorfiit tapiissutit aningaasaliissutit	Nunalerineq Inuussutissarsiornerlu	55.055
	Aningaasanut Inatsimmi katillugit		485.112

Tapiissutit

Aningaasanut inatsimmi tapiissutinut ukiumut 2 mia. kr.-it sinnerlugit immikkoortinneqartarput. Tapiissutit ilaat sumiiffinnut aningaasarsiuqatigalugu kiffartuussifiusinnaanngitsunut nioqqutissanik, nukissiornermik, assartuinnermik attaveqatigiinnermillu pilersuinnarnissamut tapiissutaasarput.

Inatsisartut aningaasanut inatsimmit tapiissutinik, taakkununga ilanngullugu kattuffinnut tapiissutinik atuinnermut tunngatillugu erseqqinnerutitsinissaq ujarporpaat. Kissaat tamanna 2015-imi missingersuornermi malittarisassanik iluarsaanermi pilersaarutaasumi ilaassaaq.

Tapiiffiqatigiittarnermik nassuiaaneq naatsorsuinerlu

Tapiiffiqatigiittarneq tassaatinneqarpoq suliffeqarfiup kiffartuussinnermi ingerlatamini, imaluunniit kiffartuussinnermut tunngasumi allami nunamiluunniit sumiiffimmi niuerfimmuut tunngasumi nunami sumiiffimmi ingerlatamini aningaasartuutiminik tamarmiuninik taakkuluunniit ilaannik nuussinera.

Ingerlatani assigiinngitsuni aningaasartuutit periutsit arlallit naapertorlugit naatsorsorneqarsinnaapput periutsillu arlallit paasiuminartuutitsinissamut pisariaqarsinnaapput.

Pingaarnertut aningaasartuutit periuseq ABC (Activity-Based Costing) naapertorlugi kiffartuussinnermilu aningaasartuutit aalajangersimasuunngitsut, tassa aningaasartuutit aalajangersimasut naatsorsuinnermi ilaatinngit naatsorsuineq atorneqartariaqarpoq. Naatsorsuinnermi ABC-mi suliffeqarfiup ingerlatani aningaasartuutai tamarmiuninut, tassa akiviusut agguataarneqartarput, aningaasartuutit annikitsut tunngavigalugu paasinarsisarluni ingerlataq suliffeqarfiup ingerlataasa sinnerinut sanilliullugu qanoq akeqarner-soq. Naatsorsuinnermi marluusuni tamani attuumassutilinnik paasissutissiisoqartarpoq.

Ingerlatseqatigiiffinnut attaveqaatileriffiusunut (RAL, Tele Post, Nukissiorfiit) tunngatillugu aningaasaliiffiqatigiittarneq aningaasaliinerit (umiarsuit, immap naqqatigut kabeli, radiut attaveqatigiitaa, innaallagissiorfiit, erngup nukinganik innaallagissiorfiit) pereeraangata naammassineqarsinnaasut sapinngisamik annertuut atorluarnissaat iluaqutaasarpoq aningaasartuutit aalajangersimasuunngitsut matussuserneqarsinnaatillugit. Akit aningaasartuutit aalajangersimasuunngitsunit qaffasinnerutillugit naammassisinnaasanik atorluaanerunikkuut naammassisinnaasanut aningaasartuutit aalajangersimasut matusseeqataaffiqatigiittarneqartarput.

Tapiiffiqatigiittarnermik naatsorsuisarnermi nalu-

Tabel 10. Nukissiorfinni immikkoortunut aningaasartuutit

	2013-mi qaammaqqusersuinnermut nukissiornermullu immikkoortunut aningaasartuutit Kr. / kWh					
	Atortussanik atuineq	Sulisunut aningaasartuutit	Pisinnaa. Aningaasartuutit	Nalikkiliinerit	Erniat	Assigiinnik akeqartitsineq
Nanortalik	1,96	0,82	0,94	0,47	0,29	4,48
Nuuk	0,03	0,13	0,36	0,35	0,23	1,09
Siorapaluk.	5,34	2,70	0,38	0,77	0,24	9,42

Paasissutissarsiffik: Nukissiorfiit, uannga tabelimit tigulaakkat https://www.nukissiorfiit.gl/wp-content/uploads/2014/04/Enhedsomkostninger_2013.pdf

naaruteqartarnermilu taamaalilluni aamma ingerlatseqatigiiffiit aningaasartuutiminnik qanoq nalunaarsuisarnissaannut piumasaqaateqartoqarpoq. Taamaattumik nalunaaruteqarnissamut piumasaqaatit erseqqinnerusut suliffeqarfinnik oqaloqateqarneq tunuliaqutaralugu aalajangersarneqassapput.

Naatsorsuinermit assersuut – Nukissiorfiit

Nukissiorfiit suliffeqarfiup kiffartuussinerini assigiingitsuni immikkoortunut aningaasartuutitik naatsorsorsimavaat. Naatsorsuinerit tigulaarineq ataani takutinneqarpoq.

Qaammaqqusersuinermit nukissiornermullu tungatillugu sulisut, naammassisinnaasat, nalikilliliinerit erniallu pillugit aningaasartuutit pisut amerlanerpaartaanni ingerlatanut atanngillat. Kilowattimemik siulermik tunisassiornermi aningaasartuutit annertupput, sanaartortoqaqqaartariaqarmat, tassa ass. erngup nukinganik innaallagissiorfimmik kiisalu ingerlatsinermit aserfallatsaaliinerimullu sulisoqartariaqarluni. Kilowattimet kingulliit tungaviusumik aningaasartuutitut sunniuteqassanngillat tabelimili qulaani taaneqartumi atuinermit naapertuuttumik aalajangersimangitsumik akeqassalluni.

Nukissiorfiit naatsorsuinerat naatsorsueriaatsit assigiingitsunik paasissutissiivioqataanerannut assersuutissaalluarpoq.

- Nanortalimmi kilowattimemut aningaasartuutit gas-siunersut paaserusukkutsigu tamanna kolonnemi kingullermi allassimavoq, 2013-imi immikkoortumut aki 4,48 kr./kwh-iulluni.
- Nanortalimmi kilowattimemik amerlanerusunik tunisinissaq imminut akilersinnaanersoq paaserusukkutsigu kolonnemi siullermi allassimavoq kilowattimemut 1,96 kr.-init akisuneruppat naammassisallu sinneqarpata tamanna akilersinnaasoq.

Nukissiorfiit 2013-imut akigititanut allattorsimaffiutaanni allassimavoq atuisunut namminersortunut Nanortalimmi akigitinneqartoq 3,24 kr./kwh.-iusoq. Kilowattime tunineqartunit annerusoq tunineqarpataamaalilluni naammassisinnaasanut aningaasartuutit 1,28 kr.-inik taperneqassapput.

Siorapalummi atuisunut namminersortunut akigitinneqartoq 2013-imi taamatuttaaq 3,24 kr./kwh.-iusoq. Matumani immikkoortumut akigititaaq 9,42 kr./kwh.-iuvoq aalajangersimasuunngitsumillu aningaasartuutit 5,34 kr./kwh.-iullutik. Siorapalummi kilowattimemik tunisaqarnerunerit tamaasa taamaalilluni 2,1 kr.-it allamit pissarsiarineqartariaqassapput. Matumani ingerlatsineq attatiinnarniarlugu tapiiffiqatigiittoqartariaqarpoq.

Nuummi atuisunut akigititaaq 2013-imi 1,60 kr./kwh.-iuvoq. Matumani immikkoortumut akigititaaq 1,09 kr./kwh.-iuvoq aningaasartuutillu aalajangersimasuunngit-

Takussutissiaq 11. Aningaasartuutitut inaarineq

	Aningaasartuutit tamarmiusut	Ingerlatsinermit aningaasartuutit	Isertitat tamarmiusut	Ilanngaaseereerluni taper-siissutit (-tapiissutit)	Ilanngaaseereerluni iluanaarutit (-aningaasartuutit) ingerlatsinermit
Nanortalik	-14.419.862	-6.308.690	10.183.814	-4.236.048	3.875.124
Nuuk	-82.865.063	-2.280.690	113.802.657	30.937.595	111.521.967
Siorapaluk.	-1.133.175	-642.373	389.755	-743.421	-252.619

Paasissutissarsiffik: Nukissiorfinnit paasissutissat tunuliaqutaralugit naatsorsuinerit, 2013-mi kisitsisit

sut 0,03 kr./kwh.-iullutik. Taamaalilluni Nuummi kilowattimemik tunisaqaqqinnerit tamaasa naammassisinnaasanut aningaasartuutit matussutissaannut 1,57 kr.-inik tapersiisoqartarpoq. Naammassisinnaasanulli aningaasartuutit aamma tamakkiisumik matusserneqartarput kilowattimellu tunineqartut tamarmik 0,51 kr.-inik sinneqartoorfiusarput, nunami sumiiffinni allani amigartoorfiusunut matussutitut atorneqartartunik.

Tabelimi ataaniittumi sumiiffimmi pineqartumi innaalagissiornermi aningaasartuutit tamarmiusut allattorsimapput, tassa akissarsianut aningaasartuutit, naammassisinnaasanut aningaasartuutit il.il., kiisalu ingerlatsinertaani aningaasartuutit tamarmiusut, tassa atuinivimmi aalajangersimasuunngitsumik aningaasartuutit tamarmiusut ilanngullugit.

Atuisut akiliutaannit isertitat pillugit paasisutissat tunuliaqutaralugit marlunnik naatsorsuisoqarpoq:

- A. Sumiiffimmit ilanngaaseereerluni tapersiissutaasoq tapiissutaasorluunniit
- B. Ingerlatsinertaani ilanngaaseereerluni iluanaarutaasoq aningaasartuutaasorluunniit

4 AAQISSUUSSEQQINNISSAMIK PISARIAQARTITSINERIT

Inuiaqatigiit aningaasaqarnikkut unammilligassaru-jussuaqarput maannalu inuiaqatigiit atugarissaartut ilusiligaanerat siunissami aningaasaqarnikkut attanneqarsinnaanngilaq. Ungasinnerulaartoq eqqarsaatigalugu pingaartumik innuttaasut katitigaaneranni allanngortoqarnera pisortat aningaasaqarnerannut unammillernartortalerujussuuvoq. Annertusiartortumillu utoqqaat marloriaatingortussaallutik. Peqatigisaanik meeqqat, inuusuttut utoqqaallu pilersornissaannut sulisinnaasut allanut naleqqiullutik ikiliartussallutik. Atugarissaarnermut aaqqissuussinerit, akile-raariaaseq il.il. allanngunngippata pisortat aningaasartuuteqaleraluttuinnassapput isertit taamatulli qaffakkiartoratik. Namminersorlutik oqartussani isumaqatigiissut atorlugu Naalagaaffimmit ataatsimoortu-

mik tapiissutini akiliisinnaassutsikkut siuariartortoqarsinnaanngilaq taamaammallu namminersortut suliasaqaafianni isertitassanut piumasaqaateqartortorujussuulluni. Taamaammatt isertit aningaasartuutillu akornanni annerusumik ataqatigiittoqartarialissaaq, atugarissaarnermullu aaqqissuussinerit masakkut ilusaannut aningaasaliisoqarsinnaajunnaarluni.

Nunatsinni aningaasaqarnikkut napatinniarnikkut ajornartorsiorneq ima erseqqissarneqarsinnaavoq naatsorsuutigineqarmat napatinnissamut periusissami naatsorsuinerit naapertorlugit pisortat 2024/2025-miilli 2013-imi akit uuttuutugalugit ukiumut milliardinik amigateqalernissaat, siuariartuutaasunik aaqqissuusseqittoqanngippat suliniuteqartoqanngippallu.

Titartagaq 7. Napatinnissamut periusissaq atugarissaarnermut aaqqissuussinerit allannguuteqartinnagit

Paasisutissarsiffik: Kalaallit Nunaanni Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit

Innuttaasut amerlassusiisa sumilu najugaqarnerisa nikerarnerat eqqarsaatigalugu siunissamut takorluugaanni erseqqippoq innuttaasuni utoqqaanerpaanut ineqartitsinikkut kiffartuussinikkullu neqeroorutit anertuserujussuarneqartariaqartut, pingaartumik 2025-p kingornanit 2040-p tungaanut. Taamaattumik utoqqarnut ineqarnikkut neqeroorutit annertusarnerarnerat ukiuni qulikkuutaani makkunani aqqissuusaasariaqarpoq isumaliutigilluagaasariaqarlunilu, pineqartumi siunissami amigateqalernissaq pinngitsoorniarlugu.

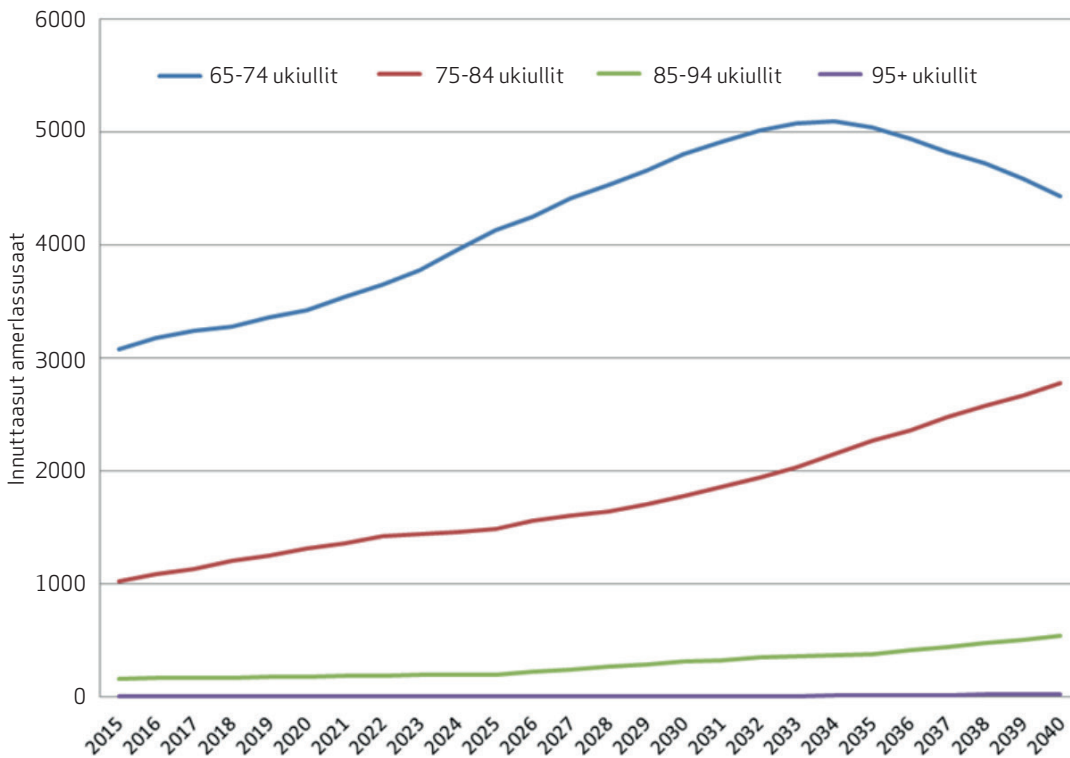
Naatsorsueqqissaartarfiup innuttaasunik siumut nalunaarsuina aallaavigalugu Naalakkersuisut naatsorsuutigaat utoqqarnut tunngasuni:

- Utoqqaat, pingaartumik utoqqaat inuusunnerusut amerliartuinnarnissat (65-74-inik ukiullit)
- 75-84-inik ukiullit akornanni utoqqaat amerlanerusut
- Utoqqaat peqqissut amerlanerusut.
- Utoqqaat inuunermut piginnaasaqarfiusumut peqataaffiusumullu piumasaqarnerusut.

Innuttaasut ukiuinut agguataaraluni siumut nalunaarnermi maanna utoqqarnut paaqqinninnikkut iliuuserineqartuni pitsanngorsaanssamut periarfissat takutinneqarput.

Maanna 65-init qummut ukiullit amerlasoorpassuit paaqqinniffinniipput. Tamanna siunissami naleqquk-

Titartagaq 8. Innuttaasut ukiui tunngavigalugit agguataarineq 2015-2040

Paasissutissarsiffik: Naatsorsueqqissaartarfik 2015

kunnaassaaq, tassami 65-74-inik ukiullit maannamornit amerlanerusut peqqinnerussammata.

Tamatuma kingunerissavaa taakku eqqortumik ikiorserneqarunik maannamut sanilliullugu sivisunerusumik nammineq angerlarsimaffiminniiginnarsinnaanissaat. Pineqartut taakku namminneq angerlarsimaffiminniiginnarnissamut periarfissaat aqqissuusaasumik taperserneqassappat nunatsinni utoqqarnik paaqqinniffimmik sullinniakkanut immikkut ilusilikkamik sanaartortoqarsinnaalissaaq. Utoqqaat isiginneriaasiannit, inuiaqatigiit nunallu aningaasaqarneratigut isigalugu tamanna kissaatiginassaaq. Utoqqaat angerlarsimaffiminni sapinngisamik sivisunerusumik najugaqartarnissamik kissaataat malinneqalersimassaaq inuiaqatigiillu pisariaqanngitsumik paaqqinniffiortiternermut atasumik aningaasartuutissarujussuarnik sipaarlutik. Taamaaliornikkut siunissami unammilligassanut, ilaatigut puigortunngortut amerliartuinnarnerannut atasunut piareersarnissamut pisariaqartinneqartumik periarfissiisoqassaaq, takuuk tabel 12.

Takussutissaaq 12. Puigortunngortut amerlassusiinik siumut nalunaarineq

	2010		2020 2030 2040			
	%	%	Amerlassusaat			
Ukiui	Angutit	Arnat				
60-64	0,2	0,9	12	17	20	13
65-69	1,8	1,4	27	35	53	34
70-74	3,2	3,8	34	44	74	90
75-79	7	7,6	48	67	85	143
80-84	14,5	16,4	51	63	86	157
85-89	20,9	28,5	19	42	65	93
90-94	29,2	44,4	10	18	24	36
95-99	32,4	48,8	3	3	6	16
100+	32,4	48,8	0	2	5	11
Puigortunngortut katillugit			204	291	418	593

Suliassaq taanna isumatusaartumik isumagisinnaajumallugu kommunit Namminersorlutik Oqartussat peqatigalugit utoqqarnut tunngasuni suliniutiminnik ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu anguniagaqarfiusumik ataqatigiissaartariaqarpaat. Tassa inuiaqatigiinni eqaatsumik aqqiisinnaaneq sammillugu innuttaasut ataasiakkaat nukissaat kissaataallu eqqarsaatigineqassapput. Suliniarnermi innuttaasut assigiinngitsunik inooriaaseqarnerat eqqarsaatigineqassaaq, tamatumuunalu ilaatigut paaqqinninnermut tunngasuni maannamornit periarfissat amerlanerusut akornanni toqqaanissamut kiffaanngissuseqarnissaat qularnaarneqarluni.

Inuiaqatigiit agguataarnerisa ineriartornera tassungalu atasumik aningaasaqarnikkut napatinneqarsinnaanngitsumik ineriartorneq inuiaqatigiinni unammilligassatuaanngillat. Suliffeqarnermi ilinniartitaanermilu ajornartorsiutit pisortat aningaasaqarnerannut annertuumik tatinnissutaapput. Ilinniagaqarneq ukiut kingulliit ingerlanerini qaffakkiartorpoq sulili ikippallaartut atuarfimmik naammassinninnerup kingorna toqqaannartumik ilinniarnertuunngornialerlutilluunniit inuusutissarsiutinut ilinniagaqalersarput, tamatumunnga peqatigitillugu inuusuttut ilinniarfiini tamani taamaatiinnartartut amerlasoorujussuupput. Tamanna inuusuttuni taakkunani inuiaqatigiinnilu anaasaqaataasorujussuusarpoq. Ilinniagaqarnissaaq inuiaqatigiinnik ineriartortitsinnermut pingaaruteqarpoq, kiisalu meeqqanut inuusuttunullu tamanut, taakku sumi najugaqarnerat inuttullu tunuliaqutaat apeqqutaatinnagit assigiimmik periarfissiiffiusumik pitsaasumik ingerlalluartumillu ilinniartitaanikkut aqqissuussinissaaq Naalakkersuisut kissaatigaat.

Inuttut ajornartorsiutit inuiaqatigiinnik ineriartortitsinnermut unammilligassartalerujussuupput. Innuttaasuni inuusutissarsiorsinnaasorpassuit inuttut ajornartorsiuteqarnertik pissutigalugu suliffeqarneq ajorput. Taamaattumik innuttaasunut naleqqersuussat 3-mi 2-milu ittunut anguniagaqarluni pitsaanerumil-

lu immikkut suliniuteqartoqartariaqarpoq. Inuttut peqqissutsikkullu ajornartorsiutit naleqqersuussani 3-miittut qaangerniarlugit suliniarneq pitsanngorsarneqartariaqarpoq, aaqqissuunneqarluni tunaartaqartinneqarlunilu, kommuniniunerusoq pitsaanerujussuarmik paasiniaanermik erseqqissaanermillu tunngavilimmik. Suliniutit naleqqersuussat 3-meersunik 2-mut nuutitsiviusinnaasut. Naleqqersuussanut 2-miittunut tunngatillugu piginnaanngorsaaqqinneq pitsanngorsarujussuarneqartariaqarpoq nutaamillu eqqarsarfiusariaqarluni, piginnaanngorsaaqqinnissamut periarfissat assigiinngitsunik amerlanerusunik neqerooruteqarfiullutik imartunerulersillugit.

Tamatumunnga peqatigitillugu assigiinngitsorpassuit suliffeqarfigisinnaasaannik pilersitsinissaq aaqqissuussaasumik sulissutigineqartariaqarpoq, innuttaasunut ataavartumik utaqqiisaasumilluunniit sulisinaassusikillimasunut suliffissanik pilersitsiviusumik. Sapinngisamik amerlasuut suliffeqarnissaat inuiaqatigiinnut pineqartunullu pingaaruteqarpoq.

Suliffissaaleqisoqartorujussuuvoq tamatumunngalu peqatigitillugu nunanit allanit sulisunik tikisitsiortortoqarluni. Tamatumani paasinarsivoq suliffissaaleqisut sulisitsisut piumasarisattut piginnaasaqanngitsuusut. Aammattaaq nunami sumi najugaqarnikkut nuttarsinnaannginnermik aamma/imaluunniit inissaaleqinermik pissuteqarsinnaavoq. Inuiaqatigiinni nuttarsinnaanerup ineqarnikkut inissaaleqinermik, sulisut ujarorneqartullu piginnaasaasa akornanni naapertuutinnngitsoqarneranik killilersimaarneqannginnissaa, allanilluunniit suliarlorluni nuunnissamut aaqqissuussaasumik akornuteqannginnissaa pingaaruteqarpoq.

Pingaarnersiuinerusariaqalernerq aqutsinerusariaqalernerlu

Unamilligassarujussuaqarmat inuiaqatigiillu agguataarsimaneri nikimmata atugarissaarnermut tunngasuni pingaaruteqarnerpaani anguniakkat ataatsimut

isumaqatigiissutaasut aallaavigalugit ataqatigiissumik ungasinnerusorlu eqqarsaatigalugu pilersaarusiornissamut, immikkoortortat akornanni tulleriaarinnissamut anguniakkanillu aqutsinissamut piumasaqarnerulertoqarpoq. Napatinneqarsinnaasumik aningaa-saqarnissamik attanneqarsinnaasumillu ineriartornissamik anguniagaqarneq anguniarlugu politikikkut allaffissornikkullu aqutsinermut pitsaanerusumik tunngavissiiinissaq pingaaruteqarpoq.

5 ANINGAASAQARNERMIC INGERLATSINEQ AQUTSISSUTILLU PITSAANERUSUT

Nunarput nunarsuarmi aningaasaqarnermut akulerusimasumut ilaaleraluttuinnarpoq. Avataanit aningaasaliissutinik pinngitsuuisinnaangilagut ilaatigullu EU-mik pituttorsimaffiusumik suleqateqalerluta. Nunarput naligiissumik suleqataasinnaajumalluni nunatullu aningaasaliiffissatut kajuminnarumalluni akisussaasuseqartumik aningaasaqarnermik ingerlatsisariaqarpoq tamatumingalu aqutsisariaqarluni. Tamanna ilaatigut EU-mit missingersuutitut tapiissutitut tunngatillugu erseqqissorujussuanngorpoq.

EU-p missingersuutitut tapiissuteqarnissamut piumasaqaatai

EU-Kommissioni missingersuutitut tapiissuteqarnissamut erseqqilluinnartunik piumasaqaasorsimavoq. Tunngaviumik piumasaqaatit taakku Nunatta EU-mit missingersuutitut taperneqarsinnaanissaanut naammassineqarsimassapput.

EU-kommissionip missingersuutitut tapiissuteqarnissamut piumasaqaatai sisamat:

1. Immikkoortumut politik siunnerfilimmillu pilersaarut pingaarneq nassuiarneqassapput. Piffissami isumaqatigiissuteqarfiusumi immikkoortumut politikkip ingerlanneqarnera naammaginartuussaaq aamma politikki tutsuiginartuullunilu sammisamat attuumassuteqassaaq.
2. Patajaassuseq attatiinnarniarlugu nunap aningaasaqarnera patajaatsuussaaq kiisalu politikki tutsuiginartuullunilu sammisamat attuumassuteqassaaq.
3. Pisortat aningaasaqarnermik aqutsinerisa pitsanngorsarneqarnissaannut kiisalu piffissami isumaqatigiissuteqarfiusumi naammaginartumik siuariartortoqarnissaanut tutsuiginartumik sammisamullu attuumassuteqartumik pilersaaruteqartoqassaaq.
4. Pisortat missingersuutaat paasiuminassapput aamma paasissutissat pissarsiariuminartuussapput, piffissaq eqqorlugu tunniunneqartassapput, annertussapput pitsaasuullutillu.

EU-mik isumaqatigiissut malillugu missingersuutitut tapiissutit ilinniartitaanermi immikkoortunut atorneqassapput. Namminersorlutik Oqartussat ilinniartitaanerup ingerlanneqarnissaanut anguniakkaminnik saqqummiissapput, aamma angusassatut naatsorsuutigisat anguneqarsimanersut kiisalu siumut isigisumik ingerlatsinissap aqqissuunneqarnera pillugit EU-mut ukiumoortumik naqitanngorlugu nalunaarusiortassapput.

Ukiumoortumik nalunaarusiortarnerup tamatuma saniatigut Namminersorlutik Oqartussat nunap patajaatsumik aningaasaqarnera aamma pisortat aningaasaqarnermik aqutsinerat pillugit ukiumoortumik nalunaarusiortassapput. Tamakku tunngavigalugit EU-p nalilertarpaa piumasaqaatit qulaanni nassuiarneqartut naammassineqarsimanersut. Tamakku saniatigut EU ukiumoortumik marloriarluni ataatsimeeqatigineqartarpoq. Ataatsimeeqatigiittarnerni anguniagaavoq naqitanngorlugit nalunaarusiat malitseqartinneqarnissaat kiisalu isumaqatigiissummut atatillugu suliassa qarfiit sammisassallu pillugit oqaloqatigiittarnissaq.

Nunatta aningaasaqarnermik aqutsineranik EU-mit naliliineq

EU-p aamma Nunatta Danmarkillu akornanni piffissamut 2014-2020-mut suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut nutaaq 14. marts 2014-imi EU-p Ministerrådianit akuerineqarpoq. 2013-imili EU-mit nalunaarutigineqarpoq suliassa qarfinnik allaffissornikkut pitsanngorsaaavigineqartariaqarsinnaasunik toqqartuinissaq siunertarlugu pisortat suliassa qarfianni aningaasaqarnermik aqutsineramik misissuineq aallartinneqarniarloq. Pisortat suliassa qarfianni aningaasaqarnermik aqutsineramik EU-p misissuineranutaq Aningaasaqarnermut Naalakkersuiso qarfiup 2014-imi aggustip aallartinnerani tiguaa.

Nalunaarusiaq suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi nutaami aningaasaqarnermik aqutsinermut

tunngasunut taamaallunilu EU-mut ukiumoortumik nalunaarusiornissamat aallaaviuvoq. Nalunaarusiami Nunatsinni aningaasaqarnermik aqutsinerup pitsanngorsaatissaanut arlalippassuarnik kaammattuuteqartoqarpoq. Tassunga ilanngullugu nalunaarusiami ilaatigut kommunit aningaasaqarneranni, Namminersorlutik Oqartussat akileraarutinut akiitsunut ilanngaasigaanngitsunut akileeqqusisarnermi procentinik namminneq nakkutilliineranni ukiumoortumillu misissuisarneranni pitsaanerusumik nakkutilliisoqarnissaa paasiuminartuutitsinissarlu kaammattuutigineqarput. Nioqqutissanik sullissinernillu pisiortornerit nalunaarusiami annertuumik pitsanngorsaavissatut salliutin-neqartarialittut uparuarneqarput.

Kaammattuutit taakku ilaat piffissamat 2014-2020-mut Nunatta EU-llu akornanni suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummut nutaamat ilaasussami aningaasaqarnermik aqutsinissamat iliuusissatut pilersaarutissami ilaatinneqassapput.

Iliuusissatut pilersaarummi Nunarput aningaasaqarnermik aqutsinermut tunngasuni siuariaqqullugu pissimaaffilerneqassaaq. Taamaamat anguniakkatut aalajangiussimasat naammassineqarnissaat qulakkeerneqassaaq, taamaanngippat EU-mit missingersuutitigut tapiissutit Kalaallit Nunaata annaaratarsinnaammagit.

Suliassa qarfiit EU-mik isumaqatigiissummut ilaatinneqartussatut naatsorsuutigineqartut toqqakkat arfinillit ataani allattorneqarput. Toqqartuinermi anguniakkat piviusorsioruunissaat pingaartinneqarpoq. Nioqqutissanik sullissinernillu pisiortorneq toqqarneqarput, taakku EU-mut nalunaarusiami EU-mit pingaartinneqartorujussuummata.

Iliuusissatut pilersaarutissaq pillugu Naalackersuisut EU-llu akornanni isumaqatigiissutit naalisarnera.

1. Kommunit aningaasaqarnerat: Aningaasaqarnermut Naalackersuisoqarfiup paasissutissanik katersisar-

neranik, kommunit aningaasaqarneranik misissueq-qissaartarnermik ukiumoortumillu nalunaarusior-tarnermik pitsanngorsaaneq uppersaasiinerlu. Ilaatigut pisortat suliassa qarfianni assigiiaartumik kontulersuisarnissamik aningaasaqarnermillu aqutsinermut tunngasu ni ataatsimut aqqissuussiner-mik atuinerunissamik kommuninut piumasaqaate-qartoqassaaq.

2. Suliffe qarfiit namminersortitat: Aningaasalersuiner-mi nalorninartunik pitsaanerusumik assigiiaar-nerusumillu nakkutilliinissamat pisortallu suliffe-qarfinnik namminersortitanik taakkuninnga pinga-sunik nalunaarusiortarnerannut periusissior-toqas-saaq. Sulineq tamanna ilitsersuummut akisussaa-nermullu suliassa qarfinnut naalackersuisoqarfiit at-tuumassutillit suliffe qarfinnik namminersortitanik aqutsinermut tunngatillugu tigummisaannut ilaa-voq. Aallaqqaammulli Ingerlatseqatigiiffinnut Al-lattoqarfik suliffe qarfinnut namminersortitanut naatsorsuutitigut paasissutissanik ilanngussisap-put, kiisalu Namminersorlutik Oqartussat Aktiaa-tilleqatigiiffiutaanni, Inatsisartunut ukiumoortumik nalunaarusiani namminersorlutik oqartussat aktiaa-tilleqatigiiffiutaannut tunngatillugu Naalackersuisut Inatsisartunut ukiumoortumik nalunaarusiarisarta-gaannut ilanngussatut ilaatillugit.

3. Akileraarutitigut akiitsut: Akileraarutinut akiitsunut ilanngaasigaanngitsunut akiliisitsiniarnermi procentinik Akileraartarnermut oqartussanit ukiumoortu-mik nakkutilliiner-mik atuileneq. Tamanna Akileraar-tarnermut Aqutsisoqarfiup meeqqanut akilersuutit ilanngunnagit akileraarutitigut akiitsunik ukiut ta-maasa ilanngaasarnerannik kinguneqassaaq. Taama-tuttooq akileraarutitigut suliniuteqarnermi angusat sunniutaasullu pillugit Akileraartarnermut Aqutsi-soqarfik ukiumoortumik nalunaarusiortalissaaq.

4. Nioqqutissanik sullissinernillu pisiortorneq: Nioq-qutissanik sullissinernillu pisiortorneq siusinneru-sukkut suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutaasi-masumi suliniuteqarfiupput. EU-mut nalunaarusia-mi kingullermi nioqqutissanik sullissinernillu pisor-

torneq pingaarutilerujussuartut EU-mit sulit toqqarneqarput. Taamaattumik-una aamma isumaqatigiinniarnissani ilaatigut paasiuminartuutitsinissaq sipaaruteqarnissarlu pingaartinneqartut.

- Tamanut paasissutissiisarneq: Tamanut suliarinnittussarsiuussinernut tunngatillugu paasissutissiisarneq annertusineqassaaq tamanullu pissarsiariaannangortinneqassalluni.
 - Innersuut: Suliarinnittussarsiuussinerit pilersaarutaasut suliarinnittussarsiuussineq pillugu nalunaarummik tamanut saqqummiussinnginnermi pilersaarutigineqarnerusassaaq.
 - Kommuninik suleqateqarneq: Qaninnerusooq eqqarsaatigalugu Namminersorlutik Oqartussat kommunillu suleqatigiilersinneqassapput. Piffissaq qanikannerusooq eqqarsaatigalugu suliaqarfiit akornanni suleqatigiinnerusooqalissaaq, ataatsimut isumaqatigiissuteqarnissamut periarfissat misissor-neqassallutik.
 - Naammagittaalliuteqartarfik: Naammagittaalliuteqartarfeqarnissamut tunngavissaqarnerusooq misissor-neqassaaq, tassunga ilanngullugu nioqqutissanut sullissinernullu tunngatillugu naammagittaalliuteqartarfeqarnissamut piimasaqaataasumik piginnaasanik pissarsinissaq periarfissaqarnerusooq.
 - Atuinermut tunngasut: Pisiortortarneq pillugu kaajallaasitaq siunissami annertusaaffigineqassaaq, suliaqarfiit amerlanerusut tamanut suliarinnittussarsiuussinissamik piimasaqaammut ilaatinneqarlutik. Ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu isumaliutigineqartariaqarpoq pisiortortarneq pillugu kaajallaasitaq pisiortortarneq pillugu inatsimmik taarserneqassanersooq, isumaliutilli taakku EU-mik isumaqatigiinniarnertaanut ilaatinneqassanngillat.
 - Unammillernerulersitsineq. Nioqqutissanik sullissinernillu pisiortornermi Namminersorlutik Oqartussat unammillernerulersitsiniassapput.
5. Suliffeqarfimmi namminerimi nakkutilliineq: Suliffeqarfimmi namminerimi nakkutilliineq 2014-imit siumut avataanit kukkunersuisut allattugaat tunngavialugit pitsanngorsarneqassaaq.

6. Qitiusumik missingersuutininik malittarinninneq. Missingersuutininik malittarinninnermut atatillugu sulineq nukittorsarneqarlunilu pitsanngorsarneqassaaq, nalunaarusiortarneq piviusunngortillugu pitsaanerulersillugulu. Tamatuma saniatigut Namminersorlutik Oqartussanut missingersuutininik malittarinninnermit ukiumoortumik pingasoriarluni siunissami nalunaarusiortoqartalissaaq.

2014-2020-mut suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi maanna atuuttumi Namminersorlutik Oqartussat suliaqarfinni qulaani taaneqartuni arfiniliusuni ukiumut siuarsaanissamut pisussaaffilerput. Siuarsaanissaq missingersuutinut ukiut tamaasa tapiissuteqartarnissamut piimasaqaataavoq. Iliuusissatut pilersaarut 2015-imi upernaap ingerlanerani isumaqatigiissutiginneqassanngatinneqarpoq.

Naalakkersuisut pisortat suliaqarfiannik pitsaane-rusumik aqutsiniarlutik suliaqarfinni taakkunani siuarsaanissamik pingaartitsissapput, aammattaarlu aningaasaqarnermik ingerlatsinermut tunngavittut aningaasaqarnermik pitsaane-rusumik pilersaarusior-nissap aqutsinissallu qularnaarneqarnissaannut suliniutinik allanik aallartitsillutik.

Aningaasaqarnikkut anguniakkat tunngaviillu

Aningaasanut inatsimmik suliaqarnermi pingaarnersiuinissami aammalu siunissami qaninnermi ungasinnerusumilu aningaasaqarnikkut pingaarnertut anguniakkat aammalu aningaasaqarnikkut politikimi immikkoortumut periusissat akornanni ataqatigiittoqarnissaa qulakkeerniarlugu aningaasaqarnikkut politikki Naalakkersuisut sakkussaraat pingaarutilik. Aningaasaqarnikkut akisussaassuseqartumik aqutsinerup peqatigisaanik tunngaviulluni pisortat aningaasartuutaat tamarmik inuiaqatigiinnut naatsorsuutaasumik sunniutaannut naleqqiullutik uuttorneqassallutik.

Inuussutissarsiortunut pingaaruteqarpoq siumut nalunaangereersunik toqqammaveqarnissaaq. Taamaa-

liornikkut inuussutissarsiutinik ingerlataqartunut pitsaasunik atugassaqaqtitsilernissaq eqqarsaatigalugu aningaasaqarnikkut politikki ersarissaq tapeeqataasaaq, taamaalillunilu aningaasarsiornissamut suliffelqalernissamullu periarfissanik nutaanik pilersitsilluni.

Peqataanik peqateqarnissamik isumaqatigiissutissat pillugit isumaqatigiinniartoqartillugu aningaaserivinnut, allanut aningaasaqarnikkut ingerlataqartunut aamma nunani allani suleqatigisatsinnut assersuutigalugu EU-mut naleqqiullugu aningaasaqarnikkut ingerlatsinerup tatiginartuunissaa annertuumik pingaaruteqarpoq.

Pisortat ingerlatsiveqarfiit namminersorlutillu suliffeqarfiit suliniutinut pitsaasunut imminullu akilersinnaasunut aningaasaliinissaminnut aningaasani taarsigassarsisinaanissaannut aningaasaqarnikkut politikki tutsuiginartoq pisariaqarpoq. Aningaasaliinerit taakku inuiaqatigiit nunani tamalaani ineriartornermut malinnaasinnaanerat aamma siunissami atugarissaarnermut akissaqartoqarnissaanut qulakkeerissapput.

Aningaasaqarnikkut politikki maanna tunngaviumik aporfiusoq tassaavoq aaqiissutissat siunissami ungasinnerusumi assersuutigalugu ataatsimut isigalugu ilinniagaqassutsip appasinnera eqqarsaatigalugu aaqiissuusaanikkut unammilligassanut aaqiissutissanut tapertaasussat aammalu siunissami qaninnerusumi assersuutigalugu suliffissaaleqinerup annertu-nera eqqarsaatigalugu unammilligassat akornanni pingaarnersuuisoqarnissaa.

Tunngavissat nalorninaatsut aningaasaqarnermillu tatiginartumik ingerlatsineq anguneqarsinnaapput anguniagassiornikkut, aningaasaqarnermik ingerlatsinikkut napatinnissamik qulakkeeriffiusumik, tamatumunngalu atatillugu tunngavissiortoqarluni aningaasaqarnikkut pingaarnersuuisariaqarnerit pinissaannut ataatsimut tunngavinnik tapersiiviusunik, tamatumani pisortat ingerlatsinerumut aningaasartuutaasa, ani-

ngaasaliinerit pisortalluunniit taarsigassarsinerat apeqqutaatinnagu.

AIS 2015-imut nalinginnaasumik nassuiaatini aningaasaqarnermik ingerlatsinerumut anguniakkat tunngaviillu sukumiinerusumik sammiveqarput. Taamaatumik taakku 2015-imut aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu nalunaarusiami naatsuinnarmik taakkar- toqqinneqarput.

Ungaluligaq 1: Aningaasaqarnikkut ingerlatsinerumut pingaarnertigut anguniakkat

- Arlalinnik sammiveqartumut imminullu napatit- tumut aningaasaqarnermut allannguneq
- Siunissami qanittumi anguniakkat
 - Ukiuni missingersuusiorfiusuni IA oqimaaqatigiittoq
 - Nunatta karsiani aningaasartuutit tamarmi- usut minnerpaamik 10 pct.-iilik akiliisinaan- suseqarneq
- Siunissami ungasinnerusumi anguniakkat Aningaasaqarnikkut ingerlatsiner- mi piffissami sivirusunerusumi attassisinaanissaq
 - Inuiaqatigiinni aningaasaqarnikkut akiliisinaassutsikkullu siuariartorneq
 - Aningaasaqarnikkut ingerlatsiner- mi pingaarnertut anguniagaavoq napatinneqarsinnaasumik aningaasaqalernissamut tunngavissinissaq arlalinnullu sammititamik aningaasaqarnermut ikaarsaariartariaqarnermut tapersiinissaq.

IS ukiuni missingersuusiorfiusuni IS-ip oqimaaqatigiinnissaanik siunissami qanittumi anguniakkap kingunerisaanik ukiuni ataasiakkaani ajunngitsumik ajortumilluunniit allanngorartoqarsinnaavoq, piffissamili ukiuni sisamani agguaqatigiisillugu IS-imi nikinganeq norlumiissalluni imaluunniit pitsaanerulluni.

Tassunga ilanngutissaaq Nunatta Karsia Namminersorlutik Oqartussat ukiumut aningaasartuutaasa tamarmiusut minnerpaamik 10 pct.-iinik akiliisinnaassuseqarnissaa pillugu anguniagaq, tassa 680 mio. kr.-it missaat (2014).

Siunissaq qaninnerusooq eqqarsaatigalugu anguniakami ukiumi pineqartumi amigartoorutaasumik imaluunniit piffissami missingersuusiorfiusumi ukiumi ataatsimi arlalinniluunniit kingusinnerusukkut sinneqartoorutunik matuneqartumik tullerriaarinissaq periarfissinneqarpoq.

Aningaasaqarnikkut ingerlatsisimanerup qulakkiissavaa siunissami ungasinnerusumi isertitat aningaasartuutillu akornanni oqimaatigiittoqarnissaa, taamaallilluni aningaasaqarnikkut ingerlatsinermi atasinnaassuseq qulakkeerneqarluni¹.

Aningaasaqarnikkut ingerlatsinermi pingaarnertigut anguniakkat uku pillugit tunngavinniit ikorfartorneqarsinnaapput:

- Pisortat ingerlatsinerannik aqutsineq
- Pisortat aningaasaliinerannik aqutsineq
- Pisortat taarsigassarsiaanni tamarmiusunik allanillu pisussaaffiinik aqutsineq

¹ Aningaasaqarnikkut ingerlatsinermi atasinnaassuseq uuttorneqartarpoq tassaasooq pisortat ingerlataqarfiisa tamarmik (namminersorlutik oqartussat aamma kommunit) piffissami sivisuumik ukiumi 10-20-ni isertitaasa aningaasartuutillu akornanni assiginnigissusertut.

Ungaluligaq 2: Pisortat ingerlatsinerannik aqutsinermut tunngaviit

- Aningaasartuutitut qummut killiliussanik eqqortitsineq, tassunga ilanngullugu pisortat atuineranni siuariartornermut killissanik aalajangersaaneq
- Erseqqissunik pivusorsiortunillu kiffartuussi-nermi anguniagaqarnikkut ingerlaavartumillu pingaarnersiui- nikkut pisortat ingerlataqarfiinik pisariillisaaneq
- Pisortat ataatsimoorussamik pisiniarnernik ingerlataqarnerat
- Tapiissutitigut aqqissuussinerit piffissamut killiligaassapput aamma inuussutissarsiu- tinut tapiissutitut naleqqiullugu pilersaarutitut aningaaserivimmi assigisaanniluunniit atortitsinissamut tatiginartutut naliliisartunik aninga- sanik atortissallugu tatiginartutut naliliiffi- neqartunut taamaallaat Nunatta Karsia pilersa- arutitut tapiissuteqartassaaq imaluunniit qular- naveeqqusiilluni.
- Aqqissuusseqqinnerit iluaqutigalugit aamma politikikkut anguniakkanut atatillugu angunia- gassanik naammassisaqarnissamut taperser- suisut kajumissaarintertigut inatsisitigut pisus- saaffiusut aningaasartuutit appartinneqassap- put
- Annertuumik aningaasartuuteqarfiusut tamar- mik sunniutaat uuttoqarneqassapput, ingerla- reersut nutaallu

Anguniakkat tunngaviillu taakku maannakkut siunissamilu aningaasanut inatsisinik suliarinninnertut aamma pisortani ingerlataqarfinni aningaasaqarnikkut aqutsinerup naleqqussarneranut toqqaannartumik sunniuteqarput. Anguniagaq tassaavoq aningaasanut inatsimmut aningaasatigut pingaarnersiui- neq qulaani tunngaviit malillugit ingerlanneqassasooq.

Aningaasartuutit ineriartornerinik aqutsineq
Isummernissamat tunngavissiami aningaasaqarnikkut anguniakkat unaminartullu siunnersuutigineqartut pisortani ingerlataqarfinni tamani aningaasartuutitigut paasisimasaqarnerup annertusinissaanut anner-tuunik piumasaqaateqarput, tassunga ilanngullugit aamma kommunini aamma namminersorlutik oqartus-sanit pigineqartuni suliffeqarfinni. Pisortani ingerla-taqarfiit sunniuteqarluarnerusut nammineq takkunneq ajorput, kisiannili immikkoortuni anginerusuni tamani pimoorussisumik iliuseqarnissamik akuttunngitsumillu aningaasartuutitnik misissueqqissaartarnissanik pisariaqartitsilluni.

Immikkut isertitat

Immikkut ittumik isertitat ingerlatsinermi aningaasartuutit qaffanneqarnerinut atorneqartariaqanngillat. Immikkut ittumik isertitat siunnersuutigineqarpoq ilinniarfinnik sanaartornermut aningaasaliinernullu allanut, aningaasaqarnikkut ingerlatsinermi pingaarnertut anguniakkanut tapertaasussanut salliullugit atorneqassasut, tassunga ilanngullugit inuiaqatigiinni pisisutaasinnaasut siuariartinnerinik tunisassiorsinnaassutsillu pitsaanerulersinneranik pilersitsinerit. Missingersuusionermi inatsimmik nutaamik suliaqarnermi aningaasanut inatsimmut naleqqiullugu immikkut ittumik isertitaqarsinnaanerit passunneqarneri ilanngunneqassapput.

Sunniutinik uuttuineq

Tapiissuteqarnikkut aqqissuussinerit aallartinneqarpata, qularnaveeqqusiisoqarpat imaluunniit arlaatigut tapiissuteqartoqarpat taakku aallaaviatigut piffissamut killiligaassapput taamaattumillu akuttunngitsumik nalilersorneqartassallutik. Tapiissuteqarnikkut aqqissuussinerit pioreersut sunniuteqarnerminnut naleqqiullugit nalilersorneqartariaqarput. Tapiissuteqarnermik aqqissuussinerit taamaallaat ingerlateqqinneqassapput kissaatigineqartumik ilimagisamik sunniuteqarpata sulilu siunertaqarlutik. Tamanna ilaatigut sunniutaasoq uuttorsinnaajumallugu key perfor-

mance indicatorsimik (KPI) taaneqartup atorneqarneratigut pissaaq.

Immikkoortuni annertuunik aningaasartuuteqarfiusut tamarmik sunniutaannik uuttuinerit aallaaviatigut ingerlanneqassapput. Tamatuma atorneqarneratigut suliniutip, pilersaarutip imaluunniit sulissutip aalajangersimasup sunniutai pillugit nalilersuisoqarsinnaavoq.

Pisortat aningaasaliinerinut piumasaqaatit

Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfiup januar 2014-mi saqqummersippaa *"Inuiaqatigiinni aningaasaqarnikkut kingunissanik nalilersuinernik saqqumiussinermi ilitersuut"*. Pisortat aningaasaliineri pingaarutillit tamarmik ilitersuut taanna naapertorlugu assigiiartumik nassuiarneqassapput. Taamaalilluni qulakkeerneqassaaq aningaasaliinissamut periarfissat sanilliuqqarsinnaaneri, aamma paasinnineq tunngavigalugu pingaarnersuisoqarluni.

Pisortat aningaasaliineri pillugu nassuiarneqartussat immikkoortut pingaarneri Ungaluligaq 3-mi ataaniitumi takutinneqarput.

Ungaluligaq 3: Pisortat aningaasaliinerinut piumasaqaatit

- "Inuiaqatigiinni aningaasaqarnikkut kingunisanik nalilersuinernik saqqummiussinermit ilitsersuut" naapertorlugu pisortat aningaasaliinerannut nalilersuinissamut piumasaqaatit ataatsimoorussat.
- Aaqqiinissamut periarfissanik allanik naliliineq
- Pilersaarutip inuiaqatigiinni aningaasaqarnikkut imminut akilersinnaaneramik naliliineq
- Pilersaarutip aningaasaqarnikkut ingerlatsinerup atasinnaaneranut iluaqutaaneramik naliliineq
- Pilersaarutip inuiaqatigiinni avatangiisitigullu atasinnaaneramik naliliineq
- Pilersaarutip nunap immikkoortuani ineriartortitsinermit iluaqutaaneramik, tassunga ilanngullugu pilersaarut pilersaarutitut ataqatigiissutut annerusutut pisarialimmik ilaanersoq imaluunniit sanaartornermut immikkoortumut pilersaarummit ataqatigiissummut ilaliulluni ilaatinneqarneramik naliliineq.
- Pilersaarutip akiitsut ineriartornerinut sunniuteqarneramik naliliineq
- Aarlerinartuusinnaasunik naliliineq
- Pilersaarutip tunngavigisat allanngornerinut sunnertianeramik naliliineq

Tassunga ilanngullugit:

- Sanaartugassat nutaanerusut aningaasalersuinermit ingerlaavartumillu aserfallatsaaliinermit aalajangersimasumik pilersaaruteqassaput.
- Sanaartornermut aningaasaliinerni tamarmi-usuni sunniutinik malitsitut uuttortaaneq.
- Siuariartornissamut periarfissat nunallu unamillersinnaassusianik annertusaaqataaneq.

Aningaasaliinerit ataavartumik aningaasaqarnikkut siuariartornermut tapertaassapput. Pisortani ingerlataqarfanni sunniutaasinaasut ilanngullugit eqqarsaa-

tiginissaat pingaarpoq, taamaalilluni pisussaaffiit tamarmiusut annertusineqarnatik, tassa imaappoq aningaasartuutit Namminersorlutik Oqartussanut aamma kommuninut annertusineqarnatik, taamaalillunilu aningaasaqarnikkut ingerlatsinerup atasinnaassusia ajornerulersillugu.

Pisortat tamarmiusut taarsigassarsinerannik aqutsineq (akiitsut isumannaallisakkat)

Aningaasaqarnikkut iliuuseqarnissamut kiffaanngisuseqarnissaq qulakkeerniarlugu pisortat tamarmiusut taarsigassarsisarnerat aqunneqassaaq. Tassa imaappoq Namminersorlutik Oqartussat, kommunit aamma pisortat ingerlatseqatigiiffiisa akiitsuinik aqutsineq. Namminersorlutik Oqartussat akiitsui isumannaallisakkat nassuiarneqarput Nunatta Karsiat ilanngaateqareerluni akiitsui ernialersorneqartut katinneqarneri aamma namminersorlutik oqartussat pigisaanni ingerlatseqatigiiffinni akiitsut ernialersorneqartut katinneqarneri.²

Taarsigassarsiat aqunneqarnerinut Aningaasaqarnermut Aatsitassanullu Naalakkersuisoq akisussaavoq, aamma taarsigassarsinissaq pillugu eqqarsaasersuutini imaluunniit Nunatta Karsianut aarlerinartitsisinnaasunik aningaasaliinerit anginerusut tamarmik aningaasalersornissaanni Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik ilanngutitinnegassaaq.

² Ingerlatseqatigiiffiit ilaasut nassuiarneqarput tassaasut ingerlatseqatigiiffiit namminersorlutik oqartussanit pigineqartut, toqqaannartumik imaluunniit piginneqataassutit 50 pct.-ii sinnerlugit piginerisigut toqqaannangitsumik aamma/imaluunniit ingerlatseqatigiiffimmi taasisinnaatitaasut 50 pct.-ii sinnerlugit toqqaannartumik toqqaannangitsumilluunniit pigisaqarnikkut.

Ungaluligaq 4: Pisortat tamarmik taarsigassarsinerannik aqutsinermut tunngaviit

- Akiitsut isumannaallisakkat tamarmik ineriartornerat qitiusumit aqunneqassaaq
- Pisortat akiitsuini ineriartorneq ingerlaavartumik ataqatigiissumillu naatsorsorneqassaaq
- Pisortat taarsigassarsinerat aningaasaqarnikut ingerlatsinerup atasinnaassusianik pitsaernerulersitsissaaq
- Inissianut, atassuteqaatinut inuussutissarsionermilu pilersaarutinut pisortat taarsigassarsinerat atuisut akiliuteqarnerisigut aningaasalersorneqarsinnaassaaq
- Pisortat taarsigassarsiaanni ernianik akilersuutinillu akiliisarneq aningaasarsionermi ingerlanerliornermi pisortat pisartagaqartitsinissamut periarfissaannik killiliissanngillat

Qulaani allassimasut tunngaviit *"Akiitsut Aningaasaliinermi periusissami"* oqaasertalersuineramik aallaaveqarput, taanna Inatsisartuni UPA2012-imi oqal-lisigineqarlunilu isumaqatigiissutigineqarpoq, aamma pisortat aningaasaliinerannik taarsigassarsinerannillu isumaginninnermi sulit atuulluni. Tunngavinnut siunertaq tassaavoq siunissami kinguaariit nammeneq kisaatigisartik malillugu inuiaqatigiinnik aqqissuussinissamut periarfissaqarnissaat. Ingerlaavartumik, siunissamullu ungasissumut sanaartornermik ingerlataqarfimmi pilersaarutit ilusilersornissaannut sulineq maanna ingerlasoq aamma Namminersorlutik Oqartussani, kommunini aamma namminersorlutik oqartussat pigisaanni aktiatigut ingerlatseqatigiiffiini aningaasaliinerit pillugit isertuanninnissamut naleqqut-tumillu ataqatigiissarnissaannut iluaqutaassaaq.

Pisortat taarsigassarsinerat taamaallaat pisinnaavoq tamanna aningaasaqarnikkut ingerlatsinermi atasinnaanermut iluaqutaappat taarsigassarsianillu akilersuinerit immikkoortuni pingaaruteqartuni atuisunit akilersorneqarlutik. *"Inuiaqatigiinni aningaasaqar-*

nikkut kingunissanik nalilersuinernek saqqummiussinermi ilitersuut"-mi sillimaffigineqarpoq aningaasanut tunngasuunngitsut immikkoortut allat aningaasaliinissamut aalajangiiniarnermut pingaaruteqarsinnaaneri.

Pingaarpoq taarsigassarsinermut atatillugu qulakkeerneqassammat taarsigassarsinermi erniat akilersuutillu aningaasanut inatsisinut ikkullugit salliutinneqarnissaat atuisullu akiliisarnissaat aalajangersarneqarsimalluni. Sanaartornermi aningaasartuutit allat pilliutigalugit aningaasanut inatsimmi politikikkut pingaarnersuinerne aamma taarsigassarsinissap pisariaqartinneranik apparititsisumik taamaalillunilu atuisut akiliinissaannut piumasaaqat aningaasanik immikkoortitsinissaq toqqarneqarsinnaavoq.

Taarsigassarsinissamut piumasaaqatit aktiatigut ingerlatseqatigiiffinni aningaasaatinik akiliuteqarnissaq pillugu eqqarsaasersuutinut atatillugu aamma atuuppoq. Kisimiitsillugit isigalugit imminut akilersinnaasunik pilersaarutit nassaarineqarsinnaagaluartut taava pisortat tamarmiusumik taarsigassarsinerat ima annertutigilissanngilaq aningaasarsionermi ingerlanerliornermi pisortat pingaarnertut pisartagaqartitsinerannik tunniussisarnissamut periarfissamik tamanna killiliilluni.

Missingersuusionermi inatsit nutaaq

Naalakkersuisut aningaasaqarnikkut ingerlatsiner-mikkut kisaatigaat aningaasaqarnikkut aqutsineq ataqatigiissaarinerlu nukittorsarneqassasut. Ataatsimoortumik pingaarnersuinerneq tunngavik pingaaruteqartoq tassaavoq sapinngisamik siusissukqut qitiusumiit pingaarnersuisoqartarnissaa. Namminersorlutik Oqartussat missingersuusionerannik Aningaasaqarnermut Aatsitassanullu Naalakkersuisoq ataqatigiissaarisartuuvuq, Naalakkersuisut aningaasanut inatsissisatut siunnersuutaat Inatsisartunut saqqummiullugu aamma missingersuusionermi inatsimmut akisussaalluni.

Taamaattumik missingersuutit pillugit inatsit maanna atuuttoq missingersuutiniq ataqatigiissaarinissamut aningaasaqarnermillu aqutsinissamut pitsaanerusunik atugassaqartitsilersillugu Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfiup annertuumik nutarterneqarnissaa piareersarpaa. Nutarterinerup ilaatigut kingunerisaa-nik missingersuusiornermi inatsit pisortani ingerlata-qarfinni tamani, kommunit ilanngullugit, atuuttussan-gortinneqassaaq, Inatsisartut aqqutigalugit aningaa-sartuutitut ukiunut arlalinnut sinaakkutissaliinikkut illersorneqarsinnaasumik aningaasaqarnikkut inger-latsinerup qulakkeerneqarnissaanut iluaqutaalluni, taarsigassarsinerit passunnerinut aamma ingerlata-qarfiit akornanni pitsaanerusumik missingersuutitigut ataqatigiissaarisooqarnissaa qulakkeerneqarluni.

Soorunami pingaarpoq missingersuusiornermi inatsi-sip nutaap maani nunami suliatinni pisariaqartita-tinnut tunngavigisatsinnullu naapertuunnissaa, kisian-ni aamma nunanit allaniit taamatut inatsiseqarnikkut iluatsitsiffiusimasuniit isumassarsiniartoqassaaq. Missingersuusiornermi inatsisip nutaap suliarinissaa-ni aningaasaqarnikkut ingerlatsinerup anguniagassa-tut tunngavissatullu siunnersuutiniq imaqartumi isum-mernissamut tunngavissiami ilaasoqarnissaanik ima-luunniit iluarsisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqar-nersoq Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfiup ilaatigut nalilersussavaa.

Pisortat aningaasaqarneranni missingersuutiniq malittarinninnermik pitsanngorsaaneq

Aningaasaqarnermik aqutsinerup sukaterinerup ilaa-tut aammattaaq missingersuutiniq malittarinnittar-nermik nalileeqqittoqassaaq. Missingersuutiniq malit-tarinninneq ingerlatat aningaasartuutillu aningaasa-liissutinut aalajangiiffigineqartunut tunngavigineqar-tut ineriartorneriniq aqqissuussaasumik malittarin-ninneruvoq.

Taamaattumik piffissamut aalajangersimasumut naatsorsuutitut tunngatillugu aningaasaqarnermik

malittarinninnerinnaq aallaavigineqanngilaq. Piler-saarutit ingerlatallu aningaasaliissutigineqartunut tu-nuliaqutaasut malittarineqarnerusarput. Tamatuma saniatigut piffissamut aningaasaliiffiusumut tamar-miusumut ingerlatat aningaasaqarnikkullu naatsor-suutigisat pitsaasumik naliliiffigineqartussaapput. Taamatuttaaq aningaasaliissutit, pilersaarutit, inger-latat aningaasartuutillu assigiimmik akisussaasuler-neqarnissaat pingaaruteqarlunnarpoq.

Maanna missingersuutiniq malittarinnittarnerup qa-noq naapertuutsiginera siunertamullu qanoq pitsan-ngorsarneqarsinnaanera naliliiffigineqartarpoq. Ta-manna tunuliaqutaralugu missingersuutiniq malitta-rinneriaatsit nutaat nassuiaatillu aallartinneqarput. Taakkunani immikkoortortani ineriartornerup erseq-qissarneqarnissaa, kiisalu aningaasaliissuteqarnermi piumasaqaataasut malinneqanngippata iluarsiviusu-nik suliniuteqarnissamut periarfissaqarfiunissaa siu-nertaavoq. Tamatumani paasissutissat, pitsaassutsi-mik qularnaarineq, nassuiaaneq paasissutissiinerlu piumasaqaataapput.

Kommunit taarsigassarsisarnerannut kommuninilu akilersuisarnermut tunngaviit

Pisortat aningaasaqarneranni tamarmiusumi kommu-nit aningaasaqarnerat annertooujussuuvoq. Suliasa-nik nuussisinaanermi taakku suli annertunerulissan-gatinneqarput. Taamaattumik kommunini aningaasa-qarnikkut ineriartornerup sammineqarnerunissaa Naalakkersuisut pisariaqarsoraat tamannalu pillugu kommuninik oqaloqateqarlutik.

Ukiut ingerlanerini pisuni arlalinni taarsigassarsitsi-soqarlunilu taarsigassarsinissamut akuersissuteqar-toqartarsimavoq. Taarsigassarsinissamut akuersissu-teqarnermi pineqarput Namminersorlutik Oqartussani taarsigassarsineq imaluunniit taarsigassarsiffiusumit allamit taarsigassarsisoqarnissaanut akuersissute-qarneq.

Taarsigassarsinissamut akuersissut makkununga tunniunneqakkajuttarpoq

- sanaartukkat aalajangersimasut annerusunilluunniit pisiortornerit
- kommuninut aningaasaqarnikkut pisariaqartitsisorujussuarnut ingerlatsineranut taarsigassarsisitsineq

Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoq namminersortutik oqartussat pillugit inatsimmi § 45 naapertorlugu erseqqinnerusumik atugassaqartitsiviusumik taarsigassarsisitsinissamik neriorsuuteqartarnek pillugu aalajangiinissamut piginnaatinneqarpoq. Najoqqutassat naapertorlugit suliat eqaannerusumik suliarineqarnissaat kommunillu assigiimmik pineqarnissaat qularnaarneqassaaq.

Kommunit taarsigassarsisarnerannut akilersuisarnerannullu tunngaviit ataaniittut Naalakkersuisunit akuerineqarput:

- Kommunit Naalakkersuisut akuersiseqqaarnagit taarsigassarsisinnaanngillat.
- Kommunit taarsigassarsinerat tamakkiisumik isertuaatsumik pissaq, tassunga ilanngullugit akiitsut tamarmik naatsorsuutini allassimassapput. Tamanna inatsimmi piumasaqaatinik naleqqussaannikkut qularnaarneqassaaq.
- Nunatta Karsianit pingaarnertut taarsigassarsisitsisoqarneq ajorpoq taamaallaallu kommune namminersortumit taarsigassarsisinneqarsinnaanngippat immikkut pissutissaqavinnikkut aatsaat nunatta karsianit taarsigassarsisitsisoqarsinnaavoq.
- Ingerlatsineranut pingaarnertut taarsigassarsisitsisoqarneq ajorpoq.
 - Kommunit ingerlatsineranut taarsigassarsisinneqannginnissaat piumasarineqaraluarpalluunniit kommuninut aningaasanik tigorianaateqarnikkut ajornartorsiulersinnaapput taamaalillutillu akiligassat naammassisinnaajumallugit taarsigassarsinissamik pisariaqartitsilerlutik. Tamatumunnga atatillugu taarsigassarsinissamut Naalakkersui-

sunit akuersissuteqarnermi akilersuinissaq aalajangersaaffigineqassaaq.

- Ingerlatsineranut taarsigassarsisitsinissamik akuersissuteqarnermut atatillugu kommuninut aningaasaqarneranik qularnaarutaasumik ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu aningaasaqarnikkut pilersitseqqinnissamut pilersaaruteqarnissaq pillugu piumasaqaateqartoqassaaq.
- Taarsigassarsiat pingaarnertut piffissap qinigaaffiusup qaangiutinnginnerani akilernerqassapput. Piffissaq akileereerfiususaaq piffissamit qinigaaffiusumit sivisuneroratarsinnaappat taarsigassarsiat kommunimi akileraarutit procentiannit minnerpaamik ataatsimit iluanaarutinut naapertuuttumik ukiumoortumik akilersorneqarnissaat/nalikillineqarnissaat isumaqatigiissutigineqassaaq.
- Kommune pilersitseqqinnissamut pilersaarusioreennissap taassumalu missingersuutitut ilanngunneqarnissaata tungaanut sukannernerusumik nakkutigineqassaaq.

Ass. ineqarnermut/attaveqarnermut siunertanut nalinginnaasumik taarsigassarsisitsisoqassappat taarsigassarsisinnaaneq taama ittoq kommuninut aningaasaqarnerat pillugu ukiumoortumik isumaqatigiinniarnertut atatillugu isumaqatigiissutigineqarnissatut isumaliutigineqarsinnaavoq.

6 NAPATITSINISSAMUT SIUARIARTORTITSINISSAMULLU PILERSAARUMMI IMMIKKUUALUTTUT

Siunissami kinguaariaat atugarissaartuunissaannut akissaqassagaanni aqqissuusseqqinnerit pisortat aningaasaqarnerannik napatitsinnaasut pisariaqartinneqarput. Aqqissuusseqqinnerit aningaasartuutaasartunik apparsaasinnaasut aamma/imaluunniit namminersortut suliffeqarfiisa suliassaqarnerulersinneqarnerat aqcutigalugu pisortat isertitaannik qaffassaasinnaasut pisariaqartinneqarput. Aqqissuusseqqinnerit ilaatigut imminut pilersornissamut kajumissuseqalersitsissapput, tassa inuussutissarsiutitigut isertitat, pensionit ineqarnerluunniit pineqaraluarpata.

Aqqissuusseqqinnerit allat aqqissuusseqqinnissanut pilersaarutaareersunut ataqatigiissinneqassapput, pilersaarutaareersunut ilaapput siusinaartumik pensionisiaqartitsisarnermik aqqissuusseqqinneq, pensionisianik akileraarusersuisarneq, ingerlatseqatigiiffiit appasinnerusumik akileraaruteqartarnissaat aamma sulinermut ilanngaatiit. Inuiaqatigiit aqqissuunneqarnerisigut aningaasaqarneq siuariartortinneqassaaq aamma aningaasaliissuteqarnissaq kajuminnarnerulersinneqassaaq. Innuttaasut ataasiakkaat, namminersorlutik inuussutissarsiuteqartut avataaneersulluunniit aningaasaliissuteqarsinnaasut pineqarput.

Naalakkersuisut napatitsinissamut siuariartortitsinissamullu pilersaarutiginiagaat sisamanik aqqissuusseqqinnermi nalerarisassanik tunngaveqassasoq naatsorsuutigineqarpoq:

Aqqissuusseqqinnermi nalerarisassaq 1: Ilinniartitaanermik qaffassaaneq

Inuiaqatigiit ineriartortinneqarnissaannut ilinniartitaanermik qaffassaaneq pingaaruteqarluinnarpoq, tassa namminersortut pisortallu suliaqarfii eqqarsaatigalugit. Naalakkersuisut inuiaqatigiinni piginnaasanik qaffassaarusupput aamma ilinniartitaanerup sunnuteqarluarnissaa qulakkeerusuppaat, tassa inuussuttut meeqqat atuarfianni atuareernerminni iliniakkaminnik naammassipallanninissamut assigiim-

mik periarfissaqartinneqarnissaat taamalu iluatsiluartumik suliffimmi aallartinnissaminnut piginnaasqarnissaat qulakkeerniarlugu.

Aqqissuusseqqinnermi nalerarisassaq 2: Siuariartornermik siuarsaaneq arlalinnullu sammititamik aningaasaqarnermut allannguneq

Ineriartortitsinikkut aamma namminersortut suliffeqarfii suliassaqartinneqarnerulersisigut isertitaqarnerulersinissamut tunngavissiiisoqassaaq. Ineriartortitsineq tamanna suliffissaqartitsinerlu suliaqarfimmi ataatsimi kisimi pinnani suliaqarfinnili arlalinni pissaaq. Tamatumani pisariaqarpoq aatsitassarsiornerup takornariaqartitsinerullu iluini pitsaanagerusumik unammillersinnaassuseqarnissaq aamma inuussutissarsiutinik siuarsaataasunik suliniuteqarnissaq. Tamanna peqatigitillugu aalisarnermik inuussutissarsiuteqarnerup ineriartorteqqinneqarnissaanut pitsaanagerusumik atugassaqartitsisoqalissaaq.

Aqqissuusseqqinnermi nalerarisassaq 3: Pisortat ingerlatsinerannik nutarsaaneq

Pisortat suliaqarfii inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut tamarmiusumut ilaalluinnarput, pingaaruteqarporlu pisortat isumalluutaannik pitsaanagerpaamik atuilluarnissap qulakkeerneqarnissaa. Allatut eqqarsarnissamut aamma teknikkil digitalillu nutaat periarfissaannik atuinissamut periarfissarpassuaqarpoq. Tamakku saniatigut pisortat suliniutaat ingerlaavartumik nalilersorneqartassapput. Tamanna pissaaq pisariillisaanikkut aamma Namminersorlutik Oqartussat kommunillu aningaaqarnikkut aqutsinerisa pitsaanagerulersinneqarnerisigut. Missingersuutit pillugit Inatsisip iluarsiiissutissaata pisortat aningaaqarnikkut sukannersumik aqutsinissaannut tunngavissaqartilissavai, suliaqarfiillu akimorlugit salliutitassanik pingaarnersiuinissamut periarfissanik qulakkeerinilluni. Tamatumunnga ilanngullugu missingersuutit paasiuminarnerulersinneqassapput siunertamullu naapertuuttumik aningaasartuutinik aqutsinissaaq qulakkeerneqarluni.

**Aaqqissuusseqqinnermi nalerarisassaq 4:
Akileraartarnermik atugarissaarnikkullu
ikiorsiissuteqartarnermik aaqqissuusseqqinneq**

Pingaarteqarpoq inuiaqatigiit atugarissaartut pitsaanerpaamik aaqqissuussaanissaat aamma innuttaasut aningaasaqarnerannut naammaginartumik isumannaallisaasuunissaat. Pisortat ikiorsiissutigi-sartagaat innuttaasunut pisariaqartitsinerpaasunut atorreqassapput, tamannalu ilutigalugu atugarissaarnermik aaqqissuusaaq immiut pilersor-nissamut suliffeqarnissamullu kajumissuseqalersit-sissaaq.

Naatsorsuutigineqarpoq utoqqalinersiaqartitsisar-neq aaqqissuuteqqinneqassasoq, tassa nammineq soraarnerussutisiassanik ileqqaarsinnaaneq sivisunerusumillu suliffeqarnissaaq kajungernerulersin-iarlugu. Tamatuma saniatigut anguniagaavoq, nunani allani soraarnerussutisiassanut karsit soraarnerus-sutisiassanik aaqqissuusaaq, pingaartumik dans-kit aaqqissuusaaq, akiliutigineqartunit Kalaallit Nunaata siunissami akileraarutitigut iluanaaruteqar-tarnissaata qulakkeerneqarnissaa. Taamatuttaaq inuussutissarsiuteqartunut tamanut, aamma nammi-nersortunut soraarnerussutisiassanik pinngitsoorani ileqqaartitsisarnissap atuutinneqalernissaa naat-sorsuutigineqarpoq.

Sulineq immiut akilersinnaasariaqarpoq. Inuit tamarmik inuiaqatigiinnut tapersiinnissamut periarfissa-qassapput pisussaaqqarlutillu, aamma inuit tamarmik ilatsiinnarluni pilersorneqarnermit eqeersimaar-tumik inuuneqarneq iluaqutiginerusarpaat. Atugaris-saarnikkut ikiorsiissutit innuttaasunut pisariaqartit-sinerpaasunut siunnerfeqartumik atorreqassapput. Isertitaqartartut ilaasa aningaasarsiaat qaffakka-gamik aningaasat atorsinnaasaaq annikitsuaqqamik qaffalaartarput.

Tamatumunnga pissutaavoq ineqarnermut tapiissutit aamma meeqqarivinnut, meeqqanut tapiissutinut aki-

leraartarnermullu nammineq akiliutigisartakkat akor-nini ataqatigiissitsiniarnermi ajornartorsiuteqartar-neq. Tamanna sulinermit ilanngaatitigut illuatungiler-neqassaaq, tassa suliffeqarnermi iluanaarutaasut annertusitillugit.

Napatitsinissamut siuariartortitsinissamullu piler-saarut ineqarnermut tunngasutigut aaqqissuusseqqinnermik imaqqassasoq naatsorsuutigineqarpoq, ilaatigut namminerisamik ineqalernissaaq kajumerner-ulersinniarlugu ilaatigullu suliaqarfimmut tapiis-sutaasartut siunertamut sammitinneqarnerunissaat qulakkeerniarlugu. Aaqqissuusseqqinnerit taakku akileraartarnermut atugarissaarnermullu tunngasuni aaqqissuusseqqinnissanut atatillugit ilusilersorne-qassapput.

Aaqqissuusseqqinnissat

Maannakkorpiaq naatsorsuutigineqarpoq 2015-imi inatsisissatut siunnersuutit ukununga tunngasut saqqummiunneqassasut:

- Siusinaartumik pensionisiaqartitsisarnerup nutaap atuutinneqalernissaa
- Utoqqalinersiaqartitsisarnerup nutaap atuutinneqalernissaa
- Isumaginninnermi ikiorsiissutit tunniunneqarnerani isertitat piffimmi atuuttut atorreqartarnissaat
- Ikerinnaasiorluni aalisarnermi pisanik akileraaruser-suisalernissaaq

Maannakkorpiaq naatsorsuutigineqarpoq 2016-imi inatsisissatut siunnersuutit ukununga tunngasut saqqummiunneqassasut:

- Aalisarnermi aalisakkat pizarineqartut tamarluinnaasa akileraarusersorneqartalernissaaq
- Pappialanik nalilinnik akileraarusersuineq
- Pinngitsoorani soraarnerussutisiassanut ileqqaartar-neq
- Nunani allani soraarnerussutisiassanik aaqqissuus-sanut akiliutigisat siumoortumik akileraarusersor-neqartarnissaat.

Aaqqissusseqqinnissat tamaasa eqqarsaatigalugit pingaarnertut anguniagaavoq pisortat akuutinneqarnerisa annikillisinneqarnissaa, taamalu pisortat suniuteqartarnerisa sunullu tamanut attuumassuteqartarnerisa annikillisinneqarnissaat. Tamanna ilaatigut pissaaq imminut pilersornissamut kajumissuseqalersitsinikkut, tassa isertitat, soraarnerussutisiat ineqarnerluunniit pineqaraluarpata. Tamanna peqatigitilugu aaqqissusseqqinnertigut aningaasaqarneq siuariartortinneqassaaq aamma aningaasaliissuteqarnissaaq kajuminnarnerulersinneqassaaq, innuttaasut ataasiakkaat, namminersorlutik inuussutissarsiuteqartut avataaneersulluunniit aningaasaliissuteqarsinnaasut pineqaraluarpataluunniit.

Tulliullugu sammineqassapput aaqqissusseqqinnerit ingerlareersut, pilersaarutaasut aaqqissusseqqinnermilu nalerarisassat sisamaasut tamaasa pillugit suliniutissat siuariartortitsinissamut napatitsinissamullu pilersaarummut tunngavissisussat. Taakku ilaat inaarutaasumik pilersaarutissamut ilaatinneqanngitsoorsinnaapput, allallu aaqqissusseqqinnermik suliaqarnermut ilaatinneqassallutik.

6.1 Ilinniartitaaneq qaffasinnerulersinialuglu aaqqissusseqqinnerit suliniutillu

6.1.1 Ilinniartitaanermut tunngasut:

Qaffasinnerusumik atugarissaarnissamut tunngaviuvoq amerlanerit ilinniagaqarnissaat. Ilinniartitaanermi suliniutit Naalakkersuisunit assut pingaartinneqarput. EU-mik suleqateqarnissamik isumaqatigiissut anner-tusineqarpoq – maanna sulit atualinngitsut meeqqallu atuarfiat qitiutillugit. Meeqqat atuarfiat maanna nalilersorneqarpoq, nalilersuinermilu angusat 2015-imi qaammatit pingasut siulliit saqqummiunneqassasut naatsorsuutigineqarluni. Nalilersuineq inuusuttut sulinniakkat siunnerfeqartumik suliniuteqarfigineqarnerannut tunngaviusaaq³, taamalu amerlanerit ilinniagaqaaqqinnissaat, ilinniagaqarsimanissaat suliffeqarlernissaallu anguneqassalluni.

Suliniuteqarneq aqqutigalugu suliffeqarnermi aaqqissuussaassutsitigut ajornartorsiutaasut ilaat iliuuseqarfigineqassapput, tassunga ilanngullugu suliffeqanngitsut piginnaasaasa piginnaasassallu suliffeqarfinnit ujartorneqartut akornanni naapertuuttoqannginnera iliuuseqarfigineqassalluni.

EU-mik suleqateqarnissamik isumaqatigiissut

2014-imi EU-p Kalaallilu Nunaata suleqatigiinnerat pillugu siunnersuisoqatigiit 2014-2020-mut atuuttusamik aalajangiipput, aalajangiinnermi aallaavigineqarput ilaasortaajunnaarneq pillugu isumaqatigiissut tassungalu atatillugu atugassarititaasut kiisalu Kalaallit Nunaata OLT-mi inissisimanagera.

Isumaqatigiissut malillugu Kalaallit Nunaata imminut napatittumik aningaasaqarnikkut ineriartortinneqarnissaa peqataatitaqartut suleqatigiissutiginiaarpaat, tassunga ilanngullugu ineriartortitsinissamut pingaarnertut suliassaqarfiit arlallit, ilaatigut silap pissusiata allangoriartornera pinngortitamilu isumalluutit kiisalu Issittoq pillugu apeqqut pillugit oqaloqatigiinnissap

³ Sullitat takku qupp. 43-mi erseqqinnerusumik nassuiaatigineqarput

qulakkeerneqarnissaa. Suleqatigiinnermi sakkut ilagivaat ukiunut arfineq marlunnut 1,6 mia. DKK-ngajalluinnarnik aningaasatigut atugassaqtitsinissaaq. Nunat allat tamarmik aningaasat atugassaritinneqartut pillugit isumaqatigiissutaannik apparsaanissamut EU-p nalinginnaasumik politikkeqarnera pillugu isumaqatiginninniapilooreermermi angusaq tamanna pitsaasutut isigineqassaaq. Akerlianik Kalaallit Nunaata sakkua ingerlateqqinneqarpoq aningaasallu atugassarititaasut allat qulakkeerneqarlutik, taamaalilluni naammagarluinnartumik angusaqartoqarpoq, tassa EU-mi nunanut allanut tunngassuteqartut tamarmik aningaasanut maannamut atugassarititaasunut sanilliullugit 17%-inik ikilisinneqarmata. Naalakkersuisut EU-llu oqaloqatigiittarnerisigut Kalaallit Nunaanni nammaneqarsinnaasumik ineriartortitsineq pillugu pilersaarut uppersaasiorneqarpoq. Pilersaarut Bruxellesimi persuarsiuutaasumik EU-p ineriartortitsinermut kommissærianit kiisalu Naalakkersuisunut Siulittaasuugallartumit oktober 2014-imi atsiorneqarpoq. Piffissaaq isumaqatigiissuteqarfiusoq 2007-2013 assigalugu ilinniartitaanermut tunngasut EU-mik suleqateqarnissamut sammisaqarfissatut toqqarneqarput.

Pilersaarusionerq pillugu allakkiaq Naalakkersuisut Ilinniartitaanermut Periusissiaat Ilinniartitaanermullu Pilersaarutaat II tunuliaqutaralugit suliarineqarpoq. Suli atualinngitsut atuarfiillu periusissiami pilersaarummilu pingaarutilittut suliniuteqarfiummata suliasaqarfiit taakku aamma EU-mik suleqateqarnissamut tunngavinnut ilaapput. Tamatuma kinguneraa suli atualinngitsunut tunngasut atuarfeqarnermullu tunngasut aamma ilinniartitaanermi politikikkut anguniakkanik isumaqatigiinniarnermut tunngavigineqarnerat, kiisalu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi ukiumoortumik tapiissutit nikerartumik tunniunneqartarnerannut naleqqersuutitut ilaallutik.

Meeqqat suli atualinngitsut

Meeqquarivinnut tunngasuni pingaarnertut suliniutissat makku 2015-imi suliarineqassapput:

Ulluunerani tamanut neqeroorutit

- Naalakkersuisut nunaqarfinni ullumikkut ulluunerani neqerooruteqarneq ajortuni ulluunerani neqeroorutitik inerisaallutik suliaqarnertik ingerlateqqinniarpaat. Taakku atugassarititaasunik atuutereersunik sapinngisamik naleqqussaalluni pilersinneqassapput. Suli anguniagaavoq maanna ullukku paaqqinnittartut nutaallu kiisalu ilaqutariit ilaatigut perorsaanerup iluani sakkusaqartut piginnaasaannik qaffasaanissaaq. Suliniut tamanna kommunit ilinniartoqarfillu suleqatigiilluarnerisigut naammassineqassaaq.

Pitsaassutsimik ineriartortitsinerup ingerlateqqinneqarnera (Meeqquarivitsialak)

- Naalakkersuisut anguniagaraat meeqqamut suli atualinngitsumut pitsaanerpaamik tapersersuinissaaq, taamalu meeqqap peqqinnartumik imaqarluartumillu ineriartornissaanik qularnaarinninnissaaq. Atuarfimmu pitsaasumik ikaarsaariartitsinissaaq siunertaralugu sulineq ingerlanneqassaaq, tassa tunngaviummik piginnaasassat ilinniagaqarususutsillu inerisarneqarnerisigut tapersersorneqarnerisigullu, kiisalu inuit akornanniissinnaaneq nalinginnaasumillu piginnaasaqarfissat pissarsiarinissaanut inerisarnissaannullu meeqqap kajumissuseqartileratigut. Ukiuni makkunani meeqqat peqqissusiinik, ineriartornerannik atualeriaannaanerannillu misissuinissamut atortussanik immikkut inerisaasooqarpoq.

Ilinniartitaaneq piginnaangorsaanerlu

- Meeqqanik suli atualinngitsunik ulluunerani paaqqinniffinni tamani sulisut piginnaangorsarneqarnerat ilinniagaqarnissaallu pillugit Naalakkersuisut sulliartik ingerlatiinnarniarpaat. Meeqqat tamarmik meeqquarivinni sulisunit ilinniagalinnit sullinneqassapput. Ulluunerani paaqqinniffinni sulisut ilinniagaqanngitsut piginnaangorsarnissamut periarfissanik neqeroorfigineqassapput. Meeqqat tamarmik inersimasunit tutsuiginarutit sullinneqassapput,

tassa meeqqat tamarmik peqqissumik ineriartornissamut, alliertornissamut ilinniagaqarnissamullu periarfissaqarnissaat qulakkeerniarlugu inersimasut perorsaannermi tunngaviit periutsillu akuerisaasut malillugit sulisut.

Tamanik isiginnilluni siusissukkut iliuuseqarneq

- Tamanik isiginnilluni iliuuseqarnissaq qulakkeerniarlugu angajoqqaat oqartussaasullu meeqqanik sullisusut akornanni suleqatigiinnik isiginiarneqarnerussaag. Tamanna pisinnaavoq assersuutigalugu attaveqaatit ataatsimiitsinnerisigut, tassa meeqqat ineriartornerat angajoqqaallu suliaasaat qitiutilligut.

Meeqqat atuarfiat

Danmarkimi nalilersuisarfik, EVA, Ilinniartitaanermut Naalakkersuisoqarfiup peqqusineratigut meeqqat atuarfiannik suliamut attuumassuteqanngitsutut nalilersuineramik ingerlatsisimavoq. EVA-p nalilersuina aqutsisoqatigiinnit, IMAK-imit, KANUKOKA-mit aamma Ilinniartitaanermut Naalakkersuisoqarfimmit ilaasortaataitaqartumit, suliaakkiissut aallaavigalugu ingerlanneqarpoq. Misissuineq ingerlanneqarpoq immersugassatigut apersuilluni misissuinerit amerlasuut, oqaloqatiginnilluni apersuinerit kiisalu atuartitsineramik malinnaanerit aqutqalugit.

Nalilersuinermit nalunaarusiaq⁴ pingaarnertut makku-nannga paasisaqarfiuvoq:

- Meeqqat atuarfiannut tunngatillugu inatsit nalinginnaasumik iluarisimaarneqarpoq. Inissaminiis-saarli ilikkagassatut anguniakkat, pingaartumik al-lamiut oqaasiinik matematikkimillu ilinniarnermut tunngatillugu, pillugit aalajangersakkat iluarsine-qarnissaat. Aamma atuarfiit ilinniartitsinerannik Namminersorlutik Oqartussat kommunillu nakkutil-liisarnerat inatsimmi erseqqinnerulersinneqarta-riaqarpoq.

⁴ <http://www.eva.dk/projekter/2014/evaluering-af-folkeskolen-i-gronland>

- Ilinniartitsisut ikittuinnaat inatsimmi siunertarine-qartoq maleqqinnaarlugu ilinniartitsisarput. Atuartut piumasaqaataat pisariaqartitaallu malil-lugit ilinniartitsinissaq qaqutigunnaq aqqis-suunneqartarpoq.
- Nalilersuariaatsinik periutsinillu inatsisitigut aala-jangersagaasunik atuisarneq suli naammangilluin-narpoq.
- Ilinniartitsisut ilarpaaluisa (40 %-it missaanniittut) ilinniartitsinerup pilersaarusiornissaanut naliler-sorneqarnissaanullu atortussat nutaat atulersima-vaat, taakkununga ilanngullugit – ilikkagassatut anguniakkat, iliuusissatut pilersaarutit, alloriarner-mi misilitsinnerit il. il. ilinniartitsinermit ilaatinne-qartarput. Ilinniartitsinermit ingerlaavartumik nali-lersuisarneq inatsisitigut piumasaqaataasooq nalin-ginnaasumik ator-neqarpallaanngilaq. Aamma nali-lerneqarpoq ilinniartitsisut pingajorarterutingajaat aqqqissuussaasumik nalilersuineq ajortut.
- Ilinniartitsisut ilarpassuisa pissutsit arlallit ilinni-ar-titsinermit naammassiuminaatsitsisut oqaatigaat. Taakkununga ilanngullugit pissutsit tikkuarneqar-tut tassaapput: Atuartut siunertamut naapertuu-tinngitsumik ajortumillu pissusilersortartut, kaju-missuseqanngitsut, ilinniagassatigut qaffatsikku-minaattumik piginnaasakitsut aamma inuttut ajor-nartorsiutinik atuarfimmil atuu-tsitsisartut.
- Ilinniartitsisut suleqatigiinniarnertat sumiiffippas-suarni annertuumik unammillernartortalik.
- Ilinniartitsisut sulinngitsoortarnerat pissutigalugu tiimit atuarfiusussat taamaatiinnarneqartarnerat suli annertuumik ajornartorsiutaavoq.
- Atuarfinni aqutsisut ilinniartitsinermillu aqutsisut suleqatigiinnerat annertusarneqassaaq.
- Atuarfinnik ingerlatsiveqarfiit atuarfinnut tunnga-tillugu ilinniartitsissutinik aqqqissuussaasumillu suliaat naammangillat annertusarneqassallutillu.
- Angajoqqaat meeqqamik atuarnerannut soqutigini-llutik malinnaanerit nalinginnaasumik appasip-pallaarpoq.

- *Angajoqqaat soqutiginnillutik malinnaasut atuarfiup neqeroorutaanut amerlasuutigit isornartorsiuisaqaat.*

Naalakkersuisut pingaartippaat, unammilligassanut nalunaarusiami tikkuarneqartunut tunngatillugu pisariaqartumik suliniutissat suussusersiniarlugit atuarfimmi sulisunik qanimut suleqateqarluni suliaqarnisaq. Meeqqat atuarfianni allannguutissat siunertamut naapertuuttumik naammassineqassappata piumasaqaataavoq peqataasut tamarmik ingerlatsinermik piginnittut misigisimanissaat aamma anguniakkat isumalluutissallu pillugit isumaqatigiittoqarnissaa.

Ilanngullugu ilisimatitsissutigineqassaaq, Naalakkersuisut aalajangermata meeqqat atuarfiat pillugu inatsimmik inerisaaneq inerititanillu atuutsitsilernissamik suliaqarneq pitsanngorsaaffiginiarlugu inerisaaviup oqartussaaffigineqarnera tiguneqassasoq aamma ilinniartitaanermut Naalakkersuisoqarfiup ataanut inissinneqassasoq. Inatsisartut AI 2015 akuerereerpassuk oqartussaaffik 1. maj 2015 aallarnerfigalugu atuutsinneqalissaaq.

Tullianik ataatsimoortumik tapiissutit pillugit isumaqatiginninnoqartarnerani anguniakkat assigiinngitsut EU-mik suleqateqarnissamik isumaqatigiissummut atatillugu anguniarneqartussat qanoq ataatsimoortumik tapiissutit pillugit isumaqatigiissutinut ilaatinneqarsinnaanersut pillugu kommunit oqaloqatigineqassapput. Assersuutigalugu kommunini anguniakkanik naammassinninnissamut aningaasatigit siunertamut naapertuuttumik kajumissuseqalersitsinikkut tamanna pisinnaavoq.

Inuusuttut sullinniakkat

Ilinniartitaanermut pilersaarut II, 2014, naapertorlugu inuusuttut sulliniakkat ikilisarneqarnissaat siunertaralugu suliniummik pilersitsisoqarpoq.

Inuusuttut sulliniakkat ataatsimut taaguutaavoq inuu-

suttunut 16-it aamma 18-it akornanni ukiulinnut ilinniagaqanngitsunut tunngatillugu. 2012-imi meeqqat atuarfiannit soraarummeersut 43,5 %-ii toqqaannartumik ilinniagaqarlutik aallartingillat, inuusuttulli sullinniakkat ataatsimut isigalugit ukioqatigiiaat (16-18-inik ukiullit) tamarmiusut 61,9 %-inik amerlassuseqarlutik.

Suliniuteqarnermi siunertaavoq inuusuttut sullinniakkat piginnaangorsarneqarnissamut periarfissaannut tunngatillugu Piareersarfiit aamma Inuusuttunut ilinniarfiit akornanni suliassanik akisussaaffinnillu agguataarisinnaanerup misissoqqissaarneqarnissaa.

Suliniut 2015-ip qiteqqunnerani naammassippat nalunaarusiannorlugu tunniunneqassaaq, nalunaarusiap imarissavai suliakkiissummut killiliussaasup iluani misissueqqissaarnerit inassuteqaatillu.

Nalunaarusiami allassimassapput:

- *piginnaangorsarneqarnissamik neqeroorutit inuusuttunut ilinnialeriaannarnut sammitinneqartut ulumikkut Piareersarfinit qitiusumillu ilinniarfinit tunniunneqartartut killiffiat,*
- *pitsaanagerumik malitseqartitsinissamut tunngavissat aamma inuusuttut sullinniakkat pillugit paasisutissanik aaqqissuussamik katersat,*
- *Piareersarfiit ingerlataasa AEU-p "Akuerisaasumik inuussutissalerinermut sammiveqartumik ilinniarneq" annertussusaannik nalilersuineq aamma FA "Meeqqat atuarfianni soraarummeertarneq" sunniutaasusaaq eqqarsaatigalugu naapertuunnersoq,*
- *piukkunnartut immikkoortiterneqarnerini inuusuttut sullinniakkaat ilinniagaqaleriaannarnut suliffeqaleriaannarnullu agguarneqarnerat suliniummi siunnerfiusumut iluaqutaassanersoq pillugu nalilersuineq, aamma*
- *suliniutit nutaat, soorlu atuartunut meeqqat atuarfianni naammassisunut efterskolemi inuusuttunulluunniit ilinniarfinni aallartingitsunut 11. klassimi atuartitsinissamik neqeroorut ilinniagaqartut*

amerlanerulernerannik kinguneqassanersoq pillugu misissuineq.

Suliniut Ilinniartitaaneranut, Kultureqarnermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalackersuisoqarfiup, Aningaasaqarnermut Naalackersuisoqarfiup, Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut Niuerner-
mullu Naalackersuisoqarfiup, Naatsorsueqqissaar-
tarfiup Kanukokallu akornanni suleqatigiissutaavoq.

Ilinniagaqarnersiutit

Naalackersuisut ilinniagaqarnersiuteqartitsisarneq ilinniartullu ineqarfiini najugaqarnermut akiliuteqar-
tarneq aqqissuuteqqillugit aallartippaat, tassani
ilaatigut ilinniagaqarnersiutinut ilinniartullu ineqarfii-
ni najugaqarnermut akiliutaasartut eqqarsaatigalugit
akigititanik isertitanillu aqqiissuteqarnissaq naat-
sorsuutigineqarpoq. Siunertaavoq ilinniagaqartut
aningaasaqarnikkut inissisimaneerluttut pitsanngor-
saaffigineqarnissaasa anguniarneqarnissaa. Tamanna
pissaaq paasinarsimmat inuusuttut ilinniagaqarner-
minnut atatillugu angerlarsimaffimminni nuunner-
minni amerlasuutigut sunngiffimminni suliffissamik
nassaaruminaatsitsisartut suliffimmillu ingerlatsiu-
minaatsitsisartut. Peqatigitillugu Naalackersuisut
kissaatigaat ilinniagassamut piffissaliussap iluani ilin-
niagaqarnissamut naammassinninnissamullu kajumis-
suseqarnerup siuarsarneqarnissaa. Ilinniartut ineqar-
fiinik atuuttunik atuneq aamma pitsanngorsaaffigine-
qarusuppoq, ilaatigut ilinniartut ineqarfiini najugaqar-
tut annertunerusumik ininik ataatsimullu atortoris-
saarutininik avitseqatigiissinneqartarnerisigut.

7 SIUARIARTORNERMIK SIUARSAANIARLUNI ARLALINNULLU SAMMITITAMIK ANINGAASAQARNERMUT ALLANNGUINIARLUNI AAQISSUUSSEQQINNERIT

Naalakkersuisut takusinnaavaat inuussutissarsiutinik ineriartortitsinerup nukittorsarneqarnissaanik aalisarnermillu pinngitsuuisinnaannginnerup annikillisar-neqarnissaanik annertuumik pisariaqartitsisoqartoq, tassa avataanut niueruteqarnermit isertitat annerpaartaat sukarsuarmit ataasiinnarmit pisuutillugit nunap aningaasaqarnera mianernartupilussuummat. Taamaammat anguniarneqarpoq inuussutissarsiutit tunngaviusussat amerlanerit inerisarneqarnissaat.

Takornariartitsinerup aatsitassarsiornerullu tunngaviumik inuussutissarsiutit inerisarneqarnissaanut periarfissaqarluarpoq, soorlu ilaatigut kiffartuus-sinermik inuussutissarsiutaasut, ingerlasussanik piareersaasarneq aqutsisarnerlu aamma misigisassarsior-titsisarneq inerisaqqinneqarsinnaasut.

Tamakkua saniatigut aalisarnermik suliaqarfik Naalakkersuisut ukkatarilerpaat, tassunga ilanngullugit annertunerusumik suliareqqiisarnissaq, sumiiffinni nutaani aalisarfissatut ilippanaatilinni aalisarnissaq, aalisakkanik nutaanik atuinissaq ullumikkullu "eqqakanik" isigisartakkatsinnik atuinissaq pillugit kissaatigisat. Taamaammat periarfissat tamakku atugassarititaasullu nunami maani naleqassutsimik qaffassaa-sussat pillugit pisortat-innuttaasut suleqatigiinneru-nissaat pisariaqarpoq.

Inuussutissarsiuteqarnermi immikkut immikkoortunut sammititamik suliniuteqarnerit saniatigut pisariaqar-tinneqarput inuussutissarsiutit ineriartortinnerisa ingerlalluartut siuarsarneqarnissaannut pitsaaneru-sunik tamanut atugassaqartitsilernissaq, inatsisitigut attaveqaatitigullu atugassarititaasut eqqarsaatigalu-git.

7.1 Inuussutissarsiutinik ineriartortitsi-neq aningaasaqarnikkullu siuariartorneq

Inuussutissarsiornermik ingerlatsinermi suliniutissat
Naalakkersuisut ukiumi aggersumi inuussutissarsior-nermik ingerlatsinermi arlalinnik suliniuteqarniarput. Naalakkersuisut inuussutissarsiuteqartunut pitsaa-nerpaanik atugassaqartitsilerniarlutik danskit naalak-kersuisuinik suleqateqarlutik Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiuteqarnermut inatsisitigut atugassari-titaasut nutarterlugit aallartippaat.

Naalakkersuisut danskit naalakkersuisui qinnuigaat, aktiaatileqatigiiffiit piginneqatigiiffiillu pillugit inat-sit, naatsorsuuserinermik inatsit, ukiumoortumik naatsorsuusiortarneq pillugu inatsit, inuussutissar-siutigalugu kukkunerisiusut naalagaaffimmit akueri-saasut nalunaarsorneqarsimasullu pillugit inatsit, aningaasaateqarfiit inuussutissarsiornermik ingerlat-sisut pillugit inatsit, aningaasaqarnermik ingerlat-sineq pillugu inatsit aamma isumaqatigiisitsiniartu-lerluni aqqiagiinngisummik aalajangiineq pillugu inatsit naatsorsorlugillu nutarterneqassasut, tassa atugassarititaasut Danmarkimi EU-milu atuuttunut naapertuunnerulersillugit.

Taamatuttaaq danskit EU-llu maleruaqqusaasa ilaati-gut inuussutissarsiuteqarnerup minnerunngitsumillu aningaasarsiornerup iluini ajornaatumik, aqqissuus-saasumik sukkasuumillu siunissami qanoq atuutsinne-qalersinnaanerannut ilusissap inerisarneqarnera aal-lartinneqarpoq.

Naalakkersuisut pilersaarutigaat aalajangiiffigisassa-tut siunnersuutit arlallit 2015-imi upernaakkut kater-suunnermi saqqummiunniarlugit, taakku Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnermik ingerlatsinermut male-ruaqqusassat Danmarkimi EU-milu atuuttunut naa-pertuuttut naammassineqarnissaannik qulakkeerin-nittussat.

Tamakkua saniatigut inuussutissarsiornermik siuar-saanagermut atugassarititaasut pitsaanerpaat qulak-keerniarlugit inuussutissarsiornermik siuarsaanagermi

aaqqissuussap pitsanngorsaaffigineqarnissaa ukkatarineqarpoq. Ilaatigut Ineriartortitsinermut aningaasaateqarfiup suliarisartagai Kalaallit Nunaannut tungatillugu aamma annertusarneqassapput, 5 mio. koruunit atugassaritineqassapput aningaaseriviit suleqatigalugit annertusaanermut qularnaveeqqusiinermut. Aamma aningaasat ineriartornermut tapertaanissaat qulakkeerniarlugu inuussutissarsiornermik siusaanerit maanna atuuttut nalilersorneqassapput.

Atugassarititaasut

Naalakkersuisooqatigiit isumaqatigiissutaanni ingerlataqarfinni arlalinni aaqqissuusseqqittoqarnissaanik pisariaqartitsisoqartoq erseqqissarneqarpoq, aamma suliffeqarfinnut pitsaasunik atugassaqaartitsineq pingaaruteqartoq aningaasaqarnikkut nutaamik siuariartortitsinissamut, suliffinnik amerlanerusunik pilersitsinissamut aamma pitsaanerusumik pisortat aningaasaqarnissaannut.

Taamaammat aaqqissuusseqqinnissat inatsisiliornissallu inuussutissarsiornerup ineriartorfigisinnaasannut pingaarutilimmik sunnuteqartussat pilersarsiorneqarnerannut piareersarneqarnerannullu atatilugu inuussutissarsiateqartunik suleqateqarluarnissaq oqaloqateqarnerunissarlu Naalakkersuisut kisaatigaat.

Taamaammat Naalakkersuisut Kalaallit Nunaanni Sulisitsisut Peqatigiiffiat isumaqatigiissuteqarfigivaat suleqatigiissitanik pilersitsiniarlutik, tassa inatsisitigut suliniutissaasinnaasunik suliassanullu ilaatigut inuussutissarsiutit akileraarusersorneqarneranni akitsuusiinikkullu akileraarusersorneqarnerannilu allaffissornermut oqilisaataasinnaasunik atugassarititaasunullu pitsanngorsaataasinnaasunik piareersaassat. Sulinermi suliamut atatilugu ilisimasallit ilaatinneqarnissaat qulakkeerneqassaaq. Anguniagaavoq 2015-imi suliniutaasinnaasut allattorsimaffiannik saqqummiussinissaq, piffissaq qaninnerusoq ungasinnerusorlu eqqarsaatigalugit aningaasaqarnikkut nu-

taamik siuariartortitsinissamik ineriartortitsinissamillu Naalakkersuisut kissaataannik ikorfartuisinnaasoq, tassani pisortat karsiisa naapertuuttumik iluanaaruteqartarnissaasa qulakkeerneqarnissaa eqqarsaatigalugu.

Suleqatigiissitap ilaatigut misissussavaa kissaatigisatut ineriartortitassamut siunertamut naapertuutinnigitsunik ullumikkut sumi aporfissaqarnerisoq, aamma pisortani suliffeqarfinnilu allaffissornermi aningaasartuutunik pisariillisaanissamut ikilisaanissamullu pitsaasunik periarfissaqarnerisoq.

Suleqatigiissitap aamma oqaluuserissavaa aaqqissuuteqqitassatut pilersaarutit inuiaqatigiinni nalinginnaasumik aningaasaqarnikkut ingerlatsinermut sunniutai, aamma inuussutissarsiorfiit tamaasa akimorlugit sunniutai.

Suleqatigiissitap nalinginnaasumik tusarniaasarneq taarsissanngilaa, nunatsinnili suliffeqarfiit ilisimasasaa aaqqissuusseqqinnissap inatsisissallu piareersarneranni siusinnerusukkut ilanngunneqarnissaannut suleqataassallutik

7.1.1 Inuussutissarsiornermik ingerlatsineq ineriartortoq

Namminersortunngorsarneqarsinnaasut, ingerlatseqatigiiffinni pisortallu suliaqarfiini pisariillisaanerit
Naalakkersuisut Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit qinnuiginiarpaat, Kalaallit Nunaata aningaasaqarneranut pisariillisaataasinnaasunik assigiinngitsunik erseqqissaasioqqullugit, matumani ingerlatseqatigiiffiit pisortanit pigineqartut tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit namminersortunngorsarneqarsinnaanerannut periarfissat siunertamullu naapertuuttut, pisortat suliariumannittussarsiuussinerannik qulakkeerinnittarnerannillu atuinerusinnaanneq imaluunniit ingerlatseqatigiiffiit pisortanit pigineqartut pingaarnerusutigit kiffaartuussinernik isumaginnin-

nerusassanersut immikkut ukkataralugit namminersortut suliffeqarfiini akiliisinnaassutsikkut siuariar-tortitsisinnaasut ilanngullugit.

Tunngaviusutut Naalakkersuisut kissaatigaat aningaasaqarnikkut atugassarititaasunik pitsanngorsaanerit, Ilinniartitaanerup qaffasissusaanik pitsanngorsaanerit, pisortat ingerlatsiviini pisariillisaanerit, pisortat suliassaannik suliariumannittussarsiuussisarnerit aamma ingerlatseqatigiiffiit pisortanit pigineqartut namminersortunngorsarneqarneri aqutugalugit tunisassiorsinnaassutsip annertusarneqarnissaanut periarfissat aporfiusinnaasullu erseqqissaaffigineqarnissaat. Tassunga ilanngullugu telekkut attaveqaateqarnerup pitsanngorsarneqarnera aamma pisortat suliagarfiini digitalinngorsaanerup annertusarneqarnera naammassisaqarnerusinnaanerit tapertaassapput.

Naalakkersuisuttaaq kissaatigaat aqqiissutaasartut assigiinngitsut aningaasaqarnermut tamarmiusumut, aningaasanik ingerlatsinerup napatissinnaanerit kinguneqaataasut ingerlaavartumik nalilersorneqarsinnaanissaat. Aamma kissaatigineqarpoq, iliuusissatut inassuteqaatigineqartut ajornaatsumik piviusunngortinneqarsinnaanissaat, nunap immikkoortuini assigiimmik kiffartuussinissamik kissaateqarnermut tunngaviatigut naaperiaataanatit akerlianik ikiorsiissutaasinnaasunik atuinermit ammanerulersitsisinnaasut.

Namminersorlutik Oqartussat ukiut kingulliit ingerlalerini attaveqaateqarfinnut arlalinnut aqqiissutaasartut misissoqqissaartarsimavai iluarsisarlugillu, tassa attaveqaatit inuiaqatigiit pisariaqartitaannut pitsaanerpaamik ikorfartuutaanissaat aamma taakku ineriartortinneqarnerannut tapertaanissaat qulakkeerniarlugu. Taamaalluni Telemi internetsimik ammanerulersitsisoqarpoq, soorlu timmisartoqarfeqarnerup aqqiissuusaanera nutaanik sulisoqarnissamut inissaqartitsisinnaatileriarlugu misissoqqissaarneqartoq.

Tamanna assigalugu Royal Arctic Linep misissoqqissaarneqarnissaa 2015-imi ingerlanneqassasoq eqqarsaatigineqartoq. Misissueqqissaanerup ilaatigut imarissavai ingerlatseqatigiiffiup suliagarfiisa aningaasartuutigisartagaasalu qulaajarneqarnerat, as-sartueriaatsip maannalu imaatigut angallasseriaatsip misissoqqissaarneqarnera, suliagarfimmil unammilleqatigiinnissamut nalinginnaasumik periarfissanik nalilersuineq kiisalu inatsisitigut tunngaviusutut atuuttut qulaajarneqarnerat.

Usinik assartuisarnermut tunngatillugu siunissami pilersueriaasissap, inuiaqatigiit ineriartortinneqarnerannut pitsaanerpaamik ikorfartuisussap aamma as-sartuinermit akit sapinngisamik appasinnerpaamiitinneqarnissannik qulakkeerinnittussap tunngavissaqarluartumik nalilersorneqartarnissaa misissueqqissaanerup qulakkiissavaa. Aammattaaq sumiiffinni ineriartorfiusuni inuussutissarsiteqarfinnilu nutaani nunani allamiut aningaasaliissuteqarnissamut pilergisinnaasaannik atugassaqartitsinissaq pillugu pingaarnertut anguniagaq pilersueriaatsip tapersissavaa.

7.1.2 Attaveqaatinut pitsaanerusunut aningaasaliissuteqarnerit

Timmisartoqarfeqarnerup aqqiissuusaanera nutaanngitsuvoq ingerlanneqarneralu nalinginnaasumik akisulluni, aamma sananeqaataanik pissuteqartumik innuttaasut tikiffissaminut toqqaannartumik timmisinnaanngillat, amerlasuutigulli ataasiarlutik arlaleriarlutilluunniit mittarfimmut allamut aqqusaartariaqartarput, tassa nunap iluani imaluunniit Kalaallit Nunaannut Kalaallilu Nunaannit timmisartoraluarunilluunniit. Aamma maanna aqqiissugaanerata takornariaqartitsineq aningaasanik isaatitsilluaataasartoq pitsaanerpaamik ineriartortinneqarnissaa ikorfartunngilaa.

Taamaammat Naalakkersuisut ilaatigut naalakkersuisooqatigiit isumaqatigiissutaat aqutugalugu anguniarpaat timmisartoqarfeqarnerup aqqiissuusaane-

ranut aningaasaliissuteqarluarnissaq. Ingerlatsinissamut pilersaarut suliniutigerusutanik allartitsinissamut atugassaq Naalakkersuisut maanna akuersissutigereerpaat.

Ingerlatsinissamut pilersaarummi timmisartoqarfinni tallimani, tassa Ittoqqortoormiini, Tasiilami, Qaqortumi, Nuummi Ilulissanilu, sanaartornissaq allilerinissarlu qitiutinneqarpoq. Timmisartoqarfiit taakku aningaasaqarnermik inuiaqatigiinnillu isiginninneq aallaavigalugu, timmisartoqarfinnullu aningaasaliissuteqarnissamik Naalakkersuisut pilersaarutaanni qitiutinneqassasut siunnersuutigineqarpoq.

Tabeli 13 Ingerlatsinissamut pilersaarut

Mittarfik	Pingaarnertut anguniagaq
Ittoqqortoormiit	Nerlerit Inaanni timmisartoqarfimmik ingerlatsinermi timmisartuussisanermilu ingerlatsinikkut sipaaruteqarnissaq. Suleqatigiinnissaq pillugu Illersornissaqarfimmik oqaloqatiginnittoqarpoq.
Tasiilaq	Islandimit takornariaqarnikkut periarfissanik atorluaaneruneq.
Qaqortoq	Innuttaasut angallanneqarnissamik pisariaqartitaat naammassissavaa.
Nuuk	Angallasseriaatsit atuuttut pisariillissavai takornariaqarnerlu pitsanngorsaaffigalugu.
Ilulissat	Qeqertarsuup eqqaanut takornariat amerlisissavai aamma takornariaqarnikkut periarfissat pitsanngorsassavai.

Angallasseriaatsimut pitsaanerpaamik ikorfartuisinnaasumik attaveqaateqarniaraanni aamma inuussutisarsiornerup ineriartortinneqarnissaanut pitsaanerpaamik periarfissiiniaraanni timmisartoqarfinnik nuutaanik sanaartornissamut kiisalu atuutereersut ilaannik allilerinissamut aningaasaliissuteqarnissaq pisariaqarpoq. Ineqarnermut, Sanaartornermut Attaveqarnermullu Naalakkersuisoqarfiup timmisartoqarfernermut tunngatillugu immikkoortunut pilersaarut

nunami angallasseriaatsimik qitiutitsisoq suliarisimavaa. Mittarfiliornissamut siunnersuut qulaani pineqartoq immikkoortunut pilersaarummi inassuteqaatit ilaattut ilanngunneqassaaq. Tamakku saniatigut Inuussutisarsiornermut, Suliffeqarnermut Niunerermullu Naalakkersuisoqarfik attaveqaatit ineriartortinneqarnissaat pillugu apeqqummik misissueqqissaarnialerpoq, tassani inuussutisarsiutit takornariatitsisarnerlu immikkut pingaarnertullugit.

Suliniutit tamarmik ataatsikkut suliarineqarsinnaangillat, aamma sanaartornerit aallartinneqartussatut naatsorsuutigineqartut Inatsisartut akuerisussavaat. Taamaammat tunngaviit pingaarnersiuiinissamut tunngaviliisussat erseqqinnerusumik qulaajarneqarnissaat pisariaqarpoq, tassa ingerlatsinissamut pilersaarummut tunngatillugu attaveqaatigiittarnerup ingerlateqqinneqarnissaanut atugassatut.

Sanaartugassat sapinngisamik piaarnerpaamik aallartissinnaaqqullugit Naalakkersuisut ingerlatsinissamut pilersaarutit uku akuerivaat:

Tabel 14

Piffissaq killiliussaq	Suliassat
Marts	Naalackersuisoqarfiit akimorlugit atorfillittat isumasioqatigiissineqassapput, tassani angallassinertigut inuiaqatigiit pisariaqartitaat qulaajarneqassallutik
Apriilip aallartinnera	Angallassinermut tunngatillugu pingaarnersuiuinissamut politikikkut takorluukkat tunngavissallu qulaajaaffiginiarlugit Naalackersuisut isumasioqatigiissineqassapput
Apriilip naanera	Inatsisartut isumasioqatigiissineqassapput, tassani Naalackersuisut periarfissineqassapput timmisartoqarfinni sanaartornissamut pilersaarutit Inatsisartunut saqqummiinissamut
Marts-Juni	Avatangiisitigut misissueqqissaarnissat, nunaminertanik tunniussinissat il. il. pillugit pisariaqartitit taakkulu aallartinneqarsinnaanerit upernaap ingerlanerani qulaajaaffigineqassapput. Aamma AIS2016-imut tunngatillugu suliassat aqqissuunneqarnissat kinguneqaatissaallu isummerfigineqassapput.
UKA 2015	Timmisartoqarfiit taakku tallimat pillugit isummernissamut tunngavissiat Naalackersuisut saqqummiutissavaat, isummernissamut tunngavissiat imarissavaat sanaartornissamut pilersaarutit, aningaasartuutissat, pingaarnersuiunerit aningaasaliissuteqarnissarlu

Aningaasaqarnikkut kingunerisassat

Timmisartoqarfiit tallimat pineqartut sanaartornerat en milliard koruunit sinnerlugit akeqassapput. Inaarutaasumik aningaasaliissuteqarnissamut apeqqutaapput timmisartoqarfinnut tunngatillugu aqqiissutissat, pingaartumik mittarfiit angissusissaat.

Timmisartoqarfinnut arlalinnut tunngatillugu misissueqqissaartoqarpoq, sulili pissutsit arlallit, soorlu pisariaqartitsinerit sanaartornermilu aningaasartuutis-

sat qulaajarlugit suliqaarnissaq amigaataavoq. AIS2015-imi, konto pingaarnermut 87.11.09-mut, Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitaq - misissueqqaarnerit, misissueqqaarnernut, suliniutissatut siunnersuusionermut pingaarnertullu suliniuteqarnissamut, nunap assinginik suliqaarnissamut, anorip timmisartumut sunniuteqartarneranik misileraanermut aamma Assartuineq pillugu Isumalioqatigiissitap isumaliutissiissutaani suliniutinut tunngatillugu silasiorfimmik pilersitsinissamut matussutissatut aningaasaliisoqarpoq.

Timmisartoqarfiliornissamik timmisartoqarfinnillu allilerinissamik aalajangiinermut atatillugu piginnittut periusissaat aningaasaliissuteqariaasissarlu, taakkununga ilanngullugu Namminersorlutik Oqartussat taarsigassarsinissamik pisariaqartitsinerat imaluunniit ingerlatseqatigiiffik taarsigassarsinissamik pisariaqartitsinersoq isummerfigineqartariaqarput. Tamanna pissaaq siunissami ingerlatsisarnissaq aamma akiitsunut aningaasalersuinissamullu periusissiaq eqqarsaatigalugit.

Suliap ingerlateqqinneqarnerani eqqarsaatigineqassaaq A/S timmisartoqarfinni annertuumik sanaartornissamik isumaginnittussaq aamma avataanit piginniqataasinnaasunik qulakkeerinnittussaq pilersinneqassanersoq.

Aningaasaliissutissat isumalluutaavallaannginnerat eqqarsaatigalugu aqqiissutissat ilanngaaseereerluni isertitaqartitsisussat, tassa aningaasaliissuteqarnissamut taarsigassarsiat erniassaannut akilersorneqarnissaannullu naammattut salliutinneqartariaqarput. Aqqiissutissat tapiissutinik imaluunniit tapiissutinik allanut nuussisarnermik pinaveersaartitsisut aamma inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut iluaqutaasussat aqqiissutissat ineriartortinneqarsinnaasunik naammassinnissinnaasut assigalugit pingaarnertullu innarneqartariaqarput.

Sikuki, Nuup umiarsualivia

Nuummi umiarsualiviliormut atatillugu ilimagineqarpoq umiarsualivimmik nutaamik pilersitsinermi ingerlatsinermilu aningaasartuutit Royal Arctic Linemi taarsiissutaasunik sipaaruteqarnikkut suliaasaqarfimmilu allatigut pisariillisaanikkut matussuserneqarsinnaassasut.

Immap naqqatigut kabelit

Digitalinngortitsinissamat periusissiami immikkuaulluttut assigiinngitsut pilersaarutaasumik iluanaarutiginerpaaniarlugit ingerlalluatumik attaveqaasersuinissaq pisariaqarpoq. Taamaattoqanngippat avinngarussimasumiittut digitalitigut ajutuussapput, taamalu nunaqarfiit illoqarfiillu anginerusut akornanni pigisaarnertigut assigiinngissusaat anginerulissalluni Taamaalippat nunami sumiiffiit ilaat aningaasarsiornikkut siuariartorfiusuniit nunarsuarmioqatigiillu ilisimasatigut avitseqatigiinnerannit avissaartinneqasapput – naleqqussakkamik kikkullu tamat oqartusaaqataaffigisaannik ineriartornermut pinngitsoorani tunngaviumit. Naalakkersuisut taamatut ineriartortitsineq naammassiniarlugu telep ammanerulersinneqarnissaanut pilersaaruisorput, pilersaarullu atuutsineqalissaaq ulloq 1.4.2015, tassani telemut tunngatilugunamilleqatigiinnerunissamat tunngavissat inissinneqassagamik.

Inuussutissarsiuteqartut arlaleriarlutik tikkuartarsimavaat telekkut attaveqaateqannginneq ineriartornermut akornutaasoq, soorlu innuttaasut ujartoraat nunarsuarmi inuiaqatigiinnut akulerunnerunissaq. Taamaammat akikinnerusumik sukkanerusumillu internetsimut attaveqarnissaq qulakkeerniarlugu Kalaallit Nunaata kitaa sinerlugu immap naqqatigut kabelip atuuttup tallillugu ilaqinneqarnissaa sulissutigineqarpoq. Taamatut talliliinerup iluaqutissartaasa ilagaat Qeqertarsuup tunuani sineriallu sinerlugu innuttaasut suli kabelimik atassuteqanngitsut radiukkut atassuteqaatitigut periarfissaqarnerulernissaat. Tunuli suli satellitsikkut attaveqaateqassaaq. Kabelimik

alliliinermut aningaasalersuineq ukiumi tulliuuttumi Naalakkersuisunit suliarineqassaaq.

Aningaasalersuineq

Namminersorlutik Oqartussat 2012-imi akiitsunut periusissiorput. Ilaatigut kinguaariaat tulliuuttut inuiaqatigiinnik aningaasaqarnikkut ingerlalluatumik tigusiinissaat, aamma suliniutinut aningaasarissaartunut aningaasaqarnermillu ingerlatsinermi napatitsinerussanut pisortat killilimmik akiitsoqarfigisaannik tigusiinissaq qulakkeerniarlugu.

Akiitsunut aningaasaliissutinullu periusissiamut ilanngullugu attaveqaatitigut annertuumik aningaasaliisuteqartoqarnerani aamma aalajangiiffigineqassaaq aningaasaliissutit namminersortuni pisortanilluunniit isumagineqassanersut, aamma Namminersorlutik Oqartussat OPP-mut (pisortat namminersortullu suleqatigiinnerannut) ilaatinneqassanersut suullu piunnaasaqataassanersut.

Ukiuni arlaqartuni Namminersorlutik Oqartussat politikkerisimavaat ingerlatseqatigiiffiit immikoortortaa- sa Namminersorlutik Oqartussanit tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit pigineqartut taarsigassarsinerannut qularnaveeqqusiinnginnissaq. Nunatta Karsianut pisariaqanngitsumik pituttuinissaq pinngitsoortinniarlugu aamma suliniutip aningaasaqarnikkut attanneqarsinnaaneranik erseqqissumik tunngaveqarluni nalilersuinissaq qulakkeerniarlugu politikki tamanna attatiinnarniarneqarpoq.

7.1.3 Takornariaqarneq

Takornariaqarnermut periusissiaq nutaaq 2015-ip ingerlanerani naammassineqassaaq, tassani suliniutit ineriartortitsinermut pisariaqartumik tunngaviumissat arlallit ukkatarineqasapput. Naalakkersuisut takornariaqartitsisarnermut atugassarititaasut annertuumik pitsanngorsaaffiginiarpaat, tassunga ilanngullugit:

Siunertamut naapertuuttumik mittarfinnik inerisaanerup, siusinnerusukkut oqaatigineqartutut, nunami sumiiffiit assignngitsut tikinneqarnerusinnaanerat qulakkiissavaa. Mittarfiit takinerusut timmisartunik anginerusunik atuisinnaaneq periarfissaqartilissa-vaat, soorlu Islandimit nunanillu allanit toqqaannartu- mik Kalaallit Nunaanni tikiffissat amerlanerusut tiki- neqarsinnaanngorlugit.

Takornarianik angallassisarnerup ingerlanerlunnera il- luatungaanut saatsinniarlugu UPA 2015-imut siunner- suutigineqarpoq umiarsuarunut takornariartaatinut akitsuut malunnaatilimmik appartinneqassasoq, tassa Islandimi akitsuusersuisarnermut sanilliullugu Kalaallit Nunaat unammillersinnaaninngortinniarlugu. Tassunga ilassutitut tulattarfiit pitsanngorsaaffigi- niarlugit aningaasaliissuteqarnissamut pilersaar- siortoqassaaq, taamaalilluni Kalaallit Nunaat unam- millertiminut naligiissinneqassaaq. Tamanna ilaatigut umiarsualivinni sanaartugassatut pilersaarutinu- ataqatigiissinneqassaaq.

Aamma nunap immikkoortuini tikeraanut sullissivim- mik pilersitsinissap pilersaarusionerqarnissaanut Naalakkersuisut piareersaapput. Sullissiviit taakku nunap immikkoortuini ataasiakkaani takornariat misi- gisassarsionnissaannut aallaavittut atorneqassapput aamma namminersortut takornariartitsisarnermik inerisaanissaannut tunngaviussapput.

Kangiata Qitiusumik Sullissiviata Ilulissaniittup piler- sinneqarnera takornariaqartitsinermut misigisassar- siortitsinerumullu aningaasaliiffigineqartoq siullertut assersuutissaavoq. Immikkut nuannaarutissaavoq su- liniut namminersortut pisortallu soqutiginnittut sule- qatigiinnerisigut piviusunngortinneqarsinnaammat, tassani Realdania suliniummut 75 mio. koruuninik ta- piissuteqarpoq.

7.1.4 Aatsitassat

Naalakkersuisut isumaqarput aatsitassarsiornerup

imminut napatittumik ineriartortinneqarnissaanut ta- matta peqataanissarput pingaaruteqartoq. Taamaam- mat aatsitassanut periusissiami qitiutinneqarpoq qa- noq qulakkeerneqassanersoq aatsitassarsiorfinnik nutaanik ammaanerit inuiaqatigiinnut pitsaanerpa- mik iluaqutaanissaat, tassa suliffinnik nutaanik piler- sitsinissaq isertitaqarnerulernissarlu eqqarsaatigalu- git. Sulisussat suliffeqarfiillu piginnaasaasa pitsan- ngorsaaffigineqarnerat pingaaruteqarluinnarpoq isu- malluutitta pitsaanerpaamik atorneqarnissaannut.

Sumiiffiit nunataannut tunngatillugu piginnaasaqar- finnik pitsanngorsaaniarluni, periusissiami nutaami anguniakkat aamma ilagivaat piffissaq ungasinneru- soq eqqarsaatigalugu ilisimatusarnermik ingerlatsi- vimmik, GeoSurvey Greenland (GSG), pilersitsinissaq. Inatsisitigut tunngavissaq GSG-mik pilersitsinissamut periarfissiisussa maanna suliaralugu ingerlanneqar- poq, soorlu pilersitsinerumut ingerlatsinerumullu atatil- lugu avataanit aningaasaliissuteqartoqarsinnaanera- nut periarfissat misissorneqartut.

Kalaallit Nunaat aatsitassarsiorfigissallugu nunarsu- armi akisunerpaat tikikkuminaannerpaallu ilagaat. Taamaamat pingaaruteqarpoq Kalaallit Nunaata al- latigut unammillersinnaassuseqarnissaata qulakkeer- neqarnissaa. Uuliasiornermut aatsitassarsiornerumullu periusissiamut nutaamut tunngatillugu suliniutissat sulissutigineqartut ilaat tassaavoq, internetsikkut nittartagaq aqputigalugu aatsitassarsiorfiit sukka- suumik akikitsumillu siusinnerusukkut nunap pissusia- nik misissuisarnermit paasissutissanik pissarsisarnis- saat, qillerilluni misissugassatut tigusanit paasissu- tissanik kiisalu sajuppillatsitsilluni misissuinermit paa- sissutissanik ajornanngitsumik pissarsisarnissaat. 2015-imit Kalaallit Nunaat suliaqarfinnut taakkunun- ga tunngatillugu paasissutissanik katersuiffittut aki- sussaaffeqalissaaq. Nittartagassatut suliniummi Ka- laallit Nunaanni aatsitassarsiornermit paasissutissat tamarmik pissarsiarineqarsinnaassapput, aamma uu- lia/gassi pillugit paasissutissanik katersuiffimmit nu-

taamit paasissutissat akiluteqarnikkut pissarsiarineqarsinnaassapput.

Uuliasiorinissamut aatsitassarsiorinissamullu periusiornermut atatillugu benchmark-imi misissueqqisartoqarnissaa sulissutigineqarpoq, tassani nunat assigiinngitsut aatsitassarsiornermi akileraarusersueriaasiannut assersuussisoqarluni. Misissueqqisarnerit nassataannik aatsitassat piiarneqartut apeqqutaallutik akileraarusersueriaatsit aalajangersimasut maanna atuutsinneqalerput. Aatsitassarsiorfiit piffissami siviisuupilussuarmi sulisarmata pingaaruteqarpoq atugassarititaasut patajaattuunissaat, tassunga ilanngullugu akileraarusersueriaatsit allanngortikulaarneqannginnissaat.

Uuliasiornermut tunngatillugu pingaaruteqarpoq uuliamut akigititaq appangaatsiaraluartoq uuliasiorfiit soqutiginninnerannik attasiinnarnissaq. Tamanna pissaaq akulikitsumik suliariumannittussarsiuussisarnikkut, tassani uuliasiorfiit mikinerusut aamma kajumitsilerniarlugit suliariumannittussarsiuussisarnissat taakku ilaat nunap qaani pissusatut neqeroorutigineqassapput.

7.2 Aalisarnej

Aalisarnej nunami inuussutissarsiuutit suli pingaarner-sarivaat, tassani naleqartitat ilaat pingaarutillit avam-mullu tunisaqartarnerup annerpaartaa ullumikkut pi-sarpoq. Inuussutissarsiummi suliaqartussat nutaat, taakkununga ilanngullugit aalisartut inuusuttut kaju-missuseqalersinniarlugit inuussutissarsiuutit inerisar-tuarteqqinnissaanut Naalakkersuisut periarfisseeru-supput. Tamatumani tassannga inuussutissarsiu-teqartunut pitsaasumik atugassaqartitsinissaq aamma inuussutissarsiummut aningaasaliissuteqarnissaq pi-sariaqarpoq.

Naalakkersuisut inuussutissarsiu-teqartut taakkulu kattuffii peqatigalugit nunap isumalluutaanik uumas-susilinnik Kalaallit Nunaata pissarsiaqarnerpaanis-saanut periarfissat misissoqqissaarniarpaat. Tamatu-munnga aamma atuupput aningaasaqarnikkut, tuni-sassiorinikkut suliffissaqartitsiniarnikkullu suliniutis-sat. Taakkununga ilanngullugit imminut pilersorsin-naaneq, nammineerluni pilersuisinnaaneq aalisarner-millu tunisassianik avammut niueruteqarnissamut pe-riarfissanik pitsanngorsaasinnaaneq annertusarne-qassapput.

Inuussutissarsiuutit iluani tunisassiorarnerup suliffis-saqartitsinerullu naleqqussarneqarnissaannut isumal-luutitsinnik uumassusilinnik nungusaataanngitsumik atuisinnaanerput apeqqutaavoq. Ullumikkut aalisar-nerup piniarnerullu annertussusii kisimik isumalluutit-ta uumassusillit assigiinngiiaarnerinut sunniuteqar-tanngillat. Silap pissusiata allanngoriartornera aam-ma annertuumik sunniuteqarpoq. Assersuutigalugu avaleraasartuunik misileraalluta aalisarnitta tamanna takutippaa. Taamaammat aamma pingaaruteqarpoq isumalluutitta uumassusillit ataqaatigiisumik ataatsi-mut ingerlanneqarnissaat. Tassa ulluinnarni inuussu-tissatigut pisariaqartitavut isumannaarniarlugit, aam-mali ingerlaavartumik qularnaatsumillu nuna isertita-qartinniarlugu, minnerunngitsumillu aalisakkanik tuni-sassianik avammut niueruteqartartut isertitaqartin-niarlugit.

Aalisakkanik pitsaanerusemik atuineq

Naalackersuisut pingaarnertut politikkerat inuiaqatigiinni isertitassatut tunngaviit annertusarneqarnissaat. Tamanna ilaatigut pissaaq aalisarnermik inuusutissarsiteqarnerup inerisartuarneqarneratigut. Taamaammat sumiiffinni ullumikkut aalisarfiusangitsuni aalisakkat allat misissorneqarnissaat sammineqarnerusariaqarpoq. Taamaalilluni ukiuni aggersuni avaleraasartuut misissuiffigineqarnissaannut aningaasat amerlanerit AIS 2015-imut immikkoortinneqarput, tassa taakku amerlassusaannik ilisimasaqarnerulernissaq anguniarlugu. Tamatuma nunat tammat isumaqatiginninniartarneranni Kalaallit Nunaat nukittunerulersissavaa, tassa pisassiissutit atuuteersut siunissamilu pisassiissutissat nutaat pillugit isumaqatiginninniarni.

Naalackersuisut taamaalillutik kissaatigaat aalisakkanut nutaanut tunngatillugu misissueqqaartarnerit annertusarneqarnissaat. Taamaammat ukiuni aggersuni kangiata kitaatalu imartaanni misissuilluni suliaqartarnerit annertusitinneqarniarput. Naalackersuisut isumaqarput suliniuteqarnerunerup aamma tunngavissaqartilissagaa imartatsinni aalisakkat nutaat aningaasarsiuataasinnaasut atornerqarsinnaanerit.

Avaleraasartuunik aalisarnermit isertitassatut naatsorsuutigineqartut 2015-imut Aningaasanut Inatsimmut ilanngunneqarput. Taakkunanga aalisarneq ilippanaateqarluarpoq, aamma pingaaruteqarpoq nungusaataangitsumik avaleraasartoorniarnarup ineriartortinneqarnissaanut pitsaasunik atugassaqartitsinissaq. Tassani eqqarsaatigineqassapput isumalluutit erniaannik inuiaqatigiit piumasaqaatissaat, kalaallit aalisariutaataasa najukkamilu suiffissaqartitsinerup annertusarneqarnissaat. Tamatumunnga peqatigittillugu aalisakkat aalisarneqareersartut naleqarnerulersinneqarnissaat periarfissaqarpoq.

Aalisarnerup inerisarneqarnissaa pillugu Naalackersuisut nalinginnaasumik isumaannut tunngaviuvoq

nungusaataangitsumik aalisarnissaq aningaasaqarnerlu pillugit tunngaviumik isumaqarneq. Pisassanik aalajangersaasarneq ingerlaavartumillu aalisartoo-reersunut agguaassisarneq eqqarsaatigalugit naleq-qussakkamik suliaqarsinnaaneq siunertaralugu ataqatigiissumik pilersarusiornikkut tamanna pissaaq. Tamanna aamma pissaaq aalisartussat nutaat aalisar-sinnaalersinneqarsinnaanerit eqqarsaatigalugu.

Aalisarnermik inuusutissarsiteqarneq mianernartumik ingerlatassaavoq, pissutsillu arlallit inuusutisarsiummut tunngatillugu politikikkut nalilersuiner-mut ilaatinneqassapput. Tassunga ilanngullugit inuusutissarsiutip nunap immikkoortuisa aningaasaqarne-rannut sunniutigisartagai, najukkami aningaasarsior-nermut suliffissaqarnermullu sunniutigisartagai kiisa-lu inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut pingaaruteqaa-tai annertuut ilaatinneqassapput. Taamaammat aaq-qissuussaassutsinik allannguisoqartussaattillugu mia-nersortumik piareersarluakkamilu allannguisoqartas-saaq.

Inuusutissarsiummut aningaasaliissutaasut ilaatigut qulakkeerneqassapput aalisakkanik nungusaataan-gitsumik atuinissamut tunngaviumik pisinnaati-taaffiup illersorneqarneratigut. Naalackersuisut isu-maqarput, aalisariutit tamarmik ukioq naallugu aali-sarsinnaanerit ilippanaateqartoq, tamannali pissaaq biologit inassuteqaataat eqqarsaatigalugu. Naalak-kersuisut taamaammat anguniarpaat aalisarnissamut akuersissuteqartarnerup allanngortinneqarnissaa, tassa siunissami akuersissutit ataqatigiissillugit aali-sartoqarsinnaanngorlugu. Anguniagaq tamanna anguneqassappat aalisartut aalisariaatsiminnik al-lannguinissamut aningaasaliissuteqartarnermillu naleqqussaannissamut piareersimasariaqarput.

Anguniagaavoq suliffeqarfiit inuiaqatigiillu aalisar-nermit sapinngisamik annertunerpaamik pissarsinis-saat, kisiannili suliffissaqartitsiniarnermik isiginnit-taatsikkut qulakkeerneqassalluni aalisarnermik inuus-

sutissarsiuteqarnerup sapinngisamik amerlanerpaanik suliffissaqartitsisinnanissaa. Suliffissaqartitsiniarnermik isiginnittaaseq aalisarnerup ilaani naammassisaqarsinnaassutsimut sulii sunniuteqaaq.

Naalakkersuisut anguniakkanik suliniutissanillu inisitsiteralutik sulinertik ingerlatiinnarpaat, tassa aalisakkanik atuinermi inuiaqatigiit aningaasaqarnikkut ataatsimut iluanaaruteqarnerusinnaanerak qulakkeerpiarlugu. Tassunga ilanngullugu aalisarnerup aamma aalisarneq pillugu inatsisit aqqissuuteqqinneqarnissaat Naalakkersuisunit naammasserusunneqarpoq.

Akuersissutinik tunniussisarnerup allannguutai siunisami aqqissuussaassusissami aallaavittut aqutsisuussapput. Naalakkersuisut kissaatigaat akuersissutinik pigisaqartunut piumasaaqateqarnerusarnissaaq, tassa najukkamut aalisartut aalisarfigisaannut iluaqutaasumik aalisarnermi piginnaasanik qaffassaanikkut kajumissaataasinnaasunik ilanngussinikkut. Tassunga ilanngullugu kissaatigineqarpoq aatsitassarsiornermit isumassarsiat malillugit IBA-mik isumaqatigiissuteqarnissamut najoqqutassiamik atuutsitsilernissaaq, najoqqutassiaq ilaatigut aqqutigalugu najukkami suliffissaqartitsinissaaq ilinniartitsinissarluk, aalisarfiit pillugit ilisimasaqarnerulernissaaq aamma avataani sineriammullu qanittumi misileraalluni aalisarnerulernissaaq qulakkeerneqassapput.

Sumiiffinni tunisassianik atuinerunissamik pisariaqartitsisuni umiatsiaararsortunut tapiissuteqartarneq ingerlatiinnarneqartariaqarpoq Naalakkersuisut kissaatigaat. Sumiiffinni tunisassiorfinnik pilersuinissamut pisariaqartitsisuni taamalu najukkani suliffissanik pilersitsiffiusinnaasuni umiatsiaararsortunut taakkununga tapiissuteqartoqarsinnaavoq. Tapiissutissanut taakkununga aningaasassat aningaasanut inatsimmi immikkoortinneqarput.

Aalisarneq pillugu inatsimmik nutarterineq

Naalakkersuisut naalakkersuisooqatigiinnissamik isu-

maqatigiissutaat taamatullu Akileraartarnermut Atu-garissaarnermullu Isumalioqatigiissitap aamma Aalisarnermut Ataatsimiititaliarsuup kaammattuu-taat aallaavigalugit Naalakkersuisut aalisarnermik naalakkersuinikkut ingerlatsineranni anguniagassat tunngavissallu makku inatsisissamik piareersaalluni sulinissamut tunngavissatut saqqummiuppaat:

Pingaarnertut anguniakkat

• *Piujartitsinissamik tunngaveqarluni aalisarnermit sapinngisamik annertunerpaamik inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut tunngatillugu pissarsisarnissaaq*

Naalakkersuisut nalilerpaat, aalisarnermik inuussutisarsiuteqarnermut nalinginnaasumillu ingerlatsiner-mut atugassarititaasunut tunngavissatut sularineqartut patajaattuussasut aamma piffissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu aalisakkanik nungusaanani piujartitsinissamik pisariaqartitsinermit ikorfartuutaassasut. Suliap taassuma malitsigisaanik ilaatigut aalisarneq pillugu inatsisip atuuttup tassungalu attuumassuteqartut aalajangersakkat allat aqqissuuteqqinneqarnissaannik pisariaqartitsisoqarpoq.

Tamanna anguniarlugu Naalakkersuisut allaffissornermi sulisussat aallartippaat, inuussutissarsiummi suliaqartut suliap naammassillugu sularineranut ilaatinneqassapput. Taakku pingaarnertut sammineqartut pillugit suliap inaarutaasumik siunnersuutip saqqummiunneqannginnerani politikkerinut saqqummiunneqassasooq naatsorsuutigineqarpoq.

Aalisarneq pillugu inatsisip aqqissuuteqqillugu sularineqarnera ingerlavoq, tassani isumalluutini akilerarusersuisalernissamik suliaqarnermut atatillugu tamanna isigineqassaaq. Aalisarneq pillugu inatsisissamut akilersueriaasissamullu nutaanut inaarutaasumik siunnersuusiunnginnermi suliapi soqutigisallit ilanngunneqassapput. Aalisarnermittaqq inuussutisarsiuteqarnerup akitsuusersueriaatsit assigiinngitsut atuutsinneqalernerisigut aningaasaqarnermut qa-

noq sunniuteqarsinnaanera misissoqqissaarneqasaaq.

Naalackersuisut aalisarneq pillugu inatsisip aqqis-suuteqqinneqarneranut atatillugu suliniutissat pingaarnerit makku suliassanngortippaat:

1. *Kinguaariit nikittarneri nunanilu allamiut piginnittuunerat*
2. *Tulaassisussaatitaaneq pisassiissutillu annertunerpaaffissaat, taakkununga ilanngullugu isumalluutunik akileraarusersuineq*
3. *Sinerissap qanittuani avataasiorlunilu aalisarnerup avinneqarneri.*
4. *Pisassiissutinit pigisat atorunnaarsinnissaannut ilimasaarineq*
5. *Aningaasat nuunneqartarnerat*
6. *Kalaallit Nunaanni naleqarnerulersitsinernit pisarsiasat.*
7. *Aalisarnermi kisimiittarnermik kultureqarneq*

Naalackersuisut naatsorsuutigaa aalisarneq pillugu inatsisissatut nutaatut siunnersuut 2015-imi ukiakkut katersuunnermi saqqummiutissallugu.

Aalisarnermi akileraarusersueriaatsimik nutaamik ineriartortitsineq

Aalisarneq pillugu inatsit aalisarnermi inuussutissarsiornermut killiliussatut atugassarititaqarpoq. Taa-maammatt isumalluutunik akileraarusersuiner-mut tunngatillugu inatsimmut aamma inatsisinut allanut aalisarnermi killiliussatut atugassarititaqartitsisunut inatsisip matuma attuumassuteqarnissaa qulakkeer-neqassaaq. Aalisarneq pillugu inatsimmik nutarterineq isumalluutunik akileraarusersuisarnissamut na-joqqutassap nutaap suliarineqarneranut ataqatigiis-sarneqassaaq – aalisarnermi akileraarusersueriaa-seq nutaaq.

Aalisakkat isumalluutaasut inuiaqatigiinnit atugas-siissutaasut tassaannaanngillat raajat, qalerallit ava-

leraasartuullu, aammali sinerissap qanittuani avataa-siorlunilu aalisarnermi aalisakkat pisarineqartut ta-marmik atugassiissutaapput. Ullumikkut avataasior-luni raajanik, qalerallinnik avaleraasartuunillu tunisiasiorneq kisimi toqqaannartumik avammut niuerute-qarnermi akileraarusersorneqartarpoq.

Piffissaq ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu angunia-gaavoq, aalisarnerup iluani aalisakkat tamarmik akile-raaruserneqartarnissaat, kiisalu pisortat isertitaasa annertusarneqarnerat ilutigalugu inuiaqatigiit tamar-miusut aalisakkatigut isumalluutaasa isumatusaartu-mik atorneqarnissaasa qulakkeerneqarnissaa. Taa-maammatt akileraarutit annertussusilerneqassapput aalisartut aalisakkeriviillu aningaasarsiutaasinnaasu-nut nutaanut aningaasaliissuteqaqqinnissamut periar-fissiisumik aamma aningaasaliissutigisanit naamma-ginartumik ernialiinissamut sinneqartooruteqarsin-naanngorlugit. Isumalluutunik akileraarusersuisarneq atuutsinneqalerpat aalisarneq inuussutissarsiummilu aningaasaliissuteqarsinnaaneq suli imminnut akiler-sinnaasariaqarput.

Ikerinnaasiorluni aalisarnermi aalisakkanik akileraa-rusersuisalernissaaq 2016-imit atuutsinneqalissaaq, tamatuma kingorna aalisakkanut tamanut tunngatillu-gu aalisarnermi akileraarusersueriaatsit nutaat 2017-imi atuutsinneqalernissaat naatsorsuutigineqarpoq. Ilaatigut 2014-imi ikerinnaasiorluni aalisarneq naliler-sorneqarpoq. Nalilersuineq inuussutissarsiutip naam-maginartumik qanoq nammataqarsinnaanera pillugu aningaasaqarnermik misissueqqissaanermut peqati-gitillgu, aamma aalisarnerup ineriartortittuarneqar-nissaanik pisariaqartitsineq eqqarsaatigineqassaaq 2016-imut akileraarutissat aalajangerneqartinnagit. Eqqarsaatersuutinut ilaavoq, aalisakkat ikerinna-siortut assigiinngissitaartunik akileraarusersorneqar-talernissaat, tassani kalaallit aalisariutaat nunani alla-miut aalisariutaasa attartukkat akileraarutaannit ap-pasinnerusumik akileraartarlutik.

Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfiup Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfik peqatigalugu Islandimi januar 2015-imi isumasioqatigiinnissaq aqqissuuppaa, tassani Kalaallit Nunaannit, Islandimit, Savalimmiunit, Norgemit atorfilittat kiisalu Danmarkimit Islandimillu ilisimatuut qaaqquneqarput. Isumasioqatigiinneq Nunat Avannarliit Ministeriisa Siunnersuisoqatigiiffianit aningaasalersorneqarpoq. Tassani Nunani avannarlerni killerni atorfilittat aalisarnermi isumalluutit erniaat aalisarnermilu akileraarusersuisarnek oqaluuseriniarlugit siullermeerlutik naapipput.

Isumasioqatigiinnermi inerniliunneqarpoq, aalisarnermi akileraarusersueriaaseq kisitsisitigut paasissutisat pissarsiarineqarsinnaasut imaluunniit pissarsiariuminartut aallaavigalugit aatsaat ineriartortinneqartariaqartoq. Taamatuttaaq aalisarnermi akileraarusersueriaaseq pisortanut aalisarnermilu inuussutisarsiuqartunut ajornaatsuusariaqarpoq, takujuminartuusariaqarpoq paasiuminartuusariaqarlunilu. Aamma aqukkuminartuusaaq. Aammattaaq isumasioqatigiinnermi inerniliunneqarpoq aalisarnermi akileraarusersueriaatsip arlalinnut immikkoortunngorlugu atuutsinneqalernissaa pitsaassasoq. Assersuutigalugu aqqissuussaasinnaavoq ilaatigut aalajangersimasumik appasissusilimmik akileraarusersuinermik, ilaatigullu procentikkaartumik akileraarusersuinermik immikkoortortalik kaaviiaartitat imaluunniit sinneqartoorutit malillugit assigiinngissusillit. Taamatut iliornikkut aqqissuussap akileraarutit nikinganerujussuat annikillisissavaa.

7.3 Suliassaqartitsiniarnermi periusissiaq

Kalaallit Nunaanni inuussutisarsiuqarnek allanngoriartorfimmiippoq: Siusinnerusukkut piniarnermi aalisarnermilu aamma suliffeqarfinni Namminersorlutik Oqartussat pigisaanni suliffippassuaqarnermit siunissami, suliffippassuit namminersortut suliffeqarfiini, takornariartitsinermi, nunami inuussutisarsiuqarnermi kiisalu siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu aatsitassarsiorfinni suliffippassuaqarnermut. Aalisarnermik inuussutisarsiuqarnek siunissami aamma sulisorpassuaqassaaq. Suliaqarfimmi suliffiit qaffasissumik akissarsiaqarfiusut najukkani innuttaasut amerlanerit sulilersinniarnarat iluatsittuuppat aamma ikerinnaasiortunik aalisarnermi najukkani innuttaasut amerlanerit suiffinni nutaani sulilertuuppata inuiaqatigiinni naleqartitat annertusineqassapput.

Pisortat suliaqarfiini utoqqaat isumassortariaqartullu siunissami sulisunik patajaatsunik piginnaasaqartunillu pisariaqartitsinerat annertusiartussaaq. Tamannattaaq atuuppoq kommunini allaffissornermi oqartussaaffeqarfinnilu sulisunut tunngatillugu, tassani sulusut akornanni malunnaatilimmik piginnaanngorsaaq qinnissaq allanngujaannerusoqarnissaalu pisariaqartinneqarpoq.

Kommunit allaffissornermi oqartussaaffeqarnermilu suliaqartutut annertuumik unammilligassarivaat sulusut paarlakaannerujussuat, tamatuma pisariaqartinneqartumik piginnaasanik qaffassaanissaq ajornaku-soortippaa. Tamanna sulisunut aqutsisunullu atuuppoq. Tassa najukkani piginnaasaqarfiit qulakkeerneqarnissaat aamma piginnaasaqarfiit annertusarneqarusuttut attatiinnarneqarnissaasa qulakkeerneqarnissaat nalinginnaasumik pisariaqartinneqarpoq.

Taamatuttaaq pisortat suliaqarfiini aningaasaqarnermik aqutsinerup arlalippassuutigut pitsanngorsaaffigineqarnissaanut tunngatillugu pisariaqartitsisoqartuq ilimagineqarsinnaavoq. Naalakkersuisut pisariaqartitat erseqqinnerusumik qulaajarnerlugit KANU-

KOKA suleqatigalugu misissueqqissaarnermik aallartitsipput.

Naalakkersuisut anguniagaraat suliffissaaleqinerup malunnaatilimmik appartinneqarnissaa. Suliniutit suliaassartitsiniarnermut sammitinneqartut suleqatigiinneq pikkorissartitsisarnerlu aqqutigalugit piginnaasat inuussutissarsiuteqartunit piumaneqartut pitsanngorsaaffigineqassapput. Taakku sulisussarsiornermut pitsaanerusemik atugassaqartitsilissapput, tassa sulisup sulisisisullu akornanni paaseqatigiittoqartarnissaa anguniarlugu. Aamma sulisut suliffiit sumiiffiinut nuuttarniassammata nuttarsinnaaneq pitsanngorsaaffigineqassaaq.

December 2014-imi suliffissaaleqisut 3.840-t nalunaarsorneqarsimapput, taakkunanga nunaqarfinni 586-it. Ukiup siuliani qaammammut tassunga sanilliullugu suliffissaaleqisut 120-nik ikileriarsimapput, sulili amerlavallaarput. Qaammammi tassani suliffissaaleqisutut nalunaarsorneqarsimasut sisamararterutaasa missaanniittut suliffeqarsimapput. Sisamararterutaasut allat suliffissaaleqinatik allanik ajornartorsiuteqartut, taamalu suliffimmi imaaliallaanaq sulilersinnaanngitsut nalilerneqarpoq. Ilaatigut inuttut peqqinnissatigullu ajornartorsiutaasinnaapput. Kisitsisit taakku qularnartortaarput. Taama amerlatigisut taama ittunik ajornartorsiuteqartut aamma suliffimmik maannakkut isumaginnissinnaanngitsut pillugit ilisimasaq manna nutaajukannerpoq. Sinneri, suliffissaaleqisutut nalunaarsorneqarsimasut affangajai, sulileriaannartut nalilerneqarput.

Suliffissaaleqisut sulileriaannaat taama amerlatigigaluartut avataanit Kalaallit Nunaannut suliarortartut ukiumi ataatsimi sulinissamut najugaqarsinnaanermut sulisinnaanermullu akuersissutit 180-it ukiut tamaasa tunniunneqartarput. Najugaqarsinnaanermut sulisinnaanermullu akuersissutit affangajaat sulisunut ilinniagalinnut tunniunneqartarput, sisamararterutaasa missaat sulisunut ilinniagaqanngitsunut tunniunne-

qartarlutik aamma sisamararterutaat kingulliit inunut nangitsiviusumik ilinniagaqarsimasunut tunniunneqartarlutik. Sulisut nuna allaneersut pingaartumik akunnittarfinni neriniartarfinnilu aamma kiffartuussinermik suliaqarfinni allani sulisorineqartarput. Sulisulli nunani avannarlerneersut pisortat aqutsiveqarfiini kiisalu sanaartorfinni suliffinnut atorneqarnerusarput. Najugaqarsinnaanermut sulisinnaanermullu akuersissutit tunniunneqartartut amerlasoorujussuuneri ilutigalugit nunami suliffissaaleqisut taama amerlatiginerannik marloqiusamik ajornartorsiuteqarnerup nassataanik Naalakkersuisut suliffissanik amerlanerusunik pilersitserusupput aamma nunami maani sulisut akornanni piginnaasanik qaffassaarusupput.

Taamaammat suliaassartitsiniarnermi periusissiaq "Suliffissat toqqissisimanartut" aqqutigalugu qulaajarneqassapput Kalaallit Nunaani suliffissaaleqiner-mut tunngatillugu apeqquutit oqallisaaqisut arlallit, aamma periusissiaq aqqutigalugu suliniutit 16-it piffissaq qaninnerusoq ungasinnerusorlu eqqarsaatigalugit suliffissanik pilersitsisusssat suliffissaaleqiner-millu apparsaasussat aallartinneqarput.

Suliaassartitsiniarnermi periusissiami ilaatigut ukatarineqarpoq kommunini pitsaanerusemik naammassisaqarfiunerusemik suliffissaqartitsiniarluni suliniuteqarnissaaq. Siunertaavoq nunami innuttaasut amerlanerit suliffeqalernissaat. Suliniut nr. 2 aqqutigalugu suliffissarsiuussisarfiit Piereersarfiillu suleqatigiinnerunissaat kissaatigineqarpoq, tassa sunniiveqatigiittarnerit pitsaanerpaamik atorniarlugit aamma marloqiusamik allaffissor-neq pinngitsoortinniarlugu. Maannakkorpiaq najoqqutassaaq suliarineqarpoq, tassani Piereersarfiit suliffissarsiuussisarfiillu Suliffissaqartitsiniarnermik, Ilitersuiner-mik Pikkorissaa-sarnermillu Sullissivinnut ataatsimoortinneqarput.

Suliaassartitsiniarnermi periusissiaq 2015-imi Upernaakkut katersuunnermi agguanneqassaaq, kingusinerusukkut april 2015-imi ullormi sammineqassalluni.

Suliffissaqartitsiniarnermik, Ilitsersuinermik Pikko-
rissaasarnermillu Sullissiviit pillugit Inatsit 2015-imi
ukiakkut katersuunnermi akuerisassanngorlugu saq-
qummiunneqassasoq naatsorsuutigineqarpoq.

Suliffeqartitsinermut Periusissiap suliniutai 16-init:

*Suliffeqarfimmut nutarterinermut suliffissaaleqinermullu annikillisaanissamut pilersaarussiaq annertoq.
Suliniut naammassisassaq siammasippoq, 16-inillu piviusunik suliniuteqarluni:*

1. Nunami namminerimi suliffissanut nittartagaq akeqanngitsoq ammarneqassaaq
2. Suliffissarsiuussisarfinni Piareersarfinnilu isumalluutit pitsaanerumik atorneqassapput
3. Sulisartut kalaallit annertusakkamik piukkussarneri
4. Inuusuttuni suliffissaaleqineq malunnartumik annikillississaaq
5. Suliffinnut ornitaqarluni nuuttarneq pisariunnginnerulissaaq
6. Sulisartut nunanit allaneersut nakkutiginerat sakkortusarneqarpoq
7. Amerlanerit piginnaanngorsaaqinnermik neqeroorfigineqassapput
8. Tulluartaarsarsiueriaaseq, aamma suliffissarsiortut sulinissamut piareersimangitsut
9. Sanaartornermut iluarsaassinermullu aningaasaateqarfimmi suliniutit atuutsilernerit
10. Nunaqarfinni tunitsivinnik nalunaarsuinerit
11. Suliffeqarfiusuni nutaani suliaqarfinnilu siuarsakkani suliffiit nutaat ataavartussallu
12. IBA-mik isumaqatigiissutit najugaqarfinni suliffinnik qulakkeerinnittut
13. Aalisarnermi isumalluutillu uumassusillit sulinalernerit pitsaanerit
14. Iluserisamut politikikkut suliariniakkat, kajungersaasarnissamut iluserisat, ilinniagaqarfiusumilu suliariniakkat
15. Mandetimeqartitsinermut aaqqissuussaq
16. Illoqarfeeqqani ujaraaqqanik mittarfiliat

7.4 Pisortat suliaqarfii nutarterniarlugit aqqissuusseqqinnerit

Namminersorlutik Oqartussani aningaasartuutit iser-titallu oqimaaqatigiissinneqarnissaat qulakkeerni-arlugu aamma siunissami pisortat aningaasaqarnerisa tatineqarnissaat isumagisinnaaniarlugu pisariaqarpoq ingerlatsinermi aningaasartuutit appartinneqarnis-saannut siunertamut naapertuuttumik aqqutissamik nassaarniarnissaq. Tamanna pinggippat innuttaasunik kiffartuussinermi isumagininnermilu ikiorsiissute-qartarnermi annikillisaanerit aamma ajorseriarnerit saniatigut piffissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu pinngitsoorneqarsinnaassanngilaq akileraarutitik qa-ffaasinnaaneq.

Taamaammat Naalakkersuisut kissaatigaat pisortat suliaqarfiisa pitsaanerusemik aqqissuunneqarnis-saasa sulissutigineqarnissaa, tassa isumalluutit ullu-mikkumut naleqqiullugu pitsaanerusemik atornerqar-talernissaat anguniarlugu. Tamatumani pisariaqarpoq suliaqarfippassuarni suliniuteqarnissaq, tassa naam-massisaqarsinnaassuseq pitsanngorsaaffiginiarlugu, innuttaasunik kiffartuussinermit tunngatillugu pit-saassuseq qaffassarniarlugu aamma Namminersorlu-tik Oqartussat kommunillu akornanni pitsaanerusemik suleqatigiittoqalersinniarlugu.

Naalakkersuisut kommunillu juni 2015-imi ataatsi-moorlutik isumasioqatigiinnissaat naatsorsuutigineqarpoq, tassani pisortat suliaqarfiinik aqqissuus-saq pillugu pingaarnertut tunngaviit oqaluuseriniarlugit, aningaasaqarnerup napatinneqarsinnaasumik ineriartortinneqarnissaa qulakkeerniarlugu aamma kommunit nukittuut pilersinneqarnissaat pillugu aaq-qissuusseqqinnermi 2009-meersumi siunertarisat piviusunngortinniarlugit kiisalu Namminersorlutik Oqartussat kommunillu akornanni siunertamut naap-ertuuttumik suliaasanik agguaaassisarnissaq anguni-arlugu. Isumasioqatigiinnermi aamma pisortat su-liaqarfii pitsaanerulersinniarlugit naammassisaqarfi-nerulersinniarlugillu suliniutissat tigussaasut saq-qummiunneqarlutillu oqaluuserineqassapput. Immik-kortup tulliani sammisat ilaasa killiffii nassuiarne-

qarput, sammisat arlallit napatitsinissamut siuariar-tortitsinissamullu pilersaarummut ilanngunneqassap-put.

7.4.1 Pisortat suliaqarfiini pisariillisaaneq

Aqqissuussaasumik pisiortortarneq

Ingerlatsinermi aningaasartuutaasartut anni-killisarneqarnerannut atatillugu suliniuteqarfissat il-agaat pisiortortarneq. Namminersorlutik Oqartussani pisiortortarnerup pikkoriffigineqarnerulerneratigut pisariillisarneqarneratigullu aamma inuussutissar-siuteqarnermut iluaqutaasumik ammanerulersinneqa-rneratigut arlalinnik iluanaaruteqartoqarsinnaavoq. Iluanaarutit tamakku suli annertusitinneqarsinnaap-put kommunit ataatsimoorussamik pisiniartarnermi suleqatigineqalersinnaasuupata.

Pisiortortarnermi suliniutissat tigussaasut tassaap-put:

- Unammilleqatigiissitsinerup annertusitinneqa-rnerata nassataanik akit appasinnerulersinneqa-rnissaat aamma pilersuisunut atugassarititaasut pitsaanerulersinneqarnissaat.
- Neqerooruteqartarnermut isumaqatigiissuteqar-tarnermullu piumasaqaatit aalajangersimasut su-liarineqarnerisigut pilersuinermi atugassarititaasut pitsaanerulersinneqarnissaat aamma unammilleqa-tigiinnissamut tunngaviit paasiuminarnerulersinne-qarnissaasa qulakkeerneqarnissaa. Tamatuma pil-ersuisut soqutiginninnerulersissavai, pisiortor-tarnerit erseqqinnerulersillugit taamalu suliaasat pillugit unammilleqatigiinneq annerulersillugu.
- Neqeroortitsinermi isumaqatigiissuteqarnermilu uppernarsaatinut ilitersuutit ilisserutillu pisiortor-nermut atatillugu suliffiup iluani isumalluutitik atuineq minnerulersissavaat.
- Aamma Namminersorlutik Oqartussat immikkoor-tortai akimorlugit tunngaviummik isumaqatigiissu-tinik atuinerunikkut kiisalu pisiortortarnermik ataqatigiissaarinikkut suliffiup iluani isumalluutitik

sipaaruteqartoqassaaq. Aamma aningaasanik immikkoortitanik pisiortornikkut pilersuisut amerlanerusunik tunisinerminni akikillisaavigineqarsinnaassapput.

- Isumaqatigiissummik aalajangersimasumik siunnerfeqartumillu aqutsinerup qulakkiissavaa Namminersorlutik Oqartussat piumasaqaatit isumaqatigiissutaasut malilugit tunniussaqaarnissaat.
- Aaqqissuussaasumik ilisimasanik avitseqatigiittarnerup misillittakkanillu paarlaasseqatigiittarnerup kukkussuteqartarnerit annikillissavai pitsaanerpaamillu suleriaaseqarneq ineriartortillugu.
- Atuinermik nakkutilliineq.

Iluanaarutissatut oqaatigineqartut pissarsiarinissaannut pisariaqarpoq Namminersorlutik Oqartussat qitiusumik pisiortortarnermut immikkoortoqarfianni suliniuteqarnerunissaq. Taamaammat Naalakkersuisut aalajangerput suliaqarfik salliutinneqarnerussaq.

Pisortat suliaqarfiit naammassisaasa pitsaanerulersinneqarnissaat naammassisaqarnerusarnissaallu

Pisiortortarnermut suliaqarfik assigalugu ingerlatsinermut aningaasartuutit ikilisinneqarsinnaapput kommunini Namminersorlutillu Oqartussani ataatsimoortumik suliaqarfeqalernikkut. Tassunga assersuutaasinnaapput nutserisoqarneq, naatsorsuuserisarneq, aningaasarsiat IT-lu pillugit suliaqarfiit, tassani kommunini tamani Namminersorlutillu Oqartussani ilatigut taakku tamarmik immikkoortortaqaqarput. Immikkoortortat ataatsimoortinneqalernerisigut sulinermi avatangiisit pitsaanerusat qulakkeerneqassapput. Tamatuma nassatarisinaavai pitsaassutsit pitsaanerusat, taamalu kukkunerit aaqqiissuteqarfiginiarlugit isumalluutininik atuiffiusariaqartartut ikinnersut. Tamatuma saniatigut immikkoortortani taakkunani ingerlatsivippassuit ima annikitsigipput piginnaasanik attassiinnarniarneq ajornakusoortarluni aamma sulisuninik siunertamut naapertuuttumik atuisoqarsinnaani. Tamaasa ataatsimut isigalugit Nunatsinni pisor-

tat ataatsimoortumik suliaqarfeqalersinneqarnerisigut pitsaassutsit pitsaanerulersinneqassapput naammassisaqarnerusarnikkullu iluanaaruteqartoqartarluni. Assersuutigalugu nutserisoqarnermi ataatsimoorussamik nutserissuteqarnikkut malunnaatillimmik pisariillisaasoqarsinnaavoq.

Digitaliseeriilluni suliniut alla tassaavoq "Nemkonto", taassuma inatsisitigut atuutsinneqalerneratigut isumalluutininik sipaaruteqartoqarsinnaavoq. Tassa innuttaasut oqartussaasullu tamarmik paatsoorneqarsinnaangitsumik kontoqalernissaat, pisortanut tunngatillugu atorineqartartussamik. Tamanna pissappat nassiusinnermi akiliutaasartut, poortuinnermi allakkanillu agguaanermi piffissat suliffiusussat sipaarutigineqassapput. Suliniummi eqqarsaatigineqassaaq ilaatigut telekkut attaveqaatitigut assigiinngitsoqarnera.

Ataatsimut isigalugit qulaani pineqartunut tunngatillugu pisortat ataatsimoortumik kiffartuussinisaannut tunngavissap pilersinneqarnissaanut atatillugu inatsisiliorneq iluaqutaasumik aallartinneqarsinnaavoq, pisortat ataatsimoortumik kiffartuussiviati pisortani oqartussaasut allat sinnerlugit oqartussaasumit ataatsimit isumagineqarsinnaasut.

Isumaqatigiissuteqarneq

Pisortatigoortumik sulisunut isumaqatigiissutit assigiinngitsorpassuarnut katitigaapput paasiuminaasinnaallutillu. Taamaannerisa aningaasarsiaqarnikkut pissutsit innuttaasunut taamatuttaaq pisortat oqartussaasunut paasiuminaatsittarpaat aamma allaffissornerujussuarmik nassataqartittarlugu. Taamaammat Naalakkersuisut isumaqarput, pisariillisaanissaq sulisut pisortatullu oqartussaasut atugaannik pitsaanerulersitsisussaq aamma sulianik isumaginninnermi allaffissornermik annikillisaasussaq pisariaqartinneqartoq.

Kommuninut aamma Namminersorlutik Oqartussanut akissarsiat katinneri tamarmik ukiumut 2,6 mia. kr.-t

missaanniipput, taamaalillutik akissarsiat pisortat missingersuutaanni aningaasartuutini ataasiakkaani qaffasinnerpaajullutik. Siusinnerusukkut nassuiaatigineqareersutut, pisortat isertitaat aningaasartuutit amerliartornerinut malinnaasinnaasimanngillat, tassa pisortat aningaasartuutaat qaffakkiartorput tunngaviusumillu isertittagaat ikiliartorlutik. Taamaammat aningaasat nalikilliartrornerisa appasitsinnissaannik pisariaqartitsineq ilutigalugu naammaannartumik aningaasarsiat qaffanneqarneqarsinnaapput.

Inuit amerlanerit suliffeqarnermit soraarnerussutisi-assanik anginerusunik pisalersinniarlugit pisariaqarpoq, suliaqarfinni kinguaattooqqasuni soraarnerussutisiassanut akiliuteqartarnerup annertusitineqarnissaa. Tamatuma imminut pilersornerusinnaaneq ikorfartussavaa aamma utoqqalinersiaqartartut nammineq inigisaminiiginnarnissaannut periarfissat pitsaanerulersissavai. Tamakkua saniatigut isumaqatigiisutit aqutigalugit suliniutinik siuarsaanissamut periarfissat misissorneqarnissaat naapertuuppoq, periarfissat naammassisaqarsinnaassutsimik annertuumik pitsanngorsaasinnaasut, annikinnerusumik allaffisornermi aningaasartuutinik annikillisaasinnaasut, sulisussarsiortarnermik annikillisaasinnaasut il. il..

Atortorissaarummut ingerlatsinermullu tapersiineq

Pisortat ataatsimoortumik aningaasaqarnermut aqutsinermilu paasisutissiisarnermut atortuisa (Pisariillisaaneq (ERP)) atuutsinneqalerneratigut aningaasaqarnermik missingersuusiornermillu qularnaatsumik aqutsinissamut aningaasaqarneq tunisassiornerlu pilugit kisitsisitigut paasisutissanik katersinissaq ammaallugulu periarfissaqartissavaa. Naatsorsuutigineqarpoq Namminersorlutik Oqartussat minnerpaamillu kommunip ataatsip kingusinnerpaamik 2016-imi atortoq atulereersimassagaat, kommunit allat kingusinnerusukkut atuutsitsilernissamut periarfissaqarput.

Sulinissap nalunaarsorneqarnera, aaqqissuunneqarnera naleqqussarneqarneralu piffissamik, isumalluuti-

nik aningaasaqarnikkullu sipaaruteqarnissamut ilippa-naateqarluarpoq. Tamanna ilutigalugu suliamik naammassinninnissaq pitsaanerulissaaq. Qulaajaaneq qitiusutut oqartussaaffiit annikillisarneqarnerannik toqqaannartumik sunniuteqassaaq. Namminersorlutik Oqartussani kommuninilu aningaasaqarnermik ingerlatsineq qulaajarlugu ingerlanneqarpoq, ERP-llu atuutsinneqalerneranut ilaatinneqarluni.

ERP-mik suliniutip ingerlanneqarnerata saniatigut kommunini aamma Aningaasaqarnermut Sulisoqarnermullu Aqutsisoqarfimmi sulissutigineqarpoq pisortat ataatsimoorussamik kontussaata nutaap suliarneqarnissaa, taassuma pitsaanerusunik aalajangiinissamut tunngavissaqartarnissaq siunertaralugu assigiinnerusunik ammanerusumillu nalunaarsuisarnissaq qulakkiissavaa.

Aamma sullissisut suliaqarfiinik nassuiaasiorluni suliallu ingerlattarnissaannik naleqqussaalluni suliaqarpoq, tassa pisortat allaffissornerat nutarsarniarlugu naammassisaqarfiunerulersinniarlugulu. Ingerlatsinerit taakku pisariaqarput naatsorsuutigisatut innuttaasut suliffeqarfiillu digitalit amerlanerit atorlugit imminnut sullittarnerisa inerisarneqarneratigut piviusunngortinneqarneratigullu ilunaaruteqarniaraanni.

Tamanna ilutigalugu innuttaasut suliffeqarfiillu pisortanut digitalikkut attaveqarsinnaaneq ujartrornerulerpaat. Tamanna kingullermik uppernarsarneqarpoq Innutaasut IT-mut piareersimanerannik ukiumoortumik 2014-imi misissuineri. Taamaammat misiligummik suliniut aallartinneqarpoq, tassani misilerarneqarput Kommune Kujallermit, Namminersorlutik Oqartussanit aamma suliffeqarfinit Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartunit allakkanik tunniussisarneq, innuttaasut digitalikkut sullinneqarnerat Sullissivik.gl.-imi "Uannut Tunngasut" aqutigalugu. Tamanna illugiiluni attaveqatigiinneruvoq, tassa sullinneqarneq kingusinnerusukkut digitalikkut isumagineqarsinnaanngorlugu.

Digitalikkut attaveqaqatigiittarnermi sipaarutaasinnaasunik atorineqanngitsunik peqarpoq, tassa allakkat immersuiffissallu pappialaasut ikinnerit isumagisarnersigut, minnerunngitsumillu ullumikkut sullissisarnerp digitaliseererneratigut sipaarutaasinnaasut. Soorlu nalinginnaasumik sullissinermi piffissaq aguaqatigiissillugu atorineqartartoq annikinnerulersineqassasoq aamma allaffissornermi ammanerusumik ingerlatsisoqalissasoq.

Ingerlatseriaatsimik aaqqissuussineq IT-mik ikorfartorneqartoq pisortat suliaqarfiini sipaarutaasinnaasorpasuarunik imaqarpoq, taamaammat Digitalimik Sullissinermut Aqutsisoqarfik immikkoortortaqaqarfinut ingerlatseriaatsimik aaqqissuussinermik ilinniartitsivoq, tassani sullissisarnermi ministerillu sullinergarneranni suliaqarfiit qitiutillugit.

Naalackersuisut suliaqarfimmi maligassiuerusuttuupput, siunertaavorlu ullormut oqaluuserisassanik, atorussanik il. il. digitalikkut tiguserisarnissaq. Tamanna piffissamik, atortunik isumalluutinillu annertuumik sipaaruteqartitsissaq, tassa atortussat pappialanngorlugit printeriarlugit ataatsimiinnermi peqataassanut agguaanneqartarunnaassammata.

Tamatumunnga ilutigitillugu videokkut attaveqaqatigiinneq sullissinermut innuttaasunillu kiffartuussinermut ikorfartuutaassaaq. Tamanna sakkusavaoq innuttaasut sumiluunniit najugaqaraluarpata assigiimmik atugassaqartinnissaannut kiffartuunneqarnissaannullu. Videokkut attaveqaqatigiittarnerup qulakkiissavaa ilinniartinnut, peqqinnissaqarfimmut katsorsaasarfimmullu, allaffeqarfinnut il. il. attaveqarsinnaaneq, Namminersorlutik Oqartussani, peqqinnissaqarfimmi kommuninilu ataasiakkaani videokkut attaveqaqatigiittarneq ulluinnarni sulinermut ilaavoq, tamatumata nassataanik ataatsimiittarnerit ikinnerungaatsialernikuupput sivikinnerulerlutillu aamma sukkaneerusumik sullissisoqartalerpoq, soorlu suliaqarfiit akimorlugit ilisimasanik avitseqatigiittarneq ukkatarine-

qalersoq. Annertuumik sipaaruteqarsinnaanermut ilippanaateqarpoq, minnerunngitsumik assartuinnermut angalanernullu aningaasanut atorineqartartunut tunngatillugu, tassa videokkut ataatsimiinnerit amerlasuutigut assigiimmik naleqartarmata aamma suliasat sukkasuumik ajornaatsumillu isumagineqarsinnaammata. Tassaniippoq pisortat namminersortullu suliaqarfiisa sipaaruteqarfigisinnaasaat suli atorineqanngitsoq.

Digitalingorsaanermut periusissiaq

Naalackersuisut digitalimik suliniutit inuiaqatigiinnik nutarterinermut isorartuumilu nunaqaraluarluta nunaamik ataatsimoortitsisumik ingerlatsisussatut isigivaat. Digitalingorsaanermut periusissiami innuttaasut nunami sumiikkaluarpataluunniit qitiutinneqassapput. Maanna takusinnaalereerpagut digitaliseeriernerup iluaqutissartai, tassaasut pisortat allaffissorneranni sipaarutit, tassa innuttaasut pisortanik attaveqarnerminni tele atorlugu nakorsiarinneqarnerminni peqqinnissatigut pitsanngorsaaffigineqarnerat. Digitalingorsaaaneq Digitalimik Sullissinermut Aqutsisoqarfimmit ataqatigiissaarneqartoq suliaqarfiit akimorlugit aamma Namminersorlutik Oqartussat, komunit suliffeqarfiillu Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartut akornanni suleqatigiittoqarnissaanut annertuumik piumasaqaatitaqarpoq.

Digitalingorsaaaneq aqutugalugu peqqinnissaqarfik nukittunerulersissinnaavarput, innuttaasut taamaalilutik tamarmik sumiluunniit najugaqaraluarunik peqqinnissakkut qaffasinnerpaamik sullinneqarsinnaanggussapput. Peqqinnissaqarfiup teknologi nutaaq taanna atorsinnaavaa siammasissumik najugaqariaatsip takujuminarsarneqarneranut, aamma nunaqarfinni avinngarussimasunilu immikkut ilisimasalinnit arlalinut kiffartuussisinnaaneq taanna aqutugalugu pilerissinnaallugu. Tamatumata saniatigut suliarinninnermut, suliap pitsaassusaanik qulakkeerinninnermut, pisariillisaanermut kiisalu innuttaasunik nalinginnaasumik sullissinissamik qulakkeerinninnermut teknolo-

gi atorneqassaaq. Pisortat digitalingortitsineranni oqartussaaqataaneq innuttaasunik periarfissiine-rusoq qulakkeerneqassaaq. Ilinniartitaanerup iluani aqutsineq, ilinniartitsinermi piginnaasanik ataasiak-kaanik annertusaaneq ilinniartitsissutinillu sunniive-qatigiinnissaq ilinniakkani ataasiakkaani IT-mik atui-nikkut annertusarneqassaaq. Taamaalilluni siunissami aqutsisinnaasut pilersinneqassapput, taamalu inuu-suttut tamarmik aqagussamut ilinniagaqarnissaat qulakkeerneqarluni. Digitalingorsaanermut periusis-siaq 2014-2017-mi digitalingortitsinerup ingerlateq-qinneranut anguniakkat aalajangersarneqarput, ta-maalilluni naalagaaffimmut nutaaliamut imminullu napatittumut tunngaviumik siuariartormik, atu-garissaarnermik inuttullu ineriartormik pilersitsisoqarsinnaalluni.

Digitalingorsaanermut periusissiaq inuiaqatigiinni nutaaliornissamut aqutissiuisinnaavoq. Assersuuti-galugu suliffeqarfiit digitalimik aallarnisaasut, inuttut ataatsimoorfiusartut, katersortarfiit digitaliusut, in-ternet aqutugalugu ilinniartitsisarnerit digitalikkullu sullissisarnerit suliffissanik nutaanik pilersitsisin-naapput.

Digitalingorsaanermut periusissiap piviusungortin-iarnera ingerlavoq, aamma suliniutit arlallit ingerlan-eqarput. Taakkununga ilanngullugit pisortat naluna-arsuisarfii arlallit nutarterneqarput, tassa inuit, inisi-at, illuutit suliffeqarfiillu pillugit paasissutissat ul-lutsinnut malinnaalertillugit, suliffeqarfinillu sullissi-nermi atorsinnaasunngorlugit aamma digitalit amerla-nerit atorlugit imminut sullittarnermi tunngavissan-gorlugit. Tassunga atatillugu pingaaruteqarpoq inat-siliornissaq, ilaatigut inuk pineqartoq pillugu paasis-sutissat atornerlunneqarsinnaanerannut innuttaasup illersorneqarnissaanik periarfissiisumik ilaatigullu Ka-laallit Nunaanni avataanilu oqartussaasut paasissutis-sanik avitseqatiginissaannut periarfissiisumik. Maan-nakkorpiaq paasissutissanik avitseqatigiittoqarsin-naangilaq, tamannalu ilaatigut peqqinnissatigut, aki-

leraartarnertigut isumaginninnermilu suliaqarfinnut unamilligassaqartitsivoq. Nunani oqartussaasunilu, soorlu Kalaallit Nunaanni suliffeqarfiit oqartussaasul-lu suleqatigisaanni digitaliseeriinerulerneq digitalik-kut annertunerujartuinnartumik attaveqatigiissitsi-salerpoq. Taamaammat paarlaasseqatigiinnissamut paasissutissat pillugit isumaqatigiissutinik suliaqar-neq isumalluutinik atuinartarpoq, tamanna maannak-kut aaqqiissutitut atorneqarpoq. Naalakkersuisut ta-maammat misissorpaat, danskit inunnut paasissutis-sat pillugit inatsisaata atuutsinneqalersinnaaneranut periarfissat, atuutsinneqalerpat Kalaallit Nunaat ineri-artortitsinernit pisariillisaanernillu arlalinnit iluaqu-titaqartumik EU-mi nuna allatut ilaasortanngornissa-mut qinnuteqarsinnaanngorlugu.

Digitalingorsaanermut periusissiap iluanaaruteqar-titsinissaa aamma pisortat ataatsimoorussaqarnissaa-nik siunnerfeqarnissaa qulakkeerniarlugit naalakker-suinikkut ataqatigiissaarisooqatigiit 2015-imi Pisortat ataatsimoorlutik IT-mi aqutsisoqatigiivi piginnaatip-paat, suliffeqarfiit sinnerlugit pisortat ataatsimoorlu-tik digitaliseeriinermi IT-milu suliniutaannut tunnga-tillugu tamanik aalajangiinnissamut.

Suliniutit ilagaat IT-p digitaliseeriinerullu aaqqissuus-saassutsimi ataatsimoorussami isumannaatsumik ilaatinneqarnissaa, tassa aningaasaqarnikkut aaqqis-suussaassutsikkullu arlalitsigut iluanaaruteqarnissat anguniarlugu, minnerunngitsumik periusissiami nuna tamakkerlugu digitalingorsaalluni suliniutit sunni-uteqarluartumik atuutsinneqalernissaat qulakkeerni-arlugu. Akileraartarnermik aamma atugarissaarinnikkut ikiorsiisuteqartarnermik aaqqissuusseqqinnerit.

7.4.2 Kommuninik suleqateqarnerneq pitsaanerusu-millu suliassanik agguataarisarneq

Kommunit aningaasaqarnerat Namminersorlutik Oqartussatulli tatineqaraluttuinnarpoq. 2014-imi kommunit marluk sukannersumik nakkutigineqarput. Pineqartut tassaapput Kommuneqarfik Sermersooq

aamma Kommune Kujalleq, taakku karsiisa imakinneri akiitsunillu akilersuinissamut kinguartitsinerit pissutigalugit sukannersumik nakkutigineqarput. Kommuneqarfik Sermersooq aningaasaqarnikkut pilersitseqqinnissamut pilersaarumminik naammassinnikkami sukannersumik nakkutigineqarunnaareerpoq.

Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik aamma Nunamut Namminerimut Immikkoortortaq ullumikkut kommuninik nakkutilliisuupput, 2014-imilu kommunit aningaasaqarnerat (pingaartumik taarsigassarsarnerat aningaasanillu tigorianaateqarnerat) pillugu malinnaajumallutik, siunnersuillutik aamma naalakkersuinikkut aalajangiinissamut tunngavissiorlutik, kiisalu ineriartorneq pillugu Naalakkersuisunut aamma Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Ataatsimititaliamut ilisimatitsillutik aningaasarpassuarnik inatsisitigullu nakkutilliinermik atuisimaqaat.

Pisortat aningaasaqarnerat ukiuni aggersuni aamma tatisimaneqassaaq. Tamanna aningaasanik aqutsillu arnerunissamut missingersuutinillu malitseqartitsisarnissamut piumasaqaatitaqarpoq. Ilutigalugu aqqissuussaanermik suliassanillu aqqissuusseqqinnerup malitsigissavaa kommuninut suliassanik tunniussuineruneq. Kommunit ullumikkut pisortat tamarmiusut aningaasaqarnerisa pingajorararterutaat sinnerlugit aningaasaateqartarput, pisortanilu sulisut amerlanersaat kommunini atorfeqarlutik. Kommuninut suliassanik tunniussuinerunermi pisariaqartinneqassaaq kommunit aningaasaqarnerisa napatinneqarsinnaasumik ineriartortinneqarnissaasa qulakkeerneqarnissaa, tamanna ilaatigut missingersuusiortarnermut inatsisissap nutaap piareersarlugu suliarineqarneranut ilanngunneqassaaq.

Taamaammat pisariaqarpoq eqqarsaatigissallugu, siunissami qanoq pitsaanerpaamik atugasaqartitsisoqassanersoq, tassa kommuninut ataasiakkaanut aamma pisortat aningaasaqarnerannut tamarmiusumut tunngatillugu. Kommunit aningaasaqarnerannik malit-

seqartitsinissamut ingerlatsinissat tunngavissallu tigussaasut aamma sakkussat tigussaasut kommuninit qitiusumillu oqartussanit oqaasertalerneqarnissaat pisariaqartinneqarpoq.

Kommunit aningaasaqarnerannik aqutsinerup pitsanngorsarnissaanut siunissami suliniutissat allat

Namminersorlutik Oqartussat nakkutilliinermik suli-aqarnermi arlalinnik sukaterisimapput, maannalu aalajangersakkat qitiusumik kommunini aningaasaqarnermik aqutsinermik aamma taarsigassarsarnermik ilu-arsiiviusartut sukateriffiqineqarnissaannik kiisalu kukkunerisuisunut piumasaqaatinik sukaterinissamik pisariaqartitsineq isumaliuuteqarfigalugu. Taamaalil-luni sakkut nutaat atorineqarnissaat pisariaqassaaq, tassunga ilanngullugu ataatsimoortumik tapiissutit pillugit isumaqatigiissuteqartarnermut najoqqutassaq nutaaq kajuummissutaasinnaasunik imalik, pisortat ataatsimoorussamik aningaasaqarnikkut aqqissuus-saanerata nutaap kontullu pillugit pilersaarutip nu-taap atuutsinneqalernissaat, kiisalu kommunit taarsi-gassarsinerminni - akilersuinerminnilu nalunaarute-qartussaanerat.

Ataatsimoortumik tapiissutit pillugit isumaqatigiis-sutinik nalimmassaanermut ineriartortitsinerimullu najoqqutassamik nutaamik piareersaaneq

Naalakkersuisut naalakkersuisoqatigiinnissamik isu-maqatigiissutaat naapertorlugu: *"Akileraartarnikkut naapertuilluartumik nalingiissaarineq nalimmassaa-nerlu suliarineqassaaq, nunatta assigiiaarnerusumik ineriartornissaa qulakkeerumallugu. Inatsisartut ka-tersuuteqqaarnerminni 2015-imut atuukkallartussa-nik aqqiissuteqarnissaaq isummerfigissagaat Naa-lakkersuisooqatigiilersut isumaqatigiissutigaat."*

2016-imut kingusinnerusumullu ataavannerusumik aqqiissuteqarnissap tungaanut ilaatigut kisitsisiti-gut paasissutissanik pitsaanerusumik pissarsinissaq eqqarsaatigalugu aamma ilaatigut ataatsimoortumik tapiissutinik nalimmassaanissamut agguuassisarnis-

samullu najoqqutassap ilusilersorneqarnissaa eqqarsaatigalugu sulineq aallartinneqarpoq. Naalakkersuinikkut isumaqatigiissutaavoq uuttuutit kisitsisitigit paasissutissanik patajaatsumik tunngaveqarluni aamma kommunit aningaasartuutaannut pingaaruteqarnissaannik naatsorsuuteqarneq uppersarneqartariaqartoq. Kisitsisitigit paasissutissanik pitsaanerumsumik tunngavissanik pissarsiniarluni Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik iliuusissatut pilersaarummut siunnersuusiorpoq, aamma naatsorsuinerit arlallit suliarineqarput imaluunniit suliaralugit aallartisarneqarput.

Tamanna ilutigalugu kommunit ataatsumoortumik tapiissutit innuttaasut sullinneqarnissaannut kommunit periarfissiisut nalimmassarneqarnissaannut agguanneqarnissaannullu najoqqutassiornissaq siunertaralugu allaffissorinikkut naalakkersuinikkullu sulisoqarpoq. Sulinermi isummerfigineqassapput:

- 1) *Kommunit nalimmassaanermut ilanngussaata qanoq katiterneqassappat?*
- 2) *Nalimmassaanermi aamma ataatsimoortumik tapiissutinik agguassinissamut uuttuutit sorliit tunngavineqassappat?*
- 3) *Uttuutigineqartut imminnut qanoq oqimaqatigiissinneqassappat?*

Tamakkua saniatigit oqaluuserineqarpoq, ataatsimoortumik tapiissutit pillugit isumaqatigiissutinut immikkut suliaqarfinni anguniakkat kajumissaarinerillu qanoq ilanngunneqarsinnaanersut.

Aaqqissuussaaneermik aaqqissuusseqqinnerup nalilersornera

2003-mi taamani Naalakkersuisuusut misissuipput pisortat suliaqarfianni suliaqat isumagineqarneri pillugit nutaamik eqqarsarnissamut aalajangiinissamut tunngavissanik. Aaqqissuussaaneermut Ataatsimitaliaq 2005-imi pisortat suliaqarfianni aaqqissuusseqqinneq pillugu isumaliutissiisoq tamatuminn-

ga suliarinnittuuvoq. Isumaliutissiisutitigit aaqqissuussaaneermik aaqqissuusseqqinnissamut tunngavissaq 2009-mi pilersinneqarpoq, tassani kommunit siunnersusukkut 18-iusimasut kommunit maanna si-samaasunut katiterneqarput, aamma suliaqarfinni arlalinni suliaqarfinni isumaginittarneq allannortinneqarpoq. Kommuninik kattussuussinissamik kaammattuuteqarnermut tunuliaqutaasimavoq kommunit ikinnerpaamik 8.000-inik innuttaqarnissaannik piumasaqaateqarnermik naliliineq, ilaatigit suliaqarnermut isumagisinnaajumallugit ilaatigullu suliaqarnermut kommunit nuunneqartussatut siunnersuutigineqartut isumagisinnaajumallugit (ulloq unnuarlu paaqqinniffiit, innarlutilinnut tunngasut, pisortanit pensionisiat, erninermi ullormusiat, ineqarnermut tapiissutit, meeqqanut tapiissutit meeqqanut akilersuutit il. il.). Aaqqissuusseqqinnerup nalilersorneqarnera 2014-imi aallartinneqarpoq. Nalilersuineq aningaasaqarnermik allaffissornermillu nalilersuinerimut aamma oqartusaaqataaneermik nalilersuinerimut agguarluarlugu suliarineqarpoq. Nalilersuinerup nalunaarusiarineqarnissanut missingiut suliarineqareerpoq, sulili nalilersuinerimik inerniliinissaq inassuteqaateqarnissarlu amigataapput. Ilaatigit apeqquutit ataani pineqartut inisinneqassapput:

- Maanna kommunip aaqqissugaanera, tassunga ilanngullugu kommunit angissusii amerlassusiilu maanna suliaqarnermut kommunit suliaqarnermut tunngatillugu naapertuuppat? Annerusumillu suliaqarnermut kommunit aaqqissugaanerannik allannuissamik isumaliuteqarnissamut pissutissaanerluni?
- Kommunit aaqqissugaanerat allannortinneqassappat tamanna kommunit maanna suliaqarnermut isumagininnissamut allannuissamik suliaqarnermut periarfissaannut qanoq sunniuteqassava? Suliaqarnermut sorliit kommunit qanoq angitigisunit isumagineqarsinnaassappat? Kommunit minnerusut kommunit suliaqarnermut isumagininneranni assigiinngii-aartoqarnissaannik pisariaqartitsissanerlutik?

- Najukkami oqartussaqaataanermi unammilligassanut qularsaataasinnaasunik allatut kommuninik agguataarinissamut periarfissaqarpa, taamaalilluni ilu-aqutissat aqqissuusseqqinnermit aallartittut piginnarneqarsinnaanngorlugit tamatumunngalu peqatigitillugu najukkami oqartussaaqataaneq nukittorsarlugu?
- Maanna suliassanik isumaginninnerup inissinneqarnera naapertuuppa, aningaasaqarnikkut allaffissor-nikkullu piginnaasat naliliiffigineqarpata?
- Allatut aqqissuusseqqinnermit suliassanik allatut isumaginninnissamik isumaliuteqarnissamut pissutissava, ass. ataatsimut kommunini ingerlatsiveqarnikkut ataatsimoorussanillu sullissinikkut aqqiinnikkut? Tassunga ilanngullugit aamma najugaqarfanni minnerusuni ingerlatseqatigiiffinik pisortanit pigineqartunik suleqateqarsinnaanermut periarfissat.

Tassunga atatillugu misissueqqissaartoqarpoq, misissueqqissaarneq pisortat aqqissuussaanerannik allannguinissaq, tassunga ilanngullugu kommunit avineqarnerisa kinguner, ilaatigut Qaasuitsup Kommunita avineqarnissaa pillugu innuttaasut tikkuussisumik taasitinneqarnerat pillugit naalackersuinikkut aalajangiinissamut tunngaviliissaaq. Aqqissuussaasutsimik aqqissuusseqqinnerup nassataanik iluanaarutaasinnaasut akiginngikkaluarlugit najukkani oqartussaaqataanerup nukittorsarneqarnissaanut suut periarfissaanersut misissorneqartariaqarput. Innuttaasut najukkani sunniuteqarsinnaaneq ujartorpaat, misissorneqartariaqarporlu assersuutigalugu najukkani siunnersuisoqatigiit / siulersuisut atuisunilu siulersuisut sunik suliaqartassanersut, aamma suliasaqarfiit siammasinnerusumik iluaqutaasumillu suliakkiutigineqarsinnaanersut, tassa Namminersorlutik Oqartussanit kommuninut aamma kommuninit siusinnerusukkut illoqarfittut kommuniusimasunut nu-naqarfinnullu.

Misissueqqissaarneq aqqissuusseqqinnermik nalilinnissamut aqutsisoqatigiinniitineqassaaq, taakku

kommunit (aningaasaqarnermut direktørit), KANUKOKA-mit, Naalackersuisut Siulittaasuata Naalackersuisoqarfianit Aningaasaqarnermullu Naalackersuisoqarfimmit peqataatitaqarput. Aqutsisoqatigiit naalackersuinikkut ataqatigiissaarisooqatigiinnut at-taveqartuupput.

Naatsorsuutigineqarpoq aningaasaqarnermik allaffissornermillu nalilersuineq aamma oqartussaaqataanermik nalilersuineq KANUKOKA-p, kommunit Namminersorlutillu Oqartussat akornanni naalackersuinikkut juni 2015-imi oqaluuserineqassasut.

7.4.3 Ataqatigiissaakkamik ingerlaavartumillu sanaartornissamut pilersaarusionerq

Namminersorlutik oqartussat sanaartornermut aningaasaliissutaannik pitsaaneruseqarpoq pilersaarusiortarnissaq ataqatigiissaarisarnissarlu ujartorneqartorujussuuvooq. Tamanna ilaatigut EU-mik suleqateqarnissamik isumaqatigiinniarnernut kingullernut atatillugu, kiisalu sanaartorneq pillugu ataatsimeersuarnermi: "Pitsaasumik sanaartornissamut aqqutissaq" nuna tamakkerlugu entreprenørit, siunnersortit pisortanilu sanaartortitsiviit peqataaffigisaanni september 2014-imi pisumi apeqquutigineqarpoq. Taamaattumik nuna tamakkerlugu immikkoortunut pilersaarutini ineriartortitsinikkut sanaartornermut aningaasaliissutinik ataqatigiissaarineq ukiuni kingullerni pitsanngorsarniarneqarpoq. Taamaammatt 2014-imi maajimi/juunimi aningaasanut inatsimmi tulleriarner-nut immikkoortunut pilersaarutit siulliit suliarineqarput. AIS2016-imut aningaasanut inatsisissap suliarineqarneranut peqatigitillugu immikkoortunut pilersaarutit aappaat suliarineqassaaq.

Immikkoortunut pilersaarusionermit Namminersorlutik Oqartussat kommunillu akornanni sanaartugassanik aningaasaqarnermillu pilersaarusionerit akornanni ataqatigiissaarinerup pitsanngorsarneqarnissaa si-unertaavoq. Taamaattumik aamma immikkoortunut pilersaarutit naalackersuinikkut ataqatigiissaarisooqar-

tigiit februaarip ulluisa aqqarnanni ataatsimiinneranni saqqummiunneqarput⁵. Sanaartornermut tunngasuni pilersaarusionerup pitsanngorsarneqarnissaa naalakkersuinnikkut taperserneqartorujussuuvoq. Sanaartornermut tunngasut piffissaq ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu suliassartaqarput, tassani aamma pisari-aqarpoq nunap immikkoortuini ineriartortitsinissamut periarfissat aamma ineriartortitsiniarluni piffissamut ungasinnerusumut takorluukkat aallaavigalugit pilersaarusionerup nunap immikkoortuini oqimaaqatigi-issumik ineriartortitsinermik ersersitsinissaa. 2016-imut aningaasanut inatsissatut siunnersuusioner-
mut atatillugu immikkoortunut pilersaarusionerit ingerlatiinnarneqassapput. Immikkoortunut tamanut aningaasaliinissamut pingaarnersiulluni tullerriaak-
kat ataatsimut tullerriaarinermit ilaatinneqarsinnaa-
sut tunngavilersukkat angusassatut naatsorsuutigine-
qarput. Sanaartornermut aningaasaliinerit kommunini
sanaartornermut missingersuutinut ataqatigiissaar-
neqassapput, ilaatigut pisortat suliassaqaqfiata ta-
marmiusup ataatsimut sammiveqartinneqarnissaa
ilaatigullu sanaartornermik suliassaqaqfimmi naam-
massisinnaasat eqqarsaatigineqarnissaat qularnaar-
niarlugu.

Pisortat suliassaqaqfianni immikkoortunut pilersaar-
tinik ersersitsiviusumik nittartagaliornissaaq tamatu-
munnga peqatigitillugu suliniutigineqassaaq. Taanna
internetsimik tunngaveqarluni nittartagaasinnaavoq
allatulluunniit pisortat suliassaqaqfianni pilersaar-
sionerup takussaanissaanut qularnaarutaasinnaallu-
ni - inuussutissarsiortunut innuttaasunullu iluaquta-
sussamik. Aammattaaq saqqumilaartitsinerunikkut
namminersortut aningaasaliinissaannut siumut nalor-
ninaannerusumik tunngavisseeqataasoqarsinnaavoq.

Sanaartornermut tunngasuni anguniagaqaqfiunerusu-

5 Aningaasaqarnermik Ingerlatsineq pillugu Nalunaarusiamut 2015-imut atuuttumut aqqissuussineq ataatsimiinnissaaq taanna sioqqullugu naammassivoq.

mik aningaasaliisarneq assigiinngitsunillu suliallit
ataqatigiissaarinerannik pitsanngorsaaneq missin-
gersuusiortarneq pillugu inatsimmik iluarsaanissatut
naatsorsuutigineqartumi taperserneqassaaq.

Suliniuteqaqfik pillugu immikkoortumi allasimasutut
attaveqarneq pingaartinneqartorujussuuvoq. Taama-
attumik silaannakkut imaatigullu angallannermi im-
mikkoortunut pilersaarusiortoqassaaq aningaasanut
inatsisini tullerriaarinissanut atugassanik. Sulias-
saqaqfiit marluusut tamarmik inuussutissarsioner-
mi ineriartortitsilluarnerunissamut tunngatillugu qitiup-
put.

7.5 Akileraartarnermik atugarissaar-nikkullu ikiorsiissuteqartarnermik aaqqissuusseqqinnerit

Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Isumalioqatigiissitap aamma Aningaasaqarnermut Siunnersu-isoqatigiit aaqqissuusseqqinnissamik pisariaqartitsisoqartoq oqaatigivaat, tassa aningaasartuutunik apparsaasinnaasumik, imminut pilersornerunissamik pitsaanerusumik kajumissuseqalersitsisinnaasumik aamma ukiuni aggersuni inuit ikinnerusut amerlanerungaartunik pilersuilertussaanerisa nassataanik aningaasartuutitigut tatineqaraluttuinnarnerup kinguneranik pisortat tapiissutigisartagaannik aalajangersimasumik siunnerfeqartitsisumik.

Taamaammat Naalakkersuisut suliaqarfiit arlallit pil-lugit aaqqissuusseqqinnissamik piareersaarussupput, taakkununga ilanngullugit utoqqalinermit suliffeqarnermilu pensionisiaqartitsisarneq, inuussutissarsiornermi inuttullu akileraartitsisarneq, ineqarneq aamma isumaginninnermi suliaqarfik. Aaqqissuusseqqinnerit imminut pilersornerunissamik aamma pisortat ikiorsi-issutigisartagaasa siunnerfeqartittarnissaannik angu-niagaqarnermut ataqtigiiissinneqassapput.

7.5.1 Soraarnerussutissiaqartitsisarnermik aaqqissuusseqqinneq

Innuttaasut katitigaanermikkut ineriartornerat utoqqalinersiuteqartut ukiut 20-t ingerlaneranni marlori-aatingajammik amerlinissaannik kinguneqassasooq naatsorsuutigineqarpoq. Tamanna ilutigalugu suliaqarfimmi aningaasartuutaasartut appartinniarlugit aaqqissuusseqqittoqanngippat aningaasartuutaasartut taamatutaaq amerlissasut naatsorsuutigisari-aqarpoq.

Ullumikkut utoqqalinersiuteqartut amerlanersaat kil-lilipilussuarmik soraarnerussutisiassanut ileqqaagarput. Tassa imaappoq pisortat pilersuisuupput. Angu-niagaavoq, inuit ataasiakkaat piffissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu utoqqalinissaminut nammineq aningaasaliissuteqarnerunermikkut ileqqaagaqartarnissaat. Tamanna pingaartumik pissaaq suliffe-

qarnermi soraarnerussutisiassanik aaqqissuusamat peqataanerat aqutigalugu. Ullumikkut isumaqatigiis-sutit malillugit atorfillit amerlanersaat suliffeqarnermi soraarnerussutissiaqartitsisarnermik aaqqissuus-samat ilaapput, suliaqarfinnili allani atorfillit, taakku-nunga ilanngullugit namminersorlutik inuussutissar-siuteqartut aalisartullu soraarnerussutisiassanik ileq-qaagaqarneq ajorput, tassa tamanna nammineq aala-jangerneqartussaagami.

Utoqqalinermit soraarnerussutisiat ullumikkut inunnt killilimmik isertitaqartartunut isumaginninnermi ikior-siissutitut tunniunneqartarput. Tassa imaappoq kisi-miittut 80 %-ingajalluinnarmik apparsaaserneqarner-mikkut sukkasuumik apparsaaffigineqartarput, ima-tut paasillugu nammineq soraarnerussutisiassanit ko-ruuni ataaseq tunniunneqaraangat 80 øre annaane-qartarpoq. Tamatuma nassataanik inuppasuit nam-mineq soraarnerussutisiassanut ileqqaarniarlutik ani-ngaasaliissuteqarsinnaanerata imminut akilersinnaan-ngilaq.

Utoqqalinersiat aaqqissuussaanerat

Naalakkersuisut taamaammat sulissutigaaq utoqqali-nersiat aaqqissuussaanerata allanngortinneqarnis-saa, tassa utoqqaat inuussutissarsiuteqarnerminni isertitaannut naapertuunnerusumik isertitaasa pata-jaannerunissaat qulakkeerniarlugi. Utoqqalinersiute-qartitsisarnermik aaqqissuusseqqinnerup ikorfartus-savaa utoqqalinermit naammaginarumik isertitaqar-nissamat tunngaveqarnissaq. Utoqqalinissamat ileq-qaagaqarnerup imminut akilersinnaanissaa kiisalu utoqqaat pisinnaasut sulilu sulerusussuseqartut im-maqa piffissami sivikinnerusumi suliiinnarnissaannut aningaasaqarnikkut kajumissaaserneqarnissaat ta-matuma qulakkiissavaa.

Tamanna pissaaq:

- Tunngaviumik pensionisiat qaffasikannersumik isertitaqaraanni aatsaat appartinneqarsinnaasut atuutsinneqalernerisigut

- Ilassutitut pensionisiat atuutsinneqalernerisigut, tassani apparsaasarneq annikillisinneqassaaq nammineq ileqqaagaqarsinnaaneq aamma suliinnarsinnaaneq imminut akilersinnaanngorlugu
- Aapparisaq isertitaanik isumalluuteqarnerup annikillisinneqarneratigut.

Pensionisiaqalersinnaanermut ukiut qaffanneqarnerat

Pensionisiat pinngitsoorani pisassat sunniutaat kingusinaarsinnaapput. Utoqqalinersiallit aningaasartuutaasa qaffakkiartornerat killilerniarlugu Naalakkersuisut siunnersuutigaat, pensionisiaqalersinnaanermut ukiorititat ukioq ataasiakkaarlugu marloriarluni qaffanneqarnissaat. Suliniutip tamatuma nassataanik ukiumut 100 mio. koruunit missaat anguneqassapput, taamalu aningaasaqarnermik ingerlatsinerup napatinneqarnissaanut pingaarutilimmik ikorfartuutaassallutik.

Naatsorsuutigineqarpoq, inatsisissamik piareersaalluni suliaqarneq utoqqalineri pensionisiaqartitsisarnerup nutaamik aqqissuussaananik ilalik aamma utoqqalineri pensionisianik qaffaanertalik 2015-imi upernaap ingerlanerani naammassillugu suliarineqassasoq.

Nunani allani aqqissuussanut pensionisiassatut akiliutigineqartut akileraaruserneqarnissaannik siuartitsineq

Sulisorisat tikerartut aallarartullu amerlanerujussuat akileraartarneq pillugu malittarisassaareersunut unammillernartortaapput. Ullumikkut nunani allani pensionisiaqarnissamut ileqqaarutitut akiliutigineqartartut ilanngaaserneqartarput (imaluunniit ilanngaasiisoqarsinnaatitaanermik taaneqartartoq), taakunangali tunniunneqartut taamaallaat Kalaallit Nunaanni akileraaruserneqartarput pissarsisartoq tunniussiffiup nalaani nunami maani najugaqarpat.

Maannakkorpiaq pensionisiassanut akiliutigineqartar-

tut tamarmiusut 25 procentiisa missaanniissagatinneqartut nunani allani pensionisiaqartitsisarnermik aqqissuussanut akiliutigineqartarput. Inuit amerlangaatsiartut suli utoqqalinatik Kalaallit Nunaannit allamut nuuttarmata Kalaallit Nunaat ukiumut akileraarutitigut isertitassanik annertuunik isertitaqanngitsoortarpoq.

Taamaammat siunnersuutigineqarpoq, nunani allani pensionisianit akileraarutitigut iluanaarutaasartut Kalaallit Nunaannut tutsinneqartalernissaat qulakkeerniarlugu, aqqissuussanit taakkunanga ilanngaa-taasartut ilanngaasiisoqarsinnaatitaanerlu atorunnaarsinneqassasut. Tamatumani allanngortitsineri kialluunniit annertuumik annaasaqannginnissaa eqqarsaatigalugu.

Tamanna ilutigalugu inassutigineqarpoq, nunatsinni soraarnerussutisiassanut karsinut akiliutigineqartar-tut suli ilanngaaserneqartassasut ilanngaaserneqar-sinnaatitaassasullu, tassa akileraarut tunniussiffiup nalaani akilernerneqarniassammat. Taamatut iliornikkut pensionisiaqartitsisarnermik aqqissuussat amerlanerit allannguuteqanngitsumik ingerlateqqinneqar-sinnaapput.

Naatsorsuutigineqarpoq, nunani allani pensionisiaqar-titsisarnermik aqqissuussanut akiliutigineqartartut siusinaartumik akileraaruserneqartarnerisigut ukiu-mut 35 mio. koruunit missaannik isertitsisoqartassa-soq. Naalakkersuisut unammilligassat allatut ajor-nannginnerusumillu aqqinneqarnissaannut periarfissat oqaluuseriniarlugit maanna danskit naalakkersu-isuiniq oqaloqateqarnertik aallartippaat. Misissuilluni suliaqarneq suli ingerlavoq, aamma aqqissuussap si-unertamut naapertuuttumik aqqissuunneqarnissaa siunertaralugu suliamut atatillugu peqataasut allat Naalakkersuisunit oqaloqatigineqarniarput, tassa akileraarusersuisarnermik aqqissuussassap malitsi-gisaanik sulineri pensionisiassat aqutugalugit nam-mineq utoqqalinissamut ileqqaarnissamik kajumis-suseqarneq akornguseqqunagu.

Suliffeqarnermi pinngitsoorani soraarnerussutisiasanut toqqortaqaarnissaq

Utoqqalinermi pensionisiantun tunngasuni nutaamik aaqqissuussinermut atatillugu Savalimmiuni Islandimilu periuserineqartoq naapertorlugu Naalakkersuisut inuussutissarsiortunut tamanut, aamma namminersortunut pinngitsoorani soraarnerussutisiasanut ileqqaagaqaarnissamik siunnersuummik Naalakkersuisut piareersaaniarput.

Taamatut aaqqissuussinissamik isumaliutaagallartuni soraarnerussutisiasanut ileqqaakkat isertitat 2-4 %-iisa missaaniinnissaat siunniunneqarpoq. Taakku ingerlaavartumik qaffanneqartarnissaat isumaliutigineqarpoq, taamaalilluni ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu imminut pilersorsinnaanerunissaq qularnaarneqassalluni. Isumaqaatigiissutit tunngavigalugit sulisooreersunut tunngatillugu soraarnerussutisiasanut katersat isertitat minnerpaamik 15 %-iunissaat anguniagaavoq, soraarneringornermi sapinngisamik annerpaamik matussusiinissaq qularnaarniarlugu. Taamatuttaaq soraarneringornermi 70-80 %-it matussuserneqarnissaat anguniagaassaaq.

Suliniutit taakku ataatsimut tunngavigalugit pineqartoq utoqqalinermini aningaasaqaarnissaminik qularnaarinissamut akisussaanerulissaaq, ungasinnerusorlu eqqarsaatigalugu pisortanit nammatat ilarujussupeerneqassallutik. Suliffeqarnermi soraarnerussutisiat aamma utoqqaat naammaginartumik inuuniarnermi atugaqarlutik namminneq inigisaminniiginnaarsinnaanerannik qularnaariffiusumik utoqqaanerminni aalajaatsunik naammaginartunillu isertitaqaannarnissaannut tapertaassapput.

Ataatsimut sunniutaat

Ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu naatsorsuutigineqarpoq allatut aaqqissuussinerup suliffeqarnermilu soraarnerussutisiasaqalernissamut pinngitsoorani aaqqissuusseqataannissaq ilanngullugu sunniutigiumaarai utoqqalinersiallip ataatsip utoqqalinersiamini ani-

ngaasartuutikillinissaa, tamatumunngalu peqatigitillugu utoqqaat isertitaqaarnerulerlutik. Utoqqalinersiasaqalernissamut ukiussarititaasut marlunnik ilaneqarnerannut soraarnerussutisianullu akiliutinik siuartsinermut ilanngullugu tamatuma kingunerissavaa utoqqalinersianut tunngasunut aningaasartuutit annikillerujussuartinneqarnissaat taamaalillunilu aningaasaqaarnikkut patajaannerusumik ineriartortitseqataannissaq.

7.5.2 Atugarissaarnikkut ikiorsiissutinik allanik akileraartarnermilu aaqqissuussinermik aaqqissuusseqqinneq

Sulineq imminut akilersinnaasariaqarpoq. Kikkulluunniit inuiaqatigiinnut tapersiinertik kikkulluunniillu pilersorneqarnermut taarsiullugu suliffeqarlutik inuugunik pitsaanerpaasoq ilisimagunikku pitsaanerpaassaaq. Atugarissaarnikkut ikiorsiissutit innuttaasunut pisariaqartitsinerpaasunut siunnerfeqartumik atorneqassapput.

Suliffeqarnermut ilanngaat

Siunertap tamatuma taperseerneqarnissaanut pitsaanerpaamik tunngavissiinarlutik Naalakkersuisut suliffeqarnermut ilanngaatinik atuilernissamut periarfissat misissuleruttorpaat. Taamatut ilanngaateqartarnikkut pilersorneqarnermut taarsiullugu suliffeqarnermi aningaasaqaarnikkut iluanaarutissat annertusineqassapput. Suliffeqarnermut ilanngaateqalernissamut periarfissat assigiinngitsut, taakkununga ilanngullugit inatsisitigut suliniutit allat suut naapertuunnerpaamik naammassineqarsinnaanersut tamatumunngalu peqatigitillugu anguniakkamik siuarsaataasinnaanersut, kiisalu suliffeqarnermut ilanngaatit qanoq aningaasalersorneqassanersut maanna misissoq-qissaarneqarpoq. Tassunga atatillugu suliffeqarnermi susassaqartut Naalakkersuisut oqaloqatiginiarpaat 2015-illu ingerlanerani isumaliutitik nalunaarusiaralugit.

Suliffeqarnermut ilanngaat isertitanit akileraarute-

qaataasussanit ilanngaataavoq. Ilangaatit assigiingitsutigut ilusilernerqarsinnaapput. Periutsit ilagaat suliffillit tamarmik suliffeqarnikkut isertitamik procentiisa ilaannik ilanngaaffigineqartarnissaat, tamanalu suliffilinnut akileraarutitigut nalinginnaasumik apparsateqarnermut naapertuuppoq. Periutsip aappaa tassaavoq ilanngaatinik akilersuisarneq, suliffillit tamarmik ilanngaateqartinneqarlutik, ilanngaatilli isertitat qaffasissusianni aalajangersimasumi (ass. 250.000 kr.) ikiliartuaartinneqassallutik peerneqavillutilluunniit. Periutsit pingajuat tassaavoq suliffeqarnermut ilanngaat, innuttaasunut qaffasissuseq aalajangersimasooq ataallugu isertitalinnuinaq ilanngaatingeqartussaq.

Suliffeqarnermut ilanngaateqartitsinermi pingaarnertut siunertaavoq inuit ikiorsiissutisisartut sulilernissamut sulinerunissamulluunniit aningaasaqarnikkut kajuminnerulersinneqarnissaat. Naatsumik oqaatingeqarsinnaavoq suliffeqarnermut ilanngaateqartarnikkut qaffasissuunerinik, kiisalu akileraartarnermut isumaginninnermullu aaqqissuussinerit akornanni ataqatigiinnerini maanna ajornartorsiutit aaqqiivigeqataaffigineqarsinnaasut.

Ikiorsiissutisisartut sulilernissamut aningaasaqarnikkut kajumissuseqartinnerulerniarlugit aammattaaq suliffeqarnermut ilanngaateqarnikkut isertitakinnerpaat akileraarutikillisinneqarsinnaapput, kiisalu ilanngaatit isertitakinnerpaat suliffeqalernissamut iluaqutissaattut sunniuteqartillugit isertitaqarnerusunut qaffasinnerulersillugu.

Suliffeqarnermut ilanngaat akileraartarnermut aaqqissuussinernik atugarissaarnermullu aaqqissuussinernik aaqqissuusseqqinnernut allanut ilanngullugu misissoqqissaarneqakutsoorsinnaavoq, taamaalilluni aallaqqaataaniit taakku akornanni naapertuunnerusumik ataqatigiittoqalersillugu.

Tamatuma saniatigut ataqatigiissoqarneratigut ajor-

nartorsiutit ataatsimoortumik akileraarusersuinermi ullumikkut 100 %-imik qaangiissutaasartut misissoqqissaarneqassapput. Aammattaaq tamatuma nassataraa akileraarusersuinerup ilaatigullu ineqarnermut tapiissutit, meeqqanut tapiissutit ulluuneranilu paaqqinniffinnut nammineq akiliutit ataqatigiinnerisa misissoqqissaarneqarnissaat. Innuttaasup pineqartup sulinermik iluanaaruteqarnissaa Naalakkersuisut pingaartittorujussuuat. Innuttaasut suliassaqarfinni assigiingitsuni inatsisit sunniutaasa ataqatigiissaarnerlunneqarnerannik eqqugaassanngillat.

Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik "inatsisilioriaatsimik" ineriartortitsisimavoq, tunniuttakkat assigiingitsut allannguutaasa sunniutissaannik erseqqissaaviumik. Periuseq taanna tunngavigalugu aaqqissuusseqqinnissanut aalajangersimasunik siunnersuusiortoqassaaq, tamatumani pingaarnertut siunertaassalluni aalajangeeqataanerup sunnerneqarnissaa, tassa pilersorneqarnerminngaanniit ataavartumik suliffeqalerneq nersornaatit aningaasanik tunineqaataassaaq.

Ineqarnermut tapiissutit

Naalakkersuisut inissiani attartortittakkani ineqarnermut tapiissutit pillugit Inatsisartut peqqussutaannik aaqqissuusseqqinneq aallartippaat.

Attartukkani aalajangersimasuni, ass. ineeqqanik attartornermi ineqarnermut tapiissutit assigiingiiartinneqarnissaannut tunngavissiiinissaq sulissutigineqarpoq. Tamanna ineqarneq taassumalu ilusiligaanera pillugu nutaamik piumasaqaateqarnikkut pissaaq. Tamatuma saniatigut annerpaamik ineqarnermut tapiisarnissaq anguniarlugu nalunaarummi aningaasatigut killiliussat immikkullu piumasaqaatit allanneqarput.

Maanna isertitat akileraaruteqaataasussat tunuliaqutaralugit ineqarnermut tapiissutit naatsorsorneqartarput. Taamaattorli isertitat akileraaruteqaataasussat ilisimaneqartut kingulliit naatsorsorneriniilli ineq-

qarnermut tapiiffigineqartartup aningaasaqarnerani allannortoqarsinnaavoq. Taamaattumik isertitat akileraaruteqaataasussat naatsorsorneqartarnerisa oqaatsimik isertitat atuuttunik taaneqartartumik taarsernerisigut ineqarnermut tapiissutissat anner-tussusissaannik eqqornerusumik naatsorsuiner-mi tunngavissiiisoqarnissaa kissaatigineqarpoq. Tamanna pillugu UKA 2015-imi inatsisissatut siunnersuuteqar-toqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Meeqqanut tapiissutit

Ullumikkut meeqqat ataasiakkaarlugit meeqqanut tapiissuteqartoqartarpoq. Tapiissutit isertitatigut pingasoriarluni appartikkiartuaarneqartarput meeqqalli amerlassusii apeqqutaatinnagit. Tamatuma kinguneraa ilaqutariit ataasiinnarmik tallimanilluunniit meerrartaqarneri apeqqutaatinnagu ukiumut 280.000 kr.-inik isertitaqarnermi tapiissutit unitsilluinnarneqartarnerat. Tassa imaappoq inoqutigiinni meeqqat amerlanerutillugit akileraarutit ataatsimoortitat qaffasinnerussapput. Tamanna suliaasaqarfimmi isumalioqqinnermut ilaatinneqassaaq.

Ulluunerani paaqqinniffinni akigitat

Ullumikkut ulluunerani paaqqinniffinnut akiliutinut meeqqamut ataatsimut ukiumut 42.000 kr.-inik akileraarutitaqanngitsumik tapiissuteqartoqartarpoq. Meeqqamut ataatsimut nammineq akiliutit annerpaat ukiumut 12.000 kr.-it 42.000 kr.-illu akornanni nikerarput. Kommune najugarisaq apeqqutaatillugu taamatut assigiinngissuteqartoqarpoq.

Kommunit tamarmik ullumikkut qatanngutigiinnut akikillisaateqartarput, namminerli akiliutissanut annerpaanut malittarisassat assigiinnginnerisa kinguneraa ilaqutariit meerartallit kommunimi sumi najugaqarner-tik apeqqutaatillugu assigiinngitsorujussuarmik atugaqartinneqarnerat.

Isumaliutit

Ineqarnermut tapiissutit, meeqqanut tapiissutit ullu-

neranilu paaqqinniffinnut nammineq akiliutit appartikkiartorneqartarput pisartagallip inoqutigiinni isertitaat qaffakkiartortillugit. Tamatuma nassataanik "ataatsimoortumik akileraarutit" pisut ilaanni qaffasissorujussuusarput, isertitaqarfiit ilaanni 100 % sinner-lugu. Ilaqutariit inissiami attartukkami najugallit ulluuneranilu paaqqinniffimmiittartunik pingasunik meerallit kommunimi nammineerluni qaffasissumik akiliisarfiusumiittut isertitaqarluarnerminni aningaasat nammineq atugassaat qaffarujussuarnavianngilat, ineqarnermut tapiissutit, meeqqanut tapiissutit ulluuneranilu paaqqinniffinnut akiliutit, isertiat apeq-qutaatillugit ikilisinneqartarnerat pissutigalugu.

Ilinniaqqinnissamut suliniuteqarnissamulluunniit kajumissaatitut pissarsiassaq taamaalilluni ilaqutariit ilaannut annikitsuararsuavoq. Akissarsiat qaffasinnerutillugit aningaasaqarnikkut iluanaarutissat qaffan-eqarnissaat anguniagaavoq. Tamanna ineqarnermut tapiissutinik, meeqqanut tapiissutinik ulluuneranilu paaqqinniffinnut akinik aqqissuusseqqinnissamut pissutissaavoq.

Taamaattumik ilaqutariinnut meerartalinnut atugarisaarnikkut tunniussassat aalajangersimasumut tut-sinneqarnissaat isumaliutigineqarpoq. Ullumikkut ilaqutariinnut meerartalinnut tapiissuteqartoqartarpoq, ineqarnermut tapiissutitigut meeqqanullu tapiissutitigut.

Ullumikkut ulluunerani paaqqinniffinnut angajoqqaat akiliutaat tamarmiusut ukiumut 30 mio. kr.-t misaanniipput. Nammineq akiliuteqartarunnaarnikkut malitsitut sunniutaasut pitsaasut ungasinnerusog eqqarsaatigalugu tassunga toqqaannartumik atasumik aningaasartuutaanerusut pitsaanerulissutigisinaaneraat misissortariaavoq. Tamatuma saniatigut ilaqutariinnut meerartalinnut ataatsimoortumik akileraarusersuisarnerup qaffasissup pissutiginerpaasaa atorunnaassaaq.

Kiisalu suliniut “siusissukkut suliniuteqartarnermut” qanimut attuumassuteqarsinnaavoq. Misissuinerit arlallit paasinarsisippaat meeqqat suli atualingitsut inuttut atugarliulersinnaasut aningaasaliinikkut iliu-seqarfigineqarnerat inuiaqatigiit aningaasaqarneranut iluanaarutaanerusartoq.⁶ Tassa imaappoq ilinniar-titaanermut tunngasunit aningaasanik siusissukkut suliniuteqartarnermut nuussisoqarluarsinnaavoq, ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu ilinniagaqassuseq qaffassarniarlugu.

7.5.3 Ineqarnermut tunngasuni aaqqissuusseqqinneq
Pisortat inissiaataannut ineqarnermik ingerlatsi-nikkut periusissiaq nutaaq, kiisalu namminersortut inaataannut tapiisarneq pillugit oqallitsitsilernissaq Naalakkersuisut kissaatigaat. Tamatumani inuiaqati-giit agguagaanerisigut, nunami sumiinnikkut, niuer-nikkut aningaasaqarnikkullu tunngavinnik ineqarner-mut tunngasut atuuffigisassaannik ataatsimut paase-qatigiittoqartariaqarpoq. Tunngavinni taakkunani ar-lalinnik suliniuteqartoqassaaq, ineqarnermut tunnga-suni naalakkersuinikkut takorluukkanik tapersiiviusu-nik, kiisalu pisortanit ikiorsiissutinut akileraartarner-mullu tunngasuni aaqqissuusseqqinnernut allanut ata-qatigiissaarisarluni.

Namminersortut inissialiortiternermut aningaasalii-sarnerisa siuarsarneqarnissaat Naalakkersuisut angu-niagaraat. Tamanna arlalinnik pitsaasunik sunniute-qassaaq. Iluanarutaanerpaassapput ineqarnermi inis-saaleqinerup annikillisinneqarnissaa, inissiat pitsaa-nerusumik aserfallatsaalineqarnissaat, innuttaasut piumasaannut naleqqunnerusumik ineqartitsisoqar-sinnaaleriartormat sulisunullu inissianik pisariaqartit-sineq annikillisinneqassalluni.

Tamatumunnga peqatigitillugu kikkulluunniit inissa-garnissaat Naalakkersuisut anguniagaraat. Taamaat-

⁶ Ilaatigut nobelip nersornaasiuttagaanik akissarsisimasumit James Heckmannimit

tumik assigiimmik atugaqartitsiviusumik ineqarner-mut tapiissuteqartarnermut aaqqissuusineq pisor-tallu inissiaataannik akikitsunik attartorsinnaaginnar-neq ingerlaannassapput.

Ineqarnermut periusissiap sivirusumik atorsinnaanis-saa pillugu inissialiortiternermi aserfallatsaaliinermi-lu aningaasartuutit tamarmik aningaasalersorneqas-sapput. Ullumikkut taamaanngilaq, aningaasaliissuti-gisanit iluanaarutit appasipput, Namminersorlutik Oqartussat pitsaasorujussuarmik atugassaqartitsi-viusumik taarsigassarsisitsisarput aserfallatsaaliin-ginnerillu inissiat nalinginik annikillisaataarujussuar-lutik. Aningaasartuutit tamarmik taakku tamakkiisu-mik aningaasalersugaanngillat namminersortullu inis-sialiortiternermut aningaasaliitinnissaannut ajornaku-soorsaataallutik. Tamatumunnga peqatigitillugu inis-siat sukkavallaamik aserfallattarput. Ineqarnermut tunngasuni pisortani aaqqissuusineq aamma nalorni-nartoqarfiullunilu ingerlalluarsaataanngilaq. Tamatu-ma kinguneraa inissiat aserfallassimanagerat, pisortat nutaanik inissialiortiternissamut suliniuteqartariaqar-luinnarnerat, kiisalu inissiat aqunneqarnerannik isu-maginninnermut nukippassuarnik naapertuutinningsu-mik atuisoqarnera.

Siunissami periusissaq niuerfinni nunami sumiiffinnut agguataarinnermik, namminersortut inissialiortiternermut aningaasalersuinissamut periarfissaat naapertor-lugu assigiinngiaartumik tunngaveqarsinnaavoq. Aal-laaviatigut tamanna inissiat niuernerme nalingisa sa-naartornermut aningaasartuutinik qaffasinneruffigi-saanik ineqarnermi niuertoqarnissaa pisariaqarpoq. Tamanna Nuummi atuunnerpaavoq, kiisalu Sisimiuni, Ilulissani Qaqortumilu atuutilaarluni.

Maniitsumi, Aasianni Tasiilamilu piginneqatigiilluni inissiat pisortat tapiiffigineqartarput, namminersor-tut ineqarnermut aningaasaleerusussuseqarnis-saannut iluaqutaasumik. Nunatta sinnerani inissiat niuernerme akii kaaviiartitsinerullu sukkassusia ima

annikitsigaaq, taasarialimmik namminersortut inissialiortiternissaat takorlooruminaalluni. Taamaattumik ineqarnermik ingerlatsinermi pisortat suliassaqarfiisa inissisimanerat pissutsinut taakkununga naleqqusarneqartariaqarpoq.

Ineqarnikkut periarfissat oqimaaqatigiinnerulersiniarlugit Naalakkersuisut ineqarnermik ingerlatsinermi suliassaqarfinni ataani allassimasuni tunngavisiorniarpot.

- Pisortat namminersortullu inissialiortiternerisa akornanni naapertuuttumik oqimaaqatigiisitsineq.
- Ineqarnermut tunngasunik pitsaanerusumik aqqisuussineq
- Aserfallatsaaliineramik qularnaarineq
- Anguniagaqarfiusumik iluarsaaneq isaterinerlu
- Tapiissutit ineqarnermullu tapiissutit aalajangersimasumut tuttussanngortinneqarneri imminullu pilersornissamut kajumissuseqarnissaq aqqutigalugit isumaginninnikkut oqimaaqatigiisitsineq.

Suliassaqarfik taanna tamanut tunngasuuvoq tassaalunilu nutarteriffigineqartariaqartorujussuaq, aammali ineqarnermi patajaassutsimut tunngatillugu mianersorfiusariaqartoq.

Taamaattumik Naalakkersuisut soqutiginnittunik attuumassutilinnik oqaloqateqalerniarput tamannalu tunuliaqutaralugu sanaartornermut immikkoortunut pilersaarutit peqatigalugit ineqarnermik ingerlatsinnikkut periusissiamut nutaamut, inuiaqatigiinni nutarnissamut siuariartornissamullu tunngavissaasariaqartunik pilersitsiviusussanik tunngavissanik aalajangersaanermi Inatsisartut siusissukkut ilanngutsineqarnissaat naatsorsuutigalugu. Siullermik 2015-imi aprillimi soqutiginnittut pingaernerit ineqarnermik ingerlatsinnikkut isumasioqatigiinnissaannut Naalakkersuisut aggersaanissamik naatsorsuuteqarput, unammilligassat ataatsimut paasiniarlugit, kiisalu ineqarnermut tunngasuni aqqisuusseqqinnernik aq-

qissuussinissamut anguniakkat tunngaviillu eqqartoriniarlugit.

Innuttaasut atugarissaarnissaat qularnaarniarlugu attanneqarsinnaasumillu ineriartornissaq pilersinniarlugu inuiaqatigiinni aqqissugaanikkut ajornartorsiutit aqqinneqarnissaannut suliassaqarfinni arlalinni suliniuteqartoqarpoq. Ukioq manna aningaasaqarinnikkut ingerlatsineq pillugu nalunaarusiami suliassaqarfiit tamaasa taakkartussallugit inissaqanngilaq. Immikkoortulli tulliani suliniuteqarfiit pingaaruteqarnerpaat naalakkersuinikkullu sammisat pingaarutillit ilaat taakkartorneqarput.

8 SULINIUTEQARFIIT ALLAT

8.1 Meeqqanut ilaqutariinnullu atugarliulersinnaasunut tunngatillugu sulini uteqarneq

Naalackersuisut suliaassaasa pingaarutillit ilagaat Nunatsinni meerartatta inuusuttortattalu peqqinnartumik, toqqissisimanartumik ineriartornartunillu atugassaqartitaanissaasa qulakkeernissaat. Naalackersuisut politikikkut siunertaraat naligiimmik periarfissaqartitsinissaq, taamaalilluni meeqqat inuusuttullu qanorluunniit ittumik tunuliaqutaqaralarunik – inuttut, inooqataanikkut suliatigullu nuannersumik inersimasunut ilutiminnullu attaveqalernissaminut ingerlalluarnissaminnullu periarfissinneqarnissaat.

Isumaginninnikkut nakkutilliineq 2014-imi suliani kommunini meeqqat inuusuttullu pillugit nalunaaruteqarnernut ikiorsiinernullu tunngasuni unammilligassarujussuaqartoq isumaginninnikkut nakkutilliisunit paasineqarpoq. Meeqqat inuusuttullu atugarliulersinnaasut meeqqatut allatulli periarfissaqassagunik immikkut isumassorneqarlutillu tapersorneqartariaqarput. Meeqqat inuusuttullu atugarliulersinnaasut pillugit sulianik piginnaasaqarfiusumik pitsaasumillu suliarinnissamut pisariaqartut sumiiffippassuarni pigineqanngillat. Tamatuma kinguneraa isumaqatigiisutit inatsisillu naapertorlugit meeqqat pisinnaataaffiisa malinneqannginnerat. Meeqqat inuusuttullu atugarliulersinnaasut pillugit suliani taamaalilluni marloriaammik sumiginnaasoqarpoq.

Angerlarsimaffinni kommuninilu ingerlatsivinni sumiginnaaneri inuiaqatigiinnut kinguneri annertooujussuussapput. Uppernarsarluarneqarsimavoq nakuuserneq, kinguaassiuutitigut innarliineq sumiginnaanerlu misigissutsikkut amigartumik ineriartuutaasartoq, qaratsakkut ajoqusiiviulluni tarnikkullu ajoqusernartumik nappaateqalissutaasarluni, tassunga ilanngullugit annilaangarujussuarternerit ilungersunartut, nikallungarujussuarternerit uippakajaalernerillu.

Annertuumik sumiginnaaneq ilaatigut meeqqat atuarnerannut sunniuteqassaaq pitsaanngitsumillu ingerlaneq aallartissalluni, tamatumani meeqqat pitsaasumik atugaqalernissamut inuiaqatigiinnullu tapersiil-

luarnissamut pisinnaatitaaffiarneqassallutik periarfissaajarneqarlutillu.

Sumiginnaanerup annikillisinneqarnissaa kommuninilu ingerlatsiviit naapertuuttumik iliuseqarsinnaanissaat, kiisalu kommunini ingerlatsiviit suliarpassuarni meeqqat inuusuttullu sumiginnarneqarfigisaanni imminnullu ajoquserniartut pissuseqarfigisaanni naapertuuttumik siusissukkullu ukiunut ajornartorsiutaasunullu naleqqussakkanik iliuseqarsinnaanngornissaat Nunatta ineriartorneranut pingaaruteqarluinnarpoq.

Isumaginninnikkut nakkutilliisut nalunaarusiaat aallaavigalugit Naalackersuisut kommuninik qanimut oqaloqateqarluarput, suliniutinik annertuumik pitsanngorsaanissaq siunertaralugu.

Naalackersuisut naalackersuisooqatigiinnissamik isumaqatigiissutaanni allassimavoq meeqqat angerlarsimaffiup avataanut inissinneqartut ukiut qulit ingerlernerini ikilisarneqassasut. Anguniagaq piviusunngortinneqassappat qitiusumik allaffeqarfimmi kommuninilu suliaasaqarfianni meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni suliniutit pitsanngorsarneqarnissaannut amerlisarneqarnissaannullu aningaasanik immikkoortitsisoqartariaqarpoq.

Meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni unammilligassarujussuaqarnerata kingunerisaanik Naalackersuisut AIS 2015-imi qitiusumik siunnersuisarfimmik pilersitisisoqarnissaa siunniuppaat. Taanna Inatsisartut isumaginninnikkut aalajangiinerisa kommunini isumaginninnikkut suliniutinngortilluarneqarnissaasa qularnaarneqarnissaannut tapertaassaaq. Siunnersuisarfik inatsisunik atuuttooreersunik kommunit atuutsitsineranni tapersesuiffiussaaq sulianilu oqimaassinnaasuni qulaajaanermilu immikkut siunnersuisarfiussalluni, soorluttaaqaamma kommunit akornanni suliatigut ilisimasanik avitseqatigiittarnermut ikiuttassalluni.

Isumaginnikkut suliniutini sullissilluarnerup meeqqanut ilaqutariinnullu tarnikkut inuttullu atukkatigut suliniuteqarnermik patajaatsumik malitseqartinneqarnissaa qitiuvoq. Kommunini suliniutit taparserneqarnissaat siunertaralugu Naalackersuisut 2014-imi katsorsaajartorlutik angalasartunik pilersitsippot (pingaartumik) inersimasunik kinguaassiuutitigut atornerlunneqarnerup kingunerisaanik kingunerlutsitsisunik tarnip pissusiinik ilisimasalimmit katsorsaa-sussanik. Aammattaaq angerlarsimaffiup avataanut inissiisarnerit pinaveersaartinniarlugit inuttullu atukkatigut kingornuttakkat unitsinniarlugit ilaqutariinnik sullissiiviit ineriartorteqqinneqarnissaat Naalackersuisut pingaartippaat. Naalackersuisut tamatumuuna ilaqutariinnut tunngasut pinaveersaartitsiviunerannik pitsanngorsaanaissaq kissaatigaat.

Kommunit meeqqanik inuusuttunillu angerlarsimaffiup avataanut inissiisarnermut ukiumut aningaasarp-assuarnik atuisarput. Tamanna pillugu tamakkiisumik saqqummersitamut matumunnga paasissutissarsisoqarsinnaasimangilaq, ilaatigut kommunit akornanni nalunaarsuisarnerup assigiinngittarnera pissutigalugu. Naalackersuisut pineqartumi aningaasaqarnermik aqutsineq pitsanngorsarsinnaajumallugu suliassaqarfiup paasiuminarnerutinneqarnissaa pillugu kommuninik oqaloqateqarniarput.

Inissiisarnerit ukiuni tulliuttuni millisinneqarsimanissaat Naalackersuisut anguniagaraat, tamannattaaq inissiinerit inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut nam-makkersuutaanerannik millisaanermut kinguneqas-saaq. Sulianik meeqqanut ilaqutariinnullu tunngasuni maanna siunissamilu qaninnerusumi iliuuseqartoqan-gippat anguniagaqartumillu suliniartoqanngippat meeqqat amerlanerusut inissinneqartarnissaat naat-sorsuutigisinnaavarput, kommunini sullissinermik suliassanik isumaginninnissamut sulisussat naamman-ginneri pissutigerpiarlugit. Inissiisariaqarnerit millisarniarlugit ilaqutariit maannamornit siusinnerujus-suakkut sullinneqartalissapput ilorraallu tungaanut

ineriartulernissamut kommuninut isumaginninnermi siunnersortinik amerlanerusunik sulisussarsisoqar-nissaa pingaaruteqarpoq.

8.2 Peqqissutsimut tunngasut

Peqqissuseq inuiaqatigiinnut pingaaruteqarpoq. Naparsimanikkut pineqartoq isumakuluutissinneqartarpoq tamannalu katsorsaaneq, isumassuineq paaqqutarinninnerlu, kiisalu isumaginninnikkut ikiorsiinikkut, soorlu siusinaartumik pensionisqaqtitsinikkut naparsimanermilu ullormusiaqartitsinikkut inuiaqatigiinnut aningaasartuutaasarluni. Tamatuma saniatigut isertitatigut akileraarutigut isertitassat annaaneqartarput.

Peqqissuseq inuiaqatigiinni aningaasaqarnikkut ineriartornermut tapertaalluarpoq, tassami innuttaasut peqqissut sulisinnaanerusarmata taamaalillutillu inuiaqatigiinnut inuiaqatigiillu aningaasaqarnikkut ineriartornerannut pitsaasumik tapersiisnaallutik.

Taamaattorli aamma peqqinnissaqarfiup kisimi innuttaasut peqqinnerulersissinnaanngimmagit erseqqissassallugu pingaaruteqarpoq. Peqqinnissaqarfiup pitsaasumik peqqissaasinnaanissamut periarfissaqarnera kisimi apeqqutaanngilaq, sorpassuit peqqissutsimut pineqartullu peqqinniartumik toqqaasinnaaneranut pitsaasumik pitsaanngitsumillu sunniuteqartarput.

Unaminartut

Inuiaqatigiit agguataarnerisa ineriartornerat utoqqaanerusut amerlanerujartorfigisaasa kingunerissavaa peqqissutsikkut sullissinerit piumaneqarnerulernissaat pissutigalugu peqqinnissaqarfimmut aningaasartuutit qaffarujussuarnissaat. Ukioqqortusiartornermi kræftimik, puigortunngornermik aammalu uummammi taqqakkut nappaatit atuunnerat akulikilliar-tortarpoq. Nappaatit taamaattut inuunerup sinnera katsorsarneqarnissaannik malinnaavigineqarnissaannillu pisariaqarfiugajuttarput aammalu katsorsarneqartarnerat akisungaatsiarluni.

Pisariillisaanerit

Peqqinnissaqarfimmi pisiortortarnermik isumaqatigiissutit, nukinnik pitsanngorsaanerit digitalinngortitsinerillu aqqutigalugit (ilaatigut napparsimasut pillu-

git journalinik elektroniskiusunik nutaanik digitalik-kullu pigaartuusarnermik pilersaarusiormik atu-lernikkut) pisariillisaaneq sammineqarpoq.

Peqqinnissamik siuarsaataasumik pinaveersaartitsiviusumillu suliniarnerit ingerlateqqinneqarlutillu pitsanngorsarneqassapput. Suliniarnerit taakku tamar-mik inuit peqqissusaannik pitsanngorsaanissamik in-nuttaasullu inuunerisa pitsaanerulersinneqarnissaan-nik peqqinnissaqarfimmilu sullississutit piumaneqar-nerisa siunissami annikillisinneqarnissaannik siuner-taqarput. Suliniarnerit aamma suliffissaqartitsiner-mut isumaginninnermullu tunngasuni malitsitut pit-saasumik sunniuteqarsinnaapput, tassami peqqinnar-nerusumik inooriaaseqarnerup suliffeqarnermut pe-qataanerulernermik isumaginninnikkullu pisartaga-qartut, soorlu siusinaartumik pensionisiallit, inissiine-rit il.il. ikinnerunerinik nassataqarnissaa naatsorsuuti-gineqarsinnaammat.

Suliniutit

Inuiaqatigiinnik ineriartortitsinerup nassatarissavaa peqqinnissaqarfimmut piumasaqaateqarneruleneq, makkuninnga suliniuteqarfiususaaq.

Kræftertunut tunngasut

Kræftimut tunngatillugu pilersaarummut atatillugu isumaqartoqarpoq ukiut 30-t kingulliit ingerlanerini kræftertut ukiumut agguaqatigiissillugu sisamanik amerlisassasut. Taamatut ineriartortoqarnera pine-qartumut suli aningaasartuutaanerujartorpoq. Taa-maattumik Kræftimut tunngatillugu pilersaarutip pi-viusunngortinneqarnissaata suli sulissutigineqarnis-saa Naalakkersuisut pingaartippaat, taamatullu aam-ma pinaveersaataasumik peqqinnissamillu siuarsaa-viusumik sulineq nanginneqarlunilu pitsanngorsarne-qassalluni.

Atornerluinermit katsorsartinneq

Innuttaasut inersimasut affaasa tungaanoortut ator-nerluisuullutillunniit atornerluisunngoratarsinnaasut

misissuinermi paasinarsisimavoq. Atornerluineq inuttut ajornartorsiuteqarnermik pissuteqarlunilu tamatum kinguneraa taamatullu aamma atornerluineq inuttaasuni assigiinngitsumik agguataarsimalluni. Inuiaqatigiinni innuttaasut nukissakitsut atornerluisunit amerlanerpaapput, suliffissaaleqisuunerat, isumaginnikkut sullinneqarnerat, pinerluuteqarsimasunik isumagineqarnerat, angerlarsimaffeqannginnerat, meeqqat ulloq unnuarlu innarluutilinnillu paaqqinnifimmiinnerat, arnat qimarnguimmiinnerat, peqqinnissaqarfimmut nukinginnartumik saaffiginninnerat imaluunniit naartusut immikkut pisariaqartitsinerat apeqqutaatinnagu.

Atornerluinerup isumaginnikkut toqqaannartumik toqqaannanngitsumillu sunniutaat annertoorujusuupput. Atornerluisut akornanni alliarterneq sumiginnaanermik kinguneqakkajuttarpoq attaveqalernissamik ajornartorsiuteqalersinnaanermik inuttullu qanoq ittuunerup nikeralersinnaaneranik, imaluunniit inuttut kinaassutsikkut ajornartorsiuteqalernermik kingusinnerusukkullu imminoorsinnaanermik tannikkullu napparsimalersinnaanermik kinguneqarsinnaasoq. Tamatuma saniatigut kinguaassiuutitigut innarliinerit nakuusernerillu angerlarsimaffimmi atornerluisoqarnerata kingunerikkajuttarpei.

Taamaattumik akeqanngitsumik atornerluinermut katsorsaasalerneq inuiaqatigiinnut annertuumik iluaqutissarsiffiusaaq, ilaatigut nappaatit imigassartornermut attuumassutillit ikilinerisigut, imigassartornermut attuumassutilimmik sulinngitsoortarnerit ikilinerisigut, kiisalu atornerluinermut attuumassutilimmik pinerluttarnerit ikilinerisigut.

Teknologi nutaaq

Napparsimasut ullumikkut nunatsinni Danmarkimilu napparsimmavinni suliarineqartartut ilarpassui teknologiimik nutaamik atuinnikkut aqqissuusaanikkullu allatut aqqiinnikkut toqqissisimanarnerusumik katsorsarneqarsinnaakutsuulissagaluarput.

Peqqinnissaqarfiup nappaammik suussusersinninnissamut nakorsaanissamullu atatillugu maanna teleatorlugu nakorsartitsisarneq taamatullu tarnip nakorsaqarnikkut aqqiisarneq atugaraa. Ilisimatusarnermi nutaami paasinarsivoq ataavartumik nappaatlinnik katsorsaanerme teleatorlugu nakorsartitsinerunikkut maanna peqqinnissaqarfiup iliuuseqarfiunerusumut innuttaasunillu qitiutitsiviunerusumik peqqinnissaqarfinngortinneqarnissaa tapersearneqarsinnaavoq.

Peqqinnissamut tunngasut kommunimilu suliassaqarfiup akornanni suleqatigiinnerulerneq

Peqqinnissaqarfik aningaasaqarnikkut napatissinnaasoq aqqutigalugu siunissami innuttaasut nammineersinnaanerulerfigisaannik pinaveersaartitsiviusumik suliniuteqarnikkut napparsimmaviit oqilisaanneqarnerusinnaapput. Anguniagaq tamanna kommunit suliassaqarfinni arlalinni pinaveersaartitsinermik pitsaangorsaanerisigut, ineriartortitseqqinnerisigut piviusunngortitsinerisigullu anguneqarsinnaavoq.

- Suliassaqarfinni napparsimmavinnut attaveqarnissamik pinngitsoortitsiviusinnaanerpaaffiusuni pinaveersaartitsinermik salliutitsineq naammassinninnerlu.
- Utoqqarnik paaqqinninnermi siusissukkut aqqissuussaasumik paasiniaasarneq, naliliinertalik, iliuuseqarnertalik suliniuteqarluarfissanillu qularnaarfifiusoq.
- Napparsimaleqqissutaasinnaasut ukkataralugit aqqissuussaasumik napparsimaleqqinnaveersaartitsineq.
- Unitsinneqarnerup kingorna malitseqartitsiviusumik angerlarsimaffimmut pulaartarneq.

Naalakkersuisut anguniakkat taakku anguneqarnissaannut kommuninik suleqatiserinnillutik oqaloqatiginninniarpur.

Utaqqisut allattorsimaffii

2009-miilli suliaritinnissamut utaqqisuniittut ikili-sarniarneqartorujussuusimapput, taamatullu aamma tamatumunnga immikkut aningaasanik immikkoortit-sisoqarsimalluni. Sivisuumik utaqqinerit anniaammik ajornerulersitsissapput, nappaat katsorsartariaanerulissalluni ajorneruppalluunniit katsorsarneqarsinnaajunnaarsinnaalluni. Nappaatit ilaatigut napparsimasunut ajoqusiisnaakkajuttarput. Tamatuma kinguneraa napparsimasup utaqqinerup nalaani sulisinaannginnera ilinniagaqarsinnaannginneraluunniit. Taamaalluni utaqqisuniittunik ikilisaanissamut aningaaaliinikkut napparsimasut pineqartut inuunerat pitsanngorsarneqaannarani aammali napparsima-

sut suliffillit ilinniagaqartulluunniit amerlanerulerne-risigut Nunatta Karsianut sipaaruteqartoqassaaq. In-nuttaasup utaqqisuniilernerata kinguningua sulia-rinnittoqarpat tamatuma kingunerissavaa napparsi-masup nappaataata ajorseriannginnissaa napparsi-masullu pilertornerusumik suliffimminut utersinnaa-nissaa. Ineriartornerup naatsorsorneqarnera ataani allassimavoq⁷.

7 Kisitsisit taakku peqqinnissaqarfiup PHS-systemianit Nunatsinni Peqqinnissaqarfimmi napparsimasut malittarineqarneranni pil-ersaarusioneremut aqqissuussinermullu tapertaasussatut ineri-artortinneqartumeersuupput. System pineqartoq nalunaarsuif-fiunngimmat kisitsisit nalorninarqarsinnaapput.

Tabel 15: Napparsimasut utaqqisuniittut: Napparsimasut ullormi taaneqartumi katsorsagassatut misissugassatulluunniit innersuunne-qarsimasut amerlassusii. Tamatuma saniatigut napparsimasunut taakkununnga tunngatillugu piffissap utaqqiffiusup agguaqatigiissin-nera ilanngullugu ilisimatitsissutigineqarpoq.

Immikkut ilisimasaqarfik	Napparsimasut utaqqisuniittut amerlassusii									
	sep-11		sep-12		sep-13		Aprili 2014		Jan 2015	
	Nap-parsi-masut amer-las-susaat	Taak-ku-nann-ga 15-it inor-lugit ukiullit	Nap-parsi-masut amer-las-susaat	Taak-ku-nann-ga 15-it inor-lugit ukiullit	Nap-parsi-masut amer-las-susaat	Taak-ku-nann-ga 15-it inor-lugit ukiullit	Nap-parsi-masut amer-las-susaat	Taak-ku-nann-ga 15-it inor-lugit ukiullit	Nap-parsi-masut amer-las-susaat	Taak-ku-nann-ga 15-it inor-lugit ukiullit
Seeqqunik siffissanillu pilattaanerit	309	0	156	0	227	0	247	0	288	0
Saanernik pilattaanerit allat	169	2	58	1	125	4	119	0	93	0
Timip ipiutaasartaanik pilattaanerit	393	8	388	10	366	10	337	11	373	10
Pinnarsaalluni pilattaanerit (plastik)	21	2	11	1	22	3	16	0	22	1
Arnat nappaataannik katsorsaaneq	120	0	137	0	172	0	138	0	176	0
Isitigut ajoqutit	565	20	457	0	272	0	440	0	360	0
Siutikkut, qingakkut qungatsikkullu ajoqutit	404	109	259	95	272	98	278	97	276	87
Katillugit	1.981	141	1.466	107	1456	115	1575	108	1588	98

Maanna suliniarnerup sulisussanillu amerlilinerup kingunerai katsorsarneqarsinnaasut maanna amerlassusiisa napparsimalertullu akornanni oqimaaqatigiittoqalernera.

Taamaattumik suliassaqarfimmi maanna ukkatarininnerup atuinnarneqarnissaa qularnaarneqartariaqarpoq, ilorraap tungaanut ineriartorneq attakku-mallugu.

Dronning Ingridip Napparsimmavissuani tarnimikkut napparsimasunut immikkoortorta q meeqqanullu immikkoortorta q nutaaq

Peqqinnissaqarfik sanaartugassanut Immikkoortumut Pilersaaruteqarpoq aqqissugaanikkut suliati-gullu ineriartornermut ingerlaavartumik naleqqusarneqartartumik. Dronning Ingridip Napparsimmavissuata illutaani suliassaqarfinni arlalinni ilusiliineq ullutsinnut naapertuukkunnaarsimavoq. Matumani pingaartumik tarnimikkut napparsimasut meeqqallu uninngatinneqartut uninngavii pineqarput.

Peqqinnissaqarfiup 2010-mi tarnikkut napparsimasunut tunngasuni nassuiaasiortoqarmalli, kiisalu Meeqqanut Inuusuttunullu Periusissior-toqarmalli pineqartunik sukumiisumik sulissutiginnissimavoq. Taamaattumik pineqartut peqqinnissaqarfimmi sanaartornermut immikkoortumut pilersaarutininut ilanngunniarneqarput, tarnimikkut napparsimasortavut meeqqallu uninngatinneqartut uninnganerminni pitsaaneruseqarnermut katsorsarneqarnissaannut periarfissinniarlugit.

8.3 Aalisarnermut nunalerinermullu tunngasut

Nunatsinni piniartut amerlanersaat sinerissamut qanittumi aalisarnermik ilapittuuteqarnikkut aningaasaqarput. Isorliunerusuni soorlu Ittoqqortoormiini, Tasiilami Qaanaamilu nunaqarfinni, kiisalu Upernaviup eqqaani nunaqarfiit ilaanni piniarneq suli isumal-luutigineqarpoq, nammineq atugassat saniatigut al-latut aalisartoqanngimmat. Piniarnermik inuussutisarsiteqarnermi atugassarititaasut ilusiliussaaqqaartumit allanngoraluttuinnarput nunaqarfippas-suarnilu sinerissamut qanittumi aalisarnermut tamakkiisumik nuuttoqarsimavoq. Ilaatigut silaannaap pissusii inuussutissarsiutillu eqikkarterneqarnerat allanngortoqarneranut pissutaapput. Allannguutit aamma kinguaariit nikinnerannut tunngatillugu allannguutininut atasinnaapput. Pissutaanerpaarli tassavoq tunisassiorfiit suliffissat, usinut angallanermullu tunngasut pissarsiariumarneruffigisaannut katersuunneqarnerat.

Naak piniarnermik inuussutissarsiuteqarneq nunatta aningaasaqarnerata tamarmiusup ilaminiinnannguarigaluaraa inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut tunngatillugu inuussutissarsiut suli pingaaruteqarpoq, kalaallit kulturiannut inuiaqatigiinnullu iluaqutaasusamik. Piniarneq aalisarnermullu kinaassutsitsinnut akuuvoq taamaattumillu inissisimaneq Naalakkersuisunit malinnaaffigeqqissaarneqarpoq.

Pisat ilaqutariippassuarnut nutaanik neqissaqartitsiner-mut ukiumilu peqqumaateqarnissamut pingaarutilerujussuupput. Aammattaaq Naalakkersuisut puisit amii-nik tunisineq aqqutigalugu inuussutissarsiornermut tapiissuteqartarneq pingaartippaat, tassami sumiiffiit ilaanni puisit amii-nik tunisineq isertitaqar-nissamut pingaarutilerujussuupput.

Najukkami tunisassiassanik nerisassanillu imminut pilersorsinnaanerunissaq suli sulissutigineqarpoq, Kalaallit Nunaanni Uumasunut Nakorsa-qarnermut Inuussutissalerinermullu Oqartussa-qarfimmut qaninut ata-qatigiissaarinikkut. Tassunga ilanngullugu si-

nerissamut qanittumi aalisartunut piniartunullu pikkorissartitsisoqartarpoq, taakku ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu sullissiveqarfinnut, neriniartarfinnut mamartuarniartarfinnullu pingaarnertut tunisassior-tungorsinnaalersinniarlugit.

Naalackersuisooqatigiinnissamik isumaqatigiissut aallaavigalugu isorliunerusunut uumasut ilaannik qangaaniilli ileqqoralugu piniartarfiinnaasunut pisassiarnarup allanngortinneqarnissaa sulissutigineqarpoq. Ileqqoralugu piniartarnermut pisassiisalerikkut tamatuma sumiiffinni taakkunani pilersornissamut aningaasaqarnermut tapersiiviusinnaanissaa Naalackersuisut kissaatigaat, taamaattorli piujuartitsinissamik tunngaveqarneq ilisimaaralugu.

Nunalerineq Pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutini tasanilu kaammattuutini 2014-imi naammassivaa. Aningaasaqarnikkut avatangiisitigullu attanneqarsinnaasumik nunalerinerup ineriartortinneqarnissaanut ikorfartuutaasinnaasut periarfisat suliarilluakkamik tunngaveqarlutik Naalackersuisut nalilersornissaat qilanaaraat. Naalackersuisut kaammattuutinik naliliiniarput kaammattuutinullu tunngatillugu iliusissatut pilersaarutissatut siunnersuusiorniarlutik. Inatsisinik nutarterinissamut tunngatillugu kaammattuutit ilaat maanna ilusilersorneqalereerput tamanullu tusarniaassutigineqasallutik. Aammattaaq kaammattuutit pisortanut aningaasaqarnikkut kinguneqartorujussuusinnaasut ilaasa piviusunngortinneqarnissaat sulissutigineqarpoq. Tamatuma nunalerineq pillugu politikkip taassumalu sunniutaasa inuussutissarsiornermik ineriartortitsinermut tapersiiffiulluartumik Nunattalu Karsiata pisariaqanngitsumik tatineqarfiginngisaanik pinisaa pingaaruteqarpoq.

9 2015-IMUT ANINGAASANUT INATSIMMUT TUNNGAVIIT AIS 2016-IMULLU PIAREERSAANEQ.

AIS 15-imik piareersaaneq isertitakinnerulerfiup isertitassanik naatsorsuinermit taamatullu aningaasaqarnikkut periarfissanut sunniuteqartup kingorna pivoq. Tamanna suliap Thulemut tunngasup kingunerisaanik ajornartorsiutaalersunit sakkortusarneqarpoq.

Pituffiup ingerlanneqarnera aserfallatsaaliorneqarneralu pillugit kiffartuussinissamik isumaqatigiissut Greenland Contractors I/S-imit kalaallinit pigineqartumit ingerlatseqatigiiffimmut danskiumut Exelis A/S-imut Amerikamiunit pigineqartumut 1. oktober 2015-imi nuusaaq.

Aningaasaqarnikkut kingunerisassanut tunngatillugu akileraarutinit isertitat Nunattalu Karsianut iluanaarutissat ilaasa annaaneqarnissaat oqaatigineqarpoq.

Annaasassalli annertussusaat nalorninartortalerujussuupput, isumaqatigiissuteqalersup qanoq Pituffimmi isumaqatigiissummik isumaginninnissaminik aaqqissuussiniarnera pillugu Namminersorlutik Oqartussat sukumiinerusumik paasissutissaateqanngimmata.

Taamaattoq USA-mit ingerlatseqatigiiffimmillu Danmark Kalaallillu Nunaat neriorsorneqarput danskik/kalaallit sulisorinnarneqassasut aamma ilinniartut/praktikkertut sulisorineqartassasut. GC-mit iluanaaruteqarunnaarnerup kingunerisaanik qularnanngiluinnartumik annaasaqartoqartorujussuusaaq. Nalornineq pingaartumik ingerlatseqatigiiffimmit nutaamit akileraarutitigut a-kkut ingerlatseqatigiiffiullu akileraarutaanit akileraarutitigut isertitat qanoq annertutiginissaanneersuuvoq. Maanna isumaqatigiissuttip aningaasartai ikinnerujussuummata naatsorsuutigineqartariaqarpoq Nunatta Karsianut isertitassat taakku ikilisinneqassasut.

Oqaatigineqassaaq ilaatigut 2015-imut aningaasanut inatsisissatut siunnersuusionerup nalaani Naa-

lakkersuisut danskik naalagaaffiannik qanimut suliqateqarlutik amerikami oqartussaasunut kiffartuussinissamik isumaqatigiissummik suliarinnittussarsiuussinerup siusinnerusukkut suleriaatsimut isumaqatigiissutinullu maanna atuuttunut sanilliullugu ingerlatseqatigiiffimmut kalaallinit danskiniillu pigineqartumut tunniunneqanngitsup inerneru pillugu akerliussuteqarsimmata. Aammattaaq maanna danskik suliffeqarfiutaasa ilaat isumaqatigiissummumut neqeroorsimasoq amerikami oqartussaasunut eqqartuussisulersuussilerpoq.

Aningaasartuuteqarnissamik kissaatigineqartunik nutaanik suliarinninneq

Suliassaqarfinit assigiinngitsunit aningaasaliisoqatiginnissaanik tamatumunngalu peqatigitillugu piffissami 2015 - 2018-imi IS-ip oqimaaqatigiinnissaanik qularnaariffiusumik kissaateqartoqartuarpoq, AIS 2015-imut siunnersuummut ilanngunneqarsinnaasimangitsunik. Naalakkersuisulli aalajangiisimavaat piffissami oqimaaqatigiissitsisoqassasoq, aningaasaqarnermik ingerlatsinermit anguniakkanik tunngavinnillu akuersinermi aalajangiiffigineqartut.

Taamaattumik Naalakkersuisuni aallaaviuvoq suliassaqarfimmi aningaasartuuteqarnerunissamik kissaataasinnasut nammineq aningaasaliissutisiani taamatulli sipaaruteqarnikkut matussuserneqassasut. Taamaattumik Naalakkersuisut AIS 2015-ip aappasaaneerqarnissaanut allannguutissatut siunnersuutissaat aningaasalersugaassapput.

Taamaattumik aamma aningaasanut inatsisissatut siunnersuummik naalakkersuinikkut suliarinneqqinnermi tassungalu atasumik partiinik isumaqatigiinniaqateqarnerni siunnersuutit aningaasasaqartineqanngitsut akuerineqarsinnaanngillat taamatullu aamma UPA 2015-imi aalajangiiffigisassatut siunnersuutit aningaasartuuteqarfiussat akuerineqasagunik aningaasalersorneqassallutik.

Tamanna Naalakkersuisut partiinik eqqartueqateqarnissaanni, tassunga ilanngullugu aningaasanut inatsisissatut siunnersuut pillugu Aningaasanut Aki-leraarturnermut Ataatsimiititaliamik suleqateqarnissami Naalakkersuisut taamatutaaq naalakkersuinikkut paasilluarneqarnissaanik kissaatigisaanni aallaaviusaaq.

AIS 2016-ip piareersarneqarnera

AIS 2015-imik suliarinninnermut peqatigitillugu Naalakkersuisut 2016-imut aningaasanut inatsisissatut siunnersuutissamik piareersaasussaassapput. Taamaattumik 2015-imut aningaasanut inatsit pillugu partiinik isumaqatigiinniarneq ukiup tulliani aningaasanut inatsisilerinissamat tunaartalersuiffiusinnaasaaq. Aningaasanut inatsit pillugu isumaqatigiinniarnert, ilaatigut naapertuuttumik isumaqatigiinniartoqarnissaa, ilaatigullu suliassa qarfinni qitiusuni isumaqatigiilluortoqarnissaanut aqqutissiuussisoqarnissaa qularnaarniarlugu partiit sammisat pingaartillit pillugit allakkatigut isumaqatigiissuteqarfigineqarnerinik kinguneqarnissaat anguniagaavoq. Partiit ukiuni tulliuuttuni aningaasanut inatsisinik akuersinisaq sioqqullugu sulinernik pitsanngorsaanaissamat siunnersuutip taassuma partiinik akuersaarluarneqarnissaa Naalakkersuisut neriuutigaaq.

Naalakkersuisut qaammatit ikittuinnaat ingerlanerini aningaasanut inatsisissatut siunnersuutit marlunnik suliarinninnisaq ulapiffiusoq naammassisinnaajumallugu AIS 2016-imik piareersaallutik aallartipput.

Oqimaaqatigiisitsiniarnissaaq suliniutinillu siuarsaanaissamat, kiisalu sullissinernik pinngitsoorneqarsinnaanngitsumik pitsanngorsaataasinnaasanut inisaqartitsinissaaq ajornakusuusaaq suliassarli taanna soorunami Naalakkersuisut isumaginiarpaat.

Ilaatigut suliassa qarfinni arlalinni tunngavissioornisaq piareersarneqarpoq, AIS 2015-imut tunngatillu-

gu aallarnisaataasumik aningaasanut inatsit pillugu isumaqatigiinniarnerni partiit kissaatigisaasa ilaanik isumaginniffiusussat.

- Peqqissutsimut tunngasunut pilersaarut salliutiataq, tassunga ilanngullugu pingaartumik siusissukkut iliuseqartarneq pinaveersaartitsinerlu sammillugit. Tassunga ilanngullugu pisariillisaanikkut aningaasaate qarfinniillu aningaasalersuinikkut suliniutit nutaat aningaasalersorniarneqassapput.
- Ilaasunik angallassinermut tunngasuni kiffartuus-sinissamik isumaqatigiissutinik nutaanik piareersaaneq AIS 2015-imut siunnersuutaappaartumi qaffasissuseq aallaavigalugu.
- Nunalerineq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaanut naapertuuttumik aningaasaqarnikkullu illersorinnaasumik malitseqartitsineq.
- Aalisagaqarnikkut pisuussutit aalisarnermillu ineriartortitsinermut toqqortani aningaasanik atuinermik pitsanngorsaaneq tunuliaqutaralugit misileraalluni aalisarnermik ineriartortitsinissamat naleqarnerulersitsinissamullu pilersaarut.
- Suliniutit suliffe qarfinnik pilersitsinissamat ineriartortitsinissamullu pitsaanagerusunik tunngavissisinnaasut.
- Aalisakkerivinni innaallagissamat imermullu imikkut akeqartitsinermik naliliineq.
- AIS 2015-imi konto pingaarneq 20.11.51-imi aaq-qissuuseqqinnissatut naatsorsuutigineqartunik naammassininnissamat inatsisit. Aaqqissuuseqqinnerit sunniutaat ilaatigullu utoqqalinersialinnut tunngasuni aaqqissuuseqqinnernik piareersaaneq.
- Mittarfeqarnerup aaqqissugaananeranut aningaasaliineq pitsanngorsaananermullu aningaasaliineq pillugit UKA 2015-imut aalajangiinissamat tunngavissiamik piareersaaneq.
- Suliassa qarfinni pingaarutilinni tamani sanaartornermut pilersaarutit taakkunungalu aningaasalersuineq pillugu tunngavissiaq AIS 2016-imi sanaartornermut tunngasunut siunnersuutit.

- Annertuumik ingerlatsinermi iluaqtissanut taamatullu ukiuni tulliuuttuni sipaaruteqarnissamut tunngavissatut suliatigut qaffasissuunissamik, ataqtigiissitsinissamik ataatsimullu iluseqartitsinissamik qularnaarinikkut IT-kkut ingerlatsinermik ingerlalluartumik, qularnaatsumik aningaasartuutinnillu ilisimaarinniffiusumik pilersitsiniarluni Namminersorlutik Oqartussani immikkoortortani IT-mik isumannaallisaanissamik piareersarnej.
- Allaffissornermi ingerlatsinermilu annertuumik ingerlatsinermi iluaqtissaqarniarluni naammassisaqarsinnaanermillu ineriartortitsiniarluni, aamma ajornartinnagu ataatsimut pisortani aaqqiinikkut suliniutaasinnaasunik allanik piareersaaneq.
- Sipaarutissanut aalajangersimasumut tunngatitanut tunngavissiatut aningaasartuutissanik missueqqissaarnej.
- Anguniakkat anguneqarnissaat taakkulu anguneqarnissaannut kajumissuseq pillugit isumaqatigiissuteqarnissaq qularnaarniarlugu kommunit ataatsimoortumik tapiissutit pillugit isumaqatigiissuteqarfigisarnerannik nutarterineq.
- 2015-ip kingorna suliffissaaleqinermit immikkut iliuuseqarnermik ingerlatseqqittariaqarsinnaaneq, tassunga ilanngullugu 18-29-nik ukiulinnut suliniuteqarnissap immikkut sammineqarnera.
- Pisortani oqartussani tamani aningaasaqarnikkut ineriartornerup aqunneqarnissaanut pitsaanerusunik tunngavissiornej.

Ilaatigut Naatsorsueqqissaartarfik 2015-2018-imut suliffeqarfimmut pilersaarutissamik piareersaalerutortoq suleqatigalugu pilersaarusiornissamut aqutsinissamullu siunertanut paasissutissanik pitsaanerusunik pissarsisinnaanermik pitsanngorsaaneq.

